

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022 - 2030

Dokument pn. „Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030” został przygotowany przez firmę **EuroCompass Sp. z o.o.** na podstawie umowy z dnia 23.02.2022 r.

KOORDYNACJA PRAC NAD GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI:

Wiesław Dyjach	Wójt
Jadwiga Flis	Sekretarz Gminy Dzwola

OPRACOWANIE I REDAKCJA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI:

Andrzej Bielak	Urząd Gminy Dzwola Kierownik Referatu Inwestycji, Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej
Marta Zajac	Urząd Gminy Dzwola Inspektor ds. wsparcia przedsiębiorczości i funduszy zewnętrznych
Agnieszka Jaskorzyńska	Ekspert zewnętrzny EuroCompass Sp. z o.o.
Beata Filipowicz	Ekspert zewnętrzny EuroCompass Sp. z o.o.
Ryszard Boguszewski	Ekspert zewnętrzny EuroCompass Sp. z o.o.

Spis treści

1. Wstęp.....	1
1.1. Podstawowe pojęcia.....	1
1.2. Podstawa prawna.....	3
1.3. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.....	4
1.4. Metodyka i procedury.....	8
2. Dotychczas osiągnięte efekty rewitalizacji.....	10
3. Uspołecznienie programu rewitalizacji.....	11
3.1. Interesariusze rewitalizacji.....	11
3.2. Partycypacja na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	13
3.3. Analiza wielokryterialna (wskaźnikowa).....	13
3.4. Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	14
3.5. Partycypacja w procesie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji.....	15
3.6. Konsultacje społeczne dotyczące Gminnego Programu Rewitalizacji.....	19
3.7. Proces Zaangażowania Partnerów Społeczno-Gospodarczych.....	19
3.8. Uspołecznienie wdrażania dokumentu.....	21
3.9. Partycypacja w procesie oceny skuteczności działań.....	22
4. Diagnoza stanu Gminy, zjawisk kryzysowych oraz potrzeb rewitalizacyjnych.....	22
4.1. Położenie i historia.....	23
4.1.1. Położenie.....	23
4.1.2. Rys historyczny.....	24
4.2. Sfera społeczna.....	25
4.3. Sfera gospodarcza.....	27
4.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	28
4.5. Sfera środowiskowa.....	30
4.6. Sfera techniczna.....	32
4.7. Zidentyfikowane czynniki i zjawiska kryzysowe.....	34
4.8. Analiza SWOT.....	36
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.....	38
5.1. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	38
5.2. Potencjały rozwojowe obszaru rewitalizacji – podobszar I: sołectwo Kocudza Druga.....	44

5.3.	Potencjały rozwojowe obszaru rewitalizacji – podobszar II: sołectwa Konstantów i Krzemień Drugi.....	45
5.4.	Problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji – podobszar I: sołectwo Kocudza Druga	46
5.5.	Problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji – podobszar II: sołectwa Konstantów i Krzemień Drugi.....	52
5.6.	Inwentaryzacja stanu zagospodarowania i zabudowy na obszarze rewitalizacji	59
5.7.	Wnioski i rekomendacje do części kierunkowej.....	63
6.	Wizja stanu docelowego obszaru rewitalizacji oraz cele i kierunki działań.....	68
6.1.	Wizja.....	68
6.2.	Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	69
7.	Podstawowe i uzupełniające projekty rewitalizacyjne	81
7.1.	Lista projektów rewitalizacyjnych	81
7.2.	Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć.....	98
7.3.	Powiązania pomiędzy poszczególnymi podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	100
7.4.	Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych	102
7.5.	Komplementarność oraz mechanizmy integrowania działań i projektów rewitalizacyjnych	104
7.6.	Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji.....	110
7.7.	Indykatywne ramy finansowe projektów rewitalizacyjnych.....	110
8.	System wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji.....	114
8.1.	Harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.....	114
8.2.	System instytucjonalny i zarządzanie procesem rewitalizacji	114
8.2.1.	Etap przygotowania GPR	115
8.2.2.	Etap wdrażania GPR.....	116
8.2.3.	Etap monitorowania i ewaluacji GPR	118
8.3.	System budowania i wspierania partnerstw.....	119
8.4.	Komitet rewitalizacji	120
8.5.	System informacji i promocji.....	122
8.6.	Koszty zarządzania Gminny Programem Rewitalizacji	122
9.	System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji programu.....	123
9.1.	Zasady, tryb i metody prowadzenia ewaluacji	123
9.2.	Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych	124
9.3.	Zasady i tryb aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.....	128
10.	Zmiany w politykach i dokumentach strategicznych	129

10.1.	Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej.....	129
10.2.	Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego....	129
11.	Specjalna Strefa Rewitalizacji.....	131
12.	Opiniowanie programu przez właściwe organy.....	131
13.	Strategiczna Ocena Oddziaływania Gminnego Programu Rewitalizacji na Środowisko.	133
14.	Spis tabel, rycin, wykresów, źródeł i załączników.....	134
	Spis tabel.....	134
	Spis rycin	134
	Spis wykresów.....	136
	Spis źródeł.....	136
	Spis załączników.....	138

1. Wstęp

Dokument Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola opracowany został w oparciu o Ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2023 poz. 28,1688) oraz Ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2023 poz. 1501 z późn. zm.).

Dokument ten stworzono ze względu na potrzebę poprawy jakości życia mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji oraz postępujący proces degradacji tego terenu. Gminny Program Rewitalizacji został opracowany w celu wyprowadzenia wskazanego obszaru z sytuacji kryzysowej. Dokument jest zgodny z założeniami dokumentów strategicznych wyższego szczebla oraz uwzględnia założenia „Narodowego Planu Rewitalizacji”.

1.1. Podstawowe pojęcia

Obszar zdegradowany

Fragment terytorium gminy, który znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk. Podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest stwierdzenie, że występują na nim negatywne zjawiska społeczne oraz negatywne zjawiska o innym charakterze np.: zjawiska gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne. Obszarem zdegradowanym są wszystkie tereny w gminie, na które nakłada się kilka negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywne zjawiska przynajmniej w jednej z pozostałych sfer. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk¹.

Sytuacja kryzysowa

Stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz wysokiej liczby mieszkańców będącymi osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – Dz. U. z 2020 r. poz. 1062) współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer:

- gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stanowiących zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi bądź stanu środowiska)

¹USTAWA O REWITALIZACJI. Praktyczny komentarz. Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa 2016.

- przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub do ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami)².

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do wartości dla całej Gminy³.

Obszar rewitalizacji

Całość lub fragment obszaru zdegradowanego, w którym występuje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk, wymienionych powyżej oraz równocześnie jest to obszar, który ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy⁴.

Rewitalizacja

Proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji

GPR to zasadniczy dokument służący zaplanowaniu i realizacji procesu rewitalizacji. Ma on charakter strategii, w której dokonuje się pogłębionej diagnozy stanu obszaru rewitalizacji oraz planuje i koordynuje działania służące osiągnięciu – opisanego w dokumencie – wizji stanu obszaru po rewitalizacji. Służy również koordynacji działań rewitalizacyjnych z szeregiem innych dokumentów gminnych, wywołując szerokie skutki. Dokument przyjmowany w drodze Uchwały Rady Gminy, służący prowadzeniu procesów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych⁵.

² Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Dz. U. 2015 poz. 1777

³ Wytoczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2015

⁴ USTAWA O REWITALIZACJI. Praktyczny komentarz. Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa 2016.

⁵ USTAWA O REWITALIZACJI. Praktyczny komentarz. Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa 2016.

Interesariusze rewitalizacji

Interesariuszami są zwłaszcza:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele,
- użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- organy władzy publicznej;
- podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa⁶.

Komitet rewitalizacji

Ugrupowanie tworzące forum współpracy i dialogu interesariuszy wymienionych powyżej z organami gminy u odniesieniu do przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji. Pełni również funkcję opiniotwórczo-doradczą wójta, burmistrza albo prezydenta miasta. Powołanie i zasady jego funkcjonowania reguluje Ustawa o rewitalizacji (Dz.U. 2023 r. poz. 28, 1688).

1.2. Podstawa prawna

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola został sporządzony w oparciu o Ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 28, 1688) Zgodnie z ustawą program ten zawiera zwłaszcza:

- 1) Szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji (analiza negatywnych zjawisk i lokalnych potencjałów);
- 2) Powiązania gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy (strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, strategią rozwiązywania problemów społecznych);
- 3) Wizję stanu obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji;
- 4) Cele procesu rewitalizacji oraz kierunki działań zmierzające do wyeliminowania lub ograniczenia zdiagnozowanych negatywnych zjawisk;
- 5) Opis planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- 6) Mechanizmy integrowania działań i przedsięwzięć;
- 7) Szacowane ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji (w tym wyszczególnione źródła publiczne i prywatne);

⁶ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2023 r. poz. 28, 1688) Art 2 ust.2

- 8) Opis struktury zarządzenia realizacją gminnego programu rewitalizacji wraz z kosztem zarządzania oraz ramowym harmonogramem jego realizacji;
- 9) System monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji;
- 10) Określenie niezbędnych zmian w uchwałach dotyczących gospodarki mieszkaniowej gminy;
- 11) Określenie niezbędnych zmian w uchwale o Komitecie Rewitalizacji o ile została podjęta;
- 12) Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji wraz z okresem jej obowiązywania;
- 13) Wskazanie sposobu realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego (niezbędne zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, wskazanie obszarów objętych miejscowym planem, które wymagają zmiany lub uchwalenia oraz w przypadku wskazania konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji – wskazanie granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu);
- 14) Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali co najmniej 1:5000;

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Dzwola na lata 2022-2030 został przygotowany w oparciu o zapisy dokumentu przygotowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”, zgodnie z którymi powinien cechować się jednocześnie kompleksowością, zintegrowaniem, skoncentrowaniem i komplementarnością. Szczegółowe informacje znajdują się w dalszej części dokumentu GPR –w podrozdziale 7.5. Komplementarność oraz mechanizmy integrowania działań i projektów rewitalizacyjnych.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Dzwola na lata 2022-2030 spełnia wymagania minimalne wynikające z art. 29 Rozporządzenia UE 2021/1060.

1.3. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 formułując cele i kierunki działań rewitalizacyjnych stanowi dokument operacyjny, który ze względu na interdyscyplinarny charakter procesu rewitalizacji odnosi się do różnych sfer życia. To wskazuje, iż dokument musi być spójny z uchwalonymi strategicznymi dokumentami na poziomie regionalnym i lokalnym. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 powinien zatem współgrać z następującymi dokumentami:

- **Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030**

Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29.10.2013 r.

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego**

Uchwała Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.

- **Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**

Uchwała Nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

- **Strategią Rozwoju Lokalnego Gminy Dzwola w latach 2016–2023**

Uchwała Nr XX/157/2017 Rady Gminy Dzwola z dnia 17 lutego 2017 roku w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Gminy Dzwola w latach 2016-2023”.

- **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dzwola na lata 2021-2030**

Uchwała nr XXVI/184/2021 Rady Gminy Dzwola z dnia 28 grudnia 2021 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dzwola na lata 2021-2030.

- **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dzwola**

Uchwała Nr VII/30/03 Rady Gminy Dzwola z dnia 30 czerwca 2003 r. z późn. zmianami

Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 stanowi pierwszy dokument strategiczny, który dotyczy kwestii adaptacji do zachodzących zmian klimatu. Głównym celem dokumentu jest *zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu*. Cel ten zostanie spełniony poprzez realizowanie celów szczegółowych oraz przypisanych im kierunków działań:

- Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska;
- Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich;
- Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu;
- Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu;
- Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu;
- Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

Realizacji celu głównego oraz celów szczegółowych mają sprzyjać również założone działania o charakterze horyzontalnym: legislacyjne, organizacyjne, informacyjne oraz badania naukowe i tworzenie programów badawczych. Cele te i działania, ze względu na swoją kompleksowość, wdrażane będą poprzez wdrażanie przyjętych projektów rewitalizacyjnych, których realizacja powinna zakładać minimalizowanie negatywnego wpływu na klimat i środowisko przyrodnicze.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego to opracowanie, które ma charakter długookresowy i jest częścią krajowego systemu planowania przestrzennego. Dokument ten wskazuje zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz proponuje działania przyczyniające się do realizacji ponadlokalnych celów publicznych. W dokumencie określony został wiodący cel o następującym brzmieniu: *„zrównoważony rozwój przestrzenny regionu prowadzący do podniesienia konkurencyjności*

województwa i poprawy warunków życia”. Uszczegółowienie celu wiodącego stanowią cele główne:

- Osadnictwo i infrastruktura społeczna:
 1. Policentryczny rozwój sieci osadniczej.
- Środowisko przyrodnicze:
 1. Wzbogacanie i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi uwzględniające potrzeby przyszłych pokoleń,
 2. Utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu,
 3. Zintegrowana ochrona jakości środowiska życia człowieka,
 4. Wzmocnienie stabilności środowiska przyrodniczego.
- Środowisko kulturowe:
 1. Wzmacnianie tożsamości kulturowej regionu przez ochronę i pielęgnację zasobów kulturowych oraz ich wzbogacanie walorami współczesnymi.
- Gospodarka:
 1. Zwiększenie konkurencyjności gospodarki województwa oraz poprawa jego atrakcyjności inwestycyjnej.
- Infrastruktura techniczna:

Transport: 1. Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu.

Energetyka: 2. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa.

Teleinformatyka: 3. Powszechny dostęp do usług teleinformatycznych.

Gospodarka wodno-ściekowa: 4. Wyposażenie jednostek osadniczych w kompleksowe systemy wodno-kanalizacyjne.

Gospodarka odpadami: 5. Wyposażenie obszaru województwa w niezbędną liczbę obiektów i instalacji do zagospodarowania odpadów komunalnych, przemysłowych i niebezpiecznych.
- Obronność i bezpieczeństwo publiczne:
 1. Zapewnienie warunków przestrzennych służących potrzebom obronnym państwa oraz ochronie ludności i jej mienia przed zagrożeniami naturalnymi i cywilizacyjnymi

Założenia dokumentu GPR wpisują się zwłaszcza w cele szczegółowe osadnictwa i infrastruktury społecznej oraz infrastruktury technicznej.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku stanowi podstawowy dokument kształtowania polityki regionalnej oraz jest bazą do konstruowania prawa miejscowego na szczeblu lokalnym. Zapisane w jej treści długoterminowe cele i kierunki działań umożliwiają racjonalne organizowanie zadań oraz prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju. Pełnią także funkcję informacyjną, merytoryczną i kontekstową, przedstawiając sytuację społeczno-gospodarczą i przestrzenną regionu.

W dokumencie Strategii wskazano podstawowe obszary strategicznych działań o następującym brzmieniu:

- Sektor rolno-spożywczy: Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych,
- Przestrzeń: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych,
- Gospodarka: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu,
- Społeczeństwo: Wzmacnianie kapitału społecznego.

Cele te, z uwagi na swoją uniwersalność, mogą być realizowane w ramach niniejszego Programu za pośrednictwem przyjętych projektów rewitalizacyjnych. Gmina Dzwola, jako ośrodek o dominującej funkcji rolniczej oraz licznie występujących potrzebach z zakresu kształtowania rozwoju gospodarczego, funkcjonalno-przestrzennego i społecznego, doskonale wpisuje się w założenia polityki regionalnej ujęte w Strategii.

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Dzwola w latach 2016–2023 stanowi ważny dokument, w ramach, którego opracowano nadrzędny kierunek przyszłego rozwoju Gminy, wskazano zadania inwestycyjne oraz określono założenia, które prowadzić mają do wzmocnienia potencjału gospodarczego, społeczno-ekonomicznego i kulturowego jednostki. Misją Gminy, zapisana w Strategii brzmi:

Gmina Dzwola jest miejscem atrakcyjnym do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Gmina Dzwola jest to teren korzystny dla inwestowania. Gmina zapewni swoim mieszkańcom dostęp do wysokiej jakości usług publicznych na obszarze wiejskim, z bogatą ofertą rekreacyjną.

Do podstawowych celów strategicznych zaliczono:

- Integracja i spójność społeczna;
- Poprawa jakości życia;
- Rozwój gospodarczy gminy;

Koncepcja rozwoju Gminy Dzwola zwraca szczególnie uwagę na postęp w sferze społecznej, gospodarczej i technicznej. Zrealizowanie założeń Gminnego Programu Rewitalizacji ma szansę przyczynić się do osiągnięcia wymienionych powyżej celów za pośrednictwem uwzględnionych w dokumencie projektów rewitalizacyjnych. Przedsięwzięcia, o których mowa, w znacznym zakresie dotyczą, bowiem działań inwestycyjnych, prowadzących do rozwoju lokalnej gospodarki oraz zadań miękkich, dotyczących kapitału ludzkiego. Przedmiotowy Program formułuje ponadto wizję przyszłego rozwoju obszaru rewitalizacji, w której powiela strategiczne obszary priorytetowe, przesądzając tym samym o ich nadrzędnym znaczeniu. Urząd Gminy nie planuje aktualizacji dokumentu ze względu na włączenie się do oddolnej inicjatywy samorządów terytorialnych tworząc obecnie wspólnie Strategie Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzyce.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dzwola na lata 2021-2030 jest wieloletnim dokumentem programowym, który na ważne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa społecznego mieszkańców Gminy Dzwola. Uwaga zwrócona jest w szczególności na grupy zagrożone wykluczeniem społecznym. Dokument ten z założenia pozwoli udoskonalić lokalną politykę społeczną.

Strategia, jako główny cel wskazuje „Stworzenie wszystkim mieszkańcom Gminy Dzwola warunków pełnego rozwoju oraz aktywnego i pełnego udziału w życiu społeczności lokalnej na miarę potrzeb i możliwości.”

Cele szczegółowe to natomiast:

1. Wspieranie rodziny oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.
2. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych.
3. Wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców Gminy oraz przeciwdziałanie bezrobociu.
4. Zapobieganie uzależnieniom, patologiom społecznym oraz zapobieganie ich skutkom.
5. Zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie oraz problemom z nim związanych.
6. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu.
7. Rozwój aktywności społecznej.

Realizacja tych celów odbywać się może za pośrednictwem przedsięwzięć rewitalizacyjnych dotyczące sfery społecznej. Tego rodzaju projekty dotyczą, bowiem wzrostu aktywności społecznej, przeciwdziałania szerzeniu się patologii społecznych, integracji na polu lokalnym czy też pomocy i aktywizacji seniorów oraz dzieci i młodzieży. To z kolei doskonale wpisuje się, zarówno w cele jak i misję Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, która brzmi następująco:

Misja jest w pewnym sensie odpowiedzią na wizję, jaką stawia sobie twórca i realizator strategii zarazem. Przyjmuje tym samym w swojej misji i dąży do tego, że wszyscy mieszkańcy Gminy Dzwola są równi i czują się ważni, bezpieczni, szczęśliwi. Mają zapewniony wszechstronny i integralny rozwój na miarę potrzeb i możliwości.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dzwola, jako główne cele wszelakich działań, podejmowanych w obrębie jednostki stawia natomiast wzmocnienie infrastruktury technicznej, bazy ekonomicznej oraz zagospodarowania dla potrzeb kultury, sportu oraz rekreacji, unowocześnienie gminnego systemu oświaty. Z jednoczesnym uwzględnieniem priorytetów:

- wdrożenie metod produkcji rolniczej służących ochronie środowiska oraz ochronie krajobrazu wiejskiego,
- rozwój i dywersyfikacja działalności gospodarczej zapewniającej dodatkowe zatrudnienie i alternatywne źródła dochodu,
- tworzenie grup producenckich,
- poprawa szkolnictwa zawodowego,
- rozwój i poprawa struktury wiejskiej.

Nastąpić ma to z wykorzystaniem i poszanowaniem istniejących potencjałów i szans rozwojowych (zasobów naturalnych i walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy oraz jej tradycji i funkcji rozwoju przedsiębiorczości).

GPR wpisuje się w te cele i propaguje zawarte w nich postulaty poprzez realizację w szczególności działań mających na celu ograniczenie problemów społecznych na przedmiotowym obszarze i zwiększenie kompetencji społecznych. Ponadto w ramach przedstawionych kierunków GPR realizuje przedsięwzięcia, których wynikiem będzie poprawa jakości przestrzeni i atrakcyjności obszaru, modernizacja budynków na obszarze rewitalizacji i dostosowanie ich do nowych funkcji oraz poprawa jakości infrastruktury komunikacyjnej. W wyniku przedmiotowych działań obszar rewitalizacji stanie się miejscem atrakcyjnym zarówno do zamieszkania jak i do lokalizacji nowych działalności gospodarczych.

1.4. Metodyka i procedury

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022 - 2030 bazuje na wykorzystaniu modelu ekspercko-partycypacyjnego. Polega on na możliwie jak najszerszym udziale wszystkich interesariuszy w procesie tworzenia dokumentu.

Partycypację społeczną w procesie rewitalizacji można podzielić na etapy:

1. Wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego i rewitalizacji:

Podczas partycypacji Diagnozy i delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzwola zastosowano następujące metody:

- analiza dokumentów strategicznych i programowych na szczeblu gminnym,
- sondaż internetowy - poprzez zamieszczenie kwestionariusza wyboru na stronie internetowej Urzędu Gminy i forach społecznościowych oraz rozesłanie go do instytucji pożytku publicznego, działających na terenie Gminy,
- analiza wielokryterialna (wskaźnikowa),
 - konsultacje społeczne przygotowane w oparciu o zapisy art. 6 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 28, 1688), które obejmowały:
 - Upublicznienie dokumentu,
 - Zbieranie uwag w postaci elektronicznej,
 - Zbieranie uwag w postaci papierowe,
 - Zbieranie uwag ustnych,
 - Otwarte spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem partnerów społeczno-gospodarczych,
 - Ankietę konsultacyjną.

2. Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji:

W trakcie opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji zastosowano następujące metody badań:

- Analiza dokumentów strategicznych i programowych na szczeblu gminnym,
- Metoda sondażowa: wywiady pogłębione z partnerami społeczno-gospodarczymi
- Nabór kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych
- Konsultacje społeczne przygotowane w oparciu o zapisy art. 6 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 28,1688), które obejmowały:
 - Upublicznienie dokumentu,
 - Zbieranie uwag w postaci elektronicznej,
 - Zbieranie uwag w postaci papierowe,
 - Zbieranie uwag ustnych,
 - Otwarte spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem partnerów społeczno-gospodarczych,
 - Ankietę konsultacyjną.

2. Dotychczas osiągnięte efekty rewitalizacji

Jak dotąd, rewitalizacja na terenie Gminy Dzwola nie przebiegała w oparciu dokumentów takich jak: Gminny Program Rewitalizacji czy Lokalny Program Rewitalizacji. Proces ten nie był unormowany żadnym dokumentem strategicznym.

Jednakże, prowadzono działania o charakterze rewitalizacyjnym w oparciu o realizację przedsięwzięć, które nosiły znamiona rewitalizacji. Do takich działań zaliczyć można m.in.:

- projekt ***Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej w gminie Dzwola.***

Projekt Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej w gminie Dzwola polegał na przeprowadzeniu prac remontowych polegających na: dociepleniu budynków, instalacji systemu zarządzania energią, modernizacji instalacji oświetlenia. Miało to na celu zwiększenie efektywności energetycznej 2 budynków użyteczności publicznej w gminie Dzwola (Zespołu Szkół w Kocudzy i Szkoła w miejscowości Dzwola).

Ryc. 1. Budynek ZS w Kocudzy przed termomodernizacją

Źródło: <https://dzwola.eu/oswiata-kultura-i-sport/oswiata-2/zespol-szkol-w-kocudzy/>

Ryc. 2. Budynek ZS w Kocudzy po termomodernizacji

Źródło: <https://dzwola.eu/termo/>

Ryc. 3. Budynek ZS w Dzwoli przed termomodernizacją

Źródło: <https://zsdzwola.com.pl/oszkole.html>

Ryc. 4. Budynek ZS w Dzwoli po termomodernizacji

Źródło: <https://dzwola.eu/termo/>

Prace modernizacyjne ruszyły w połowie 2020 roku. Ich koszt wyniósł 3 334 060 zł a dofinansowane pokryło sumę 549 384 zł. Inwestycja ta została zakończona w lipcu 2022 r.

3. Uspołecznienie programu rewitalizacji

Proces uspołecznienia Gminnego Programu Rewitalizacji reguluje art. 6. ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji. Zgodnie z nim, co do zasady, rewitalizacja powinna być prowadzona w sposób jawny i przejrzysty, zapewniając możliwość aktywnego udziału różnych grup interesariuszy. Rozwój dialogu pomiędzy zainteresowanymi stronami pozwala, bowiem inicjować i wspierać działania związane z kształtowaniem więzi społecznych. Ponadto wieloaspektowe spojrzenie na problemy i potencjały Gminy poprzez rozpoznanie potrzeb mieszkańców wzmacnia kapitał społeczny oraz pozwala na wypracowanie Programu obejmującego spójne, wielosektorowe działania. Społeczność lokalna stanowi bezpośrednio i najlepiej znające ten obszar źródło informacji. Jednocześnie partycypacja mieszkańców zapewnia zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie przyszłości Gminy, dając możliwość bezpośredniego wypowiedzenia się, a co za tym idzie – współdecydowania o rozwoju Gminy, którą zamieszkują.

Według ustawy, uspołecznienie Programu wymaga użycia form konsultacji wskazanych w art. 6 ust.3 pkt. 1 oraz co najmniej dwóch form wskazanych w art. 6 ust 3 pkt. 2. Obligatoryjną do zastosowania jest ankietyzacja, czyli zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej. Dodatkowo, wykorzystać należy jeszcze minimum dwie inne formy konsultacji, wybrane z ustawowego katalogu, tj.: spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjne, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych. Dwie pierwsze (spotkania i debaty) mogą być przeprowadzane również za pomocą środków porozumiewania się na odległość, zapewniających jednoczesną transmisję wizji i dźwięku.

W procesie uspołecznienia Gminnego Programu Rewitalizacji zapewniono udziału interesariuszy rewitalizacji w przygotowaniu i realizacji strategii, o którym mowa w art. 8 rozporządzenia ogólnego. Zastosowane metody umożliwiły zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań IIT, którego rolę niewątpliwie pełni przedmiotowy dokument.

3.1. Interesariusze rewitalizacji

Zgodnie z art. 2 ust. 2 Ustawy o rewitalizacji zaprezentowano wykaz interesariuszy rewitalizacji biorących udział na etapie tworzenia dokumentu.

Mieszkańcy i właściciele nieruchomości	Pierwszą grupą interesariuszy wskazaną w Ustawie o rewitalizacji są w szczególności mieszkańcy oraz właściciele i zarządcy nieruchomości obszaru rewitalizacji. W wielu kwestiach uwzględniani są również mieszkańcy całej gminy. Projekty rewitalizacyjne są skierowane do szerokich grup mieszkańców obszaru rewitalizacji a zwłaszcza grup, do których kierowane są konkretne działania ze względu na zdiagnozowane czynniki kryzysowe bądź wskazane do uzyskania wsparcia w ramach celów określonych w ramach programu Fundusze Europejskie
---	---

	<p>dla Lubelskiego na lata 2021-2027.</p> <p>W procesie partycypacji obywatelskiej umożliwiono dostęp zgodnie z wymaganiami zasad równości szans i płci oraz zastosowano zasady zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne czy narodowe. Szczególnie istotne jest spełnienie zasad dostępności przy organizacji działań partycypacyjnych i realizacji zadań rewitalizacyjnych.</p>
<p>Organizacje pozarządowe i inne organizacje społeczne</p>	<p>W procesie planowania działań jak również w ich realizacji ważny jest udział następnej grupy interesariuszy rewitalizacji tj. organizacji społecznych, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Potencjał trzeciego sektora umożliwia zaangażowanie ich jako partnerów przy planowaniu i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.</p> <p>Podczas procesu opracowywania przyszłych działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzwola zapewniono współpracę z podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, aktywnie działającymi na rzecz ochrony środowiska oraz odpowiedzialnymi za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnością, równości płci i niedyskryminacji na etapie planowania, realizacji i monitoringu działań w zależności od typu działań i projektów.</p> <p>Kooperacja Gminy i podmiotów społecznych opiera się zwłaszcza na współdziałaniu przy planowaniu i realizacji działań rewitalizacyjnych, delegowaniu zadań do realizacji, współpracy merytorycznej i eksperckiej oraz powierzenie społecznego nadzoru.</p>
<p>Podmioty prowadzące działalność gospodarczą i potencjalni inwestorzy</p>	<p>Ważną grupą interesariuszy rewitalizacji są ponadto przedsiębiorcy, którzy wskazani zostali w Ustawie o rewitalizacji. Sektor gospodarczy jest bezpośrednim wykonawcą albo współrealizatorem przedsięwzięć rewitalizacyjnych.</p> <p>Udział sektora gospodarczego poza bezpośrednią realizacją działań opiera się również na wsparciu doradczym i eksperckim.</p>
<p>Jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne, oraz organy doradcze i konsultacyjne gminy</p>	<p>Potencjałem obszaru rewitalizacji, które przyczyniają się do osiągnięcia zakładanych celów procesu są instytucje kultury. Instytucje te odgrywają istotną rolę w zakresie zwiększania dostępu do kultury dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale również jako potencjał do podejmowania nowych inicjatyw ukierunkowanych na wykorzystywanie dostępnych instrumentów i zasobów w celu realizacji różnych form wspierania procesu budowania społeczności lokalnych.</p> <p>W ramach zaplanowanych przedsięwzięć realizowane są zadania związane z modernizacją i dostosowaniem nowych przestrzeni m.in. do prowadzenia animacji społeczności lokalnych poprzez wykorzystanie narzędzi, jakie dają różne formy obcowania z kulturą.</p>
organy władzy publicznej	
<p>Inni</p>	<p><u>Szkoły i placówki wychowawcze</u></p> <p>Do równie istotnych partnerów zaliczyć należy placówki edukacyjne. Współdziałanie będzie przebiegać na kilku płaszczyznach np.: aktywizacji uczniów przy planowaniu i realizacji działań, wspólnej realizacji i wspierania projektów. Włączenie młodych mieszkańców Gminy w ten proces przyczynia się do poprawy ich kompetencji społecznych.</p> <p><u>Podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji</u></p>

Uszczegółowienie sposobu zaangażowania partnerów w procesie opracowania, wdrażania i monitorowania znajduje się w podrozdziale: 3.5., 3.7., 3.8., 3.9., 8.2. i 9.2. dokumentu GPR.

3.2. Partycypacja na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2015 poz. 1777 z późn. zm.) należy umożliwić partycypacje zarówno na etapie przygotowania, prowadzenia jak i oceny rewitalizacji. Badanie ankietowe umożliwiające mieszkańcom udział w procesie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji odbyło się w terminie 16.03 – 16.04.2022 r. Podczas tej ankietyzacji 97% ankietowanych wskazało potrzebę wdrożenia programu ożywienia społeczno-gospodarczego. W dalszej części ankiety mieszkańcy wskazywali jednostki pomocnicze, które wymagają działań rewitalizacyjnych w pierwszej kolejności i zgłoszone zostały: Branew Szlachecka, Dzwola, Flisy, Kocudza Pierwsza, Druga oraz Trzecia, Kocudza Górna, Konstantów, Krzemień Pierwszy i Drugi, Zdzisławice oraz Zofianka Dolna. W kolejnej części mieszkańcy szacowali natężenie konkretnych problemów na obszarze wskazanej jednostki.

Według ankietowanych istotnymi problemami w Gminie są:

- Sfera społeczna: bezrobocie, starzenie się społeczeństwa, niski poziom integracji lokalnej, niski poziom aktywności społecznej, emigracja ludzi młodych i wykształconych.
- Pozostałe: niski poziom konkurencji, brak źródeł finansowania dla przedsiębiorców, niewystarczająca liczba miejsc pracy, brak lub zły stan terenów zielonych, zanieczyszczenia gleb, zanieczyszczenie zbiorników i cieków wodnych, utrudnienia w połączeniach z większymi ośrodkami, wysoki poziom natężenia ruchu samochodowego, brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych.

Szczegółowe wyniki znajdują się w dokumencie *Diagnozy i delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w Gminie Dzwola*.

3.3. Analiza wielokryterialna (wskaźnikowa)

Metoda analizy wielokryterialnej została zastosowana do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji na terenie Gminy Dzwola. Stanowiła ona etap delimitacji wraz z analizą jakościową, swoim zasięgiem obejmowała obszar całej Gminy w podziale na jednostki pomocnicze (sołectwa). Podział ten pozwolił na prezentację poszczególnych wskaźników dla jednostek pomocniczych i przyrównanie ich do średniej wartości dla całej Gminy, dając dokładne i miarodajne wyniki. Dane podzielone zostały ponadto na 5 sfer wskazanych w Ustawie o rewitalizacji: społeczna, gospodarcza, techniczna, środowiskowa oraz przestrzenno-funkcjonalna.

Do zobrazowania lokalizacji problemów na obszarze Gminy wykorzystano narzędzia GIS (Geographic Information System). Każdy ze wskaźników przedstawiony został w formie kartogramu. Analiza wielokryterialna stanowi istotny element opracowania - Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzwola.

3.4. Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Konsultacje społeczne zostały obwieszczone 24.08.2022 r. Rozpoczęły się w dniu 1 września 2022 r. a zakończyły się 30 września 2022 r. Zostały przeprowadzone w następujących formach:

- Zbieranie uwag w postaci elektronicznej (formularz online oraz możliwość przesłania uzupełnionego formularza na adres e-mailowy);
- Zbieranie uwag w postaci papierowej (dostępne w Urzędzie Gminy oraz możliwość złożenia drogą korespondencyjną);
- Zbieranie uwag ustnych (za pomocą udostępnionego dedykowanego numeru telefonu);
- Otwarte spotkanie konsultacyjne;
- Ankieta konsultacyjna (dostępna zarówno online jak również w budynku Urzędu Gminy).

Aby dać jak najszerszej grupie mieszkańców możliwość zgłoszenia uwagi do dokumentu Diagnozy i delimitacji lub projektu uchwały Rady Gminy Dzwola, umożliwiono składanie uwag on-line lub w wersji papierowej w siedzibie Urzędu Gminy. Formularz ten składał się z: wstępnej informacji wyjaśniającej, pytania otwartego dotyczącego treści projektu uchwały, pytania otwartego odnośnie granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, formularza danych kontaktowych oraz klauzuli informacyjnej o ochronie danych osobowych. Składanie uwag możliwe było w całym okresie trwania konsultacji społecznych. W określonym terminie zostały zgłoszone 2 uwagi (obie w wersji elektronicznej). Pierwsza uwaga dotyczyła potrzeby uszczegółowienia źródeł danych wykorzystanych do wyliczenia wskaźników. Kolejna uwaga dotyczyła potrzeby zmiany podkładu mapy z załącznika 3 do projektu uchwały na mapę zasadniczą. Wszystkie uwagi zostały uwzględnione.

Wychodząc naprzeciw uczestnikom rewitalizacji, udostępniono kolejną formę wyrażenia opinii lub sugestii dotyczących projektu uchwały i granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Zbieranie uwag ustnych umożliwiono za pomocą dedykowanego numeru telefonu w godzinach od 9:00 do 12:00 w poniedziałki oraz od 13:00 do 15:30 w środy i czwartki przez cały czas trwania konsultacji społecznych. Jednak nikt nie zdecydował się skorzystać z tej formy składania uwag.

Jednocześnie wraz z formularzem składania uwag udostępniona została ankieta konsultacyjna dotycząca projektu uchwały Rady Gminy Dzwola w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzwola. Celem ankiety konsultacyjnej było pozyskanie opinii na temat wyznaczonego w projekcie uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzwola. Ankieta składała się z: informacji wstępnych, dwóch pytań (jedno zamknięte i jedno otwarte) dotyczących projektowanego przebiegu granic obszaru zdegradowanego, dwóch pytań (jedno zamknięte i jedno otwarte) dotyczących projektowanego przebiegu granic obszaru do rewitalizacji, formularza danych kontaktowych oraz klauzuli informacyjnej o ochronie danych osobowych. W wyznaczonym terminie konsultacji nikt nie zdecydował się wypełnić ankiety.

Otwarte spotkanie konsultacyjne dotyczące projektu uchwały Rady Gminy Dzwola w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zorganizowane zostało 26.09.2022 r. w budynku Urzędu Gminy. Skierowane one było do mieszkańców, przedstawicieli samorządu lokalnego oraz lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych z terenu Gminy

Dzwola. Omówiono wówczas wyniki analizy wskaźnikowej i jakościowej, które umożliwiły wyznaczenie projektowanego obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Spotkanie kończyła dyskusja oraz podsumowanie wniosków. Na spotkaniu nie zostały zgłoszone uwagi do projektu uchwały.

Szczegółowe informacje dotyczące konsultacji znajdują się w dokumencie Sprawozdanie z konsultacji społecznych projektu Diagnozy i delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Dzwola.

3.5. Partycypacja w procesie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji

Kolejny etap partycypacji społecznej polegał na otwartym naborze kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W dniu 07.02.2023 r. opublikowane zostało ogłoszenie o naborze kart przedsięwzięć na oficjalnej stronie gminy wraz z wzorem karty projektu rewitalizacyjnego, który stanowi załącznik nr 2 do niniejszego dokumentu. Nabór trwał od 8.02.2023 r. do 24.02.2023 r. Możliwość wzięcia udziału mieli wszyscy interesariusze procesu rewitalizacji. Ze względu na charakter prac nad dokumentem karty przedsięwzięć przyjmowane były niemalże do końca prac nad dokumentem Gminnego Programu Rewitalizacji.

Ryc. 5. Ogłoszenie o naborze kart umieszczone na oficjalnej stronie Gminy Dzwola

OGŁOSZENIE NABORU PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Ogłoszenie naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Opublikowane dnia: 7 lutego 2023

Uchwałą Nr XXXV/245/2022 Rady Gminy Dzwola z 29 grudnia 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji został wyznaczony na terenie Gminy Dzwola obszar rewitalizacji.

Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje następujące miejscowości: Kocudza Druga, Krzemień Drugi oraz Konstántów.

Podobszar I - sołectwo Kocudza Druga
Podobszar II - sołectwa: Konstántów i Krzemień Drugi

W związku z podjęciem przez Radę Gminy Dzwola Uchwały Nr XXXVI/256/2023 z dnia 27 stycznia 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030” w terminie od 8 lutego 2023 r. do 24 lutego 2023 r. prowadzony będzie nabór proponycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Gminnego Programu Rewitalizacji. Celem naboru jest stworzenie listy podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

REALIZOWANE PROJEKTY
POPRAWA EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ W GMINIE DZWOLA

ZADANIA REALIZOWANE Z BUDŻETU PAŃSTWA LUB Z PAŃSTWOWYCH FUNDUSZY CELOWYCH
Zadania dofinansowane z Budżetu Państwa lub z Państwowych Funduszy Celowych

RZĄDOWY FUNDUSZ ROZWOJU DRÓG
RZĄDOWY FUNDUSZ ROZWOJU DRÓG

FUNDUSZ DRÓG SAMORZĄDOWYCH
FUNDUSZ DRÓG SAMORZĄDOWYCH

DOFINANSOWANIA UE

Źródło: <https://dzwola.eu/ogloszenie-naboru-przedsiwziec-rewitalizacyjnych/>

Karty przedsięwzięć rewitalizacyjnych można było składać:

- elektronicznie –przesłanie na adres e-mail: sekretariat@dzwola.eu;
- papierowo przez przesłanie pocztą na adres: Urząd Gminy Dzwola. Dzwola 168, 23-304 Dzwola (w kopercie opisanej „PRZEDSIĘWZIĘCIE – GPR”);
- papierowo poprzez złożenie w Urzędzie Gminy Dzwola, Dzwola 168, 23-304 Dzwola 17 w godzinach pracy urzędu, w kopercie opisanej „PRZEDSIĘWZIĘCIE – GPR”;

W wyznaczonym terminie wpłynęło 15 kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym 6 karty od przedstawicieli Urzędu Gminy Dzwola. Wszystkie zgłoszone przedsięwzięcia zostały przyjęte do dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji. Jednakże część z przedsięwzięć zgłoszonych za pomocą kart przedsięwzięć się powtarzała, a część z nich została połączona w jeden projekt. Po przeprowadzeniu analiz z pośród 15 zgłoszonych kart udało się utworzyć 14 projektów rewitalizacyjnych. Przedsięwzięcia te można podzielić na 2 typy projektów: przedsięwzięcia zlokalizowane na obszarze rewitalizacji (9 projektów) oraz przedsięwzięcia wpisane na listę uzupełniającą: 5 projektów.

Ponadto aby rozszerzyć proces partycypacji w tworzeniu dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji zostały zorganizowane **2 spotkania w formie kawiarenek obywatelskich**. Pierwsze z nich dedykowane było członkom organizacji pozarządowych i liderom lokalnym z obszaru rewitalizacji. Odbyło się 20 kwietnia 2023 r. w budynku Urzędu Gminy Dzwola. W spotkaniu wzięło udział 2 mieszkańców oraz 13 przedstawicieli m.in.:

- 1) LKS Iskra Krzemień;
- 2) GBPiOK;
- 3) Stowarzyszenie KGW;
- 4) KGW;
- 5) OSP w Krzemieniu Drugim;
- 6) OSP w Dzwoli;
- 7) OSP w Kocudzy Drugiej;
- 8) KGW Konstantów;
- 9) 3 sołectw.

Ryc. 6. Spotkanie z przedstawicielami organizacji pozarządowych z obszaru rewitalizacji

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Na spotkaniu o tytule „Rewitalizacja a trzeci sektor” uczestnicy debatowali nad następującymi zagadnieniami:

- Z jakimi problemami w prowadzeniu organizacji pozarządowej zmagają się Państwo na co dzień?
- Jakie działania ze strony gminy lub urzędu pracy mogą wesprzeć sektor pozarządowy?
- Jakie są Państwa plany w zakresie rozwijania usług społecznych i kulturowych dla społeczności obszaru rewitalizacji?
- Czy są Państwo zainteresowani realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych? – jeśli tak to jakimi?

Przedstawiciele zgłosili jeden główny problem w prowadzeniu działalności organizacji pozarządowych na terenie Gminy Dzwola. Przede wszystkim problemem jest brak osób zainteresowanych do prowadzenia organizacji, w tym młodzieży. Świadczy to zatem o spadającym zaangażowaniu mieszkańców w działania społeczne. Problemem zgłoszonym dodatkowo przez Prezesa ISKRY Krzemień jest słaba baza do ćwiczeń oraz brak odpowiednich pomieszczeń do rozwoju jednostki.

Na pytanie dotyczące działań ze strony gminy lub urzędu mogą wesprzeć sektor pozarządowy przybyli stwierdzili: *„Działania Władz Gminy Dzwola są skierowane w pozytywnym aspekcie wsparcia, ponieważ Gmina wspiera zarówno finansowo organizacje, jak również merytorycznie itp. Ponadto pomaga w pozyskiwaniu środków zewnętrznych dla organizacji. Urząd Pracy natomiast powinien prowadzić nabory osób bezrobotnych z przeznaczeniem na skierowanie do pracy w prowadzeniu organizacji.”*

Odpowiedzi na pytanie dotyczące planów na przyszłość organizacji były różnorodne tak jak charakter organizacji. Przedstawiciele KGW planują utrzymać to, co już wypracowali. Dodatkowo będą prowadzić działania dążące do ulepszenia swojej działalności. Przedstawiciele OSP planują w dalszym ciągu prowadzić działania związane z pozyskaniem w swoje szeregi jak najmłodszych członków w celu rozwoju organizacji i poszerzeniu usług społeczno-kulturowych. Natomiast ISKRA Krzemień planuje w przyszłości otworzyć szkółkę dla dzieci z przeznaczeniem na krzewienie kultury fizycznej oraz rozwój stowarzyszenia pod kątem tworzenia jak największych drużyn piłkarskich.

Na spotkaniu przedstawiciele zostali zapoznani ze zgłoszonymi przedsięwzięciami w naborze kart przedsięwzięć. Została przez nich zgłoszona potrzeba realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych: rozwój ścieżek pieszo-rowerowych, zamontowanie monitoringu w miejscach zagrożonych wandalizmem, rozbudowy świetlic wiejskich, rozbudowy bazy usługowej klubu sportowego ISKRA Krzemień i innych inwestycji zgłoszonych podczas naboru kart przedsięwzięć.

Dodatkowo Wójt Gminy Dzwola zwrócił się do przedstawicieli z pytaniem – Czy obecni mają jakieś konkretne wymagania do Wójta jako przedstawiciela władzy samorządowej? Otrzymał jednogłośnie odpowiedź: *„Przedstawiciele chcą, aby współpraca Gmina – organizacje pozarządowe i na odwrót była na tym samym wysokim poziomie jak dotychczas.”*

Podsumowując na spotkaniu z przedstawicielami organizacji pozarządowych i lokalnych liderów z obszaru rewitalizacji nie zostały zgłoszone nowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Drugie zorganizowane spotkanie w formie kawiarenki obywatelskiej dedykowane było dla przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji. Odbędzie się ono w dniu 21.04.2023 r. w budynku Urzędu

Gminy Dzwola. Udział w nim wzięło 10 przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji jak i poza tym terenem.

Ryc. 7. Spotkanie z przedsiębiorcami z obszaru rewitalizacji

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Na spotkaniu „Rewitalizacja a trzeci sektor” uczestnicy debatowali nad zagadnieniami:

- Z jakimi problemami w prowadzeniu działalności zmagają się Państwo na co dzień?
- Jakie działania ze strony gminy lub urzędu pracy mogą wesprzeć sektor gospodarczy?
- Jakie są Państwa plany biznesowe w zakresie prowadzonych działalności?
- Czy są Państwo zainteresowani realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych? – jeśli tak to jakimi?

Przedstawiciele zgłosili trzy główne problemy w prowadzeniu działalności gospodarczej na terenie Gminy Dzwola. Jednakże problemy te występują na terenie całego kraju. Przedsiębiorcy jako problemem w prowadzeniu działalności gospodarczej wskazują skomplikowaną biurokrację, wysokie koszty prowadzenia biznesu: koszty utrzymania pracowników oraz opłaty za energię elektryczną, gaz i ogrzewanie. Właściciele firm zauważają również problem ze znalezieniem wykwalifikowanych, chętnych do pracy przyszyłych pracowników.

Działaniami wspierającymi lokalną gospodarkę podejmowanymi przez Gminę według przybyłych na spotkanie są: obniżenie podatków, pomoc w pozyskaniu środków zewnętrznych, zlecenie prac na terenie Gminy lokalnym firmom.

Przedsiębiorcy podkreślili, iż w obecnej sytuacji na rynku czują się bardzo niepewnie i ich jedynym planem biznesowym jest utrzymanie płynności finansowej firm. Ze względu na narastającą inflację i galopujące ceny dochody z działalności maleją, a wydatki rosną. W miarę możliwości finansowych firm planowany jest rozwój przedsiębiorstw.

Przedsiębiorcy uczestniczący w spotkaniu byli zainteresowani realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zwłaszcza w zakresie prowadzonej przez nich działalności: budową/przebudową/ rozbudową budynków i obiektów budowlanych, uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych, rozwój terenów zielonych, roboty budowlane i modernizacyjne infrastruktury technicznej.

Dodatkowo Wójt Gminy Dzwola zwrócił się do przedsiębiorców z pytaniem – Czy obecni mają jakieś konkretne wymagania do Wójta jako przedstawiciela władzy samorządowej? Otrzymał

jednogłośnie odpowiedź: „Przedsiębiorcy chcą, aby utrzymany został poziom wsparcia jak dotychczas.”

Podsumowując na spotkaniu z przedstawicielami organizacji pozarządowych i lokalnych liderów z obszaru rewitalizacji nie zostały zgłoszone nowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Aby dokładniej zapoznać się z potencjałami i potrzebami obszaru rewitalizacji oraz aby zidentyfikować skuteczny i trwały zakres interwencji zostało przeprowadzone **badanie IDI (pogłębiony wywiad indywidualny)** w terminie od 28 do 29 czerwca 2023r. Wywiady przeprowadzone zostały z mieszkańcami obszaru rewitalizacji.

Postrzegają oni obszar rewitalizacji jako dobre miejsce do życia, do którego są niezwykle przywiązani emocjonalnie. Obszar rewitalizacji został scharakteryzowany przez nich jako teren wiejski, typowo rolniczy. Podkreślali w swoich wypowiedziach również bogactwo przyrodnicze obszaru. Mieszkańcy jednak zwracają uwagę na brak rozwoju sfery turystycznej. Pomimo dużego potencjału brakuje infrastruktury turystycznej (ścieżek rowerowych, ławek, śmietników). Dodatkowo występuje tu problem z zapewnieniem dostępu do infrastruktury społecznej – place zabaw, świetlice wiejskie i miejsca wspólnych spotkań.

Wśród potencjałów obszaru rewitalizacji wyróżnieni zostali: aktywni mieszkańcy, a zwłaszcza seniorzy, młodzież i dzieci oraz bogactwo przyrodnicze – m.in. las. Jako potrzeby inwestycyjne mieszkańcy wskazują: budowę ścieżek rowerowych, remont świetlic wiejskich, renowację boiska sportowego, budowę trybun. W przypadku działań miękkich zgłoszono potrzebę organizacji: szkoleń spotkań i warsztatów (zwłaszcza skierowanych do seniorów i dzieci oraz młodzieży) z dziedziny kulinarnej, komputerowej, pierwszej pomocy, cyberbezpieczeństwa, rękodzielnictwa, sportu, ekologii.

Na przyszłość mieszkańcy sugerują poszerzyć dostęp do placów zabaw, miejsc wspólnych spotkań, zwiększyć liczbę miejsc w klubie seniora. Skierować należy również działalność świetlic na potrzeby dzieci i młodzieży. Pozostałe inwestycje infrastrukturalne były przeprowadzane zgodnie z potrzebami mieszkańców i dostępnymi środkami finansowanymi.

3.6. Konsultacje społeczne dotyczące Gminnego Programu Rewitalizacji

do uzupełnienia na późniejszym etapie tworzenia dokumentu GRP

3.7. Proces Zaangażowania Partnerów Społeczno-Gospodarczych

Wytyczne dla dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji, który może pełnić rolę strategii IIT, wskazują potrzebę uwzględnienia opisu procesu zaangażowania partnerów oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań IIT ⁷(interesariuszy rewitalizacji uczestniczący w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem programu).

Partnerami społeczno-gospodarczymi uczestniczącymi w trakcie tworzenia i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola są m.in.:

⁷Wymogi wynikające ze Strategii IIT

- mieszkańcy wyznaczonego obszaru rewitalizacji i całej Gminy Dzwola;
- przedsiębiorcy i inwestorzy z wyznaczonego obszaru rewitalizacji oraz z terenu całej Gminy Dzwola;
- przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących działalność zarówno na wyznaczonym terenie rewitalizacji jak i całej Gminy Dzwola;

Poniżej zaprezentowano metody zaangażowania powyżej wymienionych interesariuszy rewitalizacji:

Tabela 1. Metody zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

	METODY SKIEROWANE DO PARTNERÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH
ETAP WYZNACZANIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI	Badania ankietowe skierowane głównie do mieszkańców Gminy Dzwola
ETAP KONSULTACJI UCHWAŁY O WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI	Zbiór uwag w postaci elektronicznej, papierowej i ustnej
	Otwarte spotkanie konsultacyjne
	Ankieta konsultacyjna (w formie elektronicznej i papierowej)
ETAP TWORZENIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	Otwarty nabór kart przedsięwzięć - zgłoszone i realizowane przez inne podmioty. Zgłoszone m.in. przez organizacje pozarządowe z terenu Gminy a współrealizowane m.in. przez jednostki OSP.
	Spotkanie w formie kawiarenki obywatelskiej skierowane do przedstawicieli organizacji pozarządowych z obszaru rewitalizacji, na którym uczestniczyło 13 przedstawicieli i 2 mieszkańców.
	Spotkanie w formie kawiarenki obywatelskiej skierowane do przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji, na którym uczestniczyło 10 przedsiębiorców.
	Badanie IDI – wywiad pogłębiony z mieszkańcami obszaru rewitalizacji.
ETAP KONSULTACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	Zbiór uwag w postaci elektronicznej, papierowej i ustnej
	Otwarte spotkanie konsultacyjne
	Ankieta konsultacyjna (w formie elektronicznej i papierowej)
ETAP WDRAŻANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	Powołanie Komitetu Rewitalizacji
	Współpraca z mieszkańcami, szczególnie narażonych na wykluczenie w sprawie dedykowanych im przedsięwzięć miękkich
ETAP OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ	ocena postępu wdrażania GPR, realizowana poprzez: monitoring i ewaluację.

Źródło: opracowanie własne

3.8. Uspołecznienie wdrażania dokumentu

Głównym celem procesu uspołeczniania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 jest trafienie do jak największej grupy interesantów i beneficjentów. Partycypacja społeczności lokalnej w procesie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie za pomocą metod:

- Bezpośredniej – w trakcie spotkań z mieszkańcami, lokalnymi przedsiębiorcami, przedstawicielami lokalnych środowisk oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych;
- Pośredniej – za pomocą przekazywania informacji poprzez oficjalną stronę internetową gminy, materiały promocyjne i informacyjne oraz lokalną prasę;

Do podstawowych interesariuszy procesu rewitalizacji, w kierunku do których zastosowane zostaną metody partycypacji należą:

- Mieszkańcy Gminy, zwłaszcza mieszkańcy obszaru rewitalizacji (w tym młodzież, seniorzy, osoby niepełnosprawne oraz inne grupy ze szczególnymi potrzebami, które określa ustawa o dostępności – Dz.U. 2019 poz. 1696);
- Lokalni przedsiębiorcy;
- Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;

W ramach upublicznienia informacji o Gminnym Programie Rewitalizacji podjęte zostaną m.in. działania takie jak:

- umieszczenie na stronie internetowej Urzędu Gminy Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030,
- publikowanie informacji na oficjalnej stronie internetowej Urzędu o realizowanych zadaniach w ramach GPR,
- współpraca z lokalnymi mediami (lokalną prasą) mająca na celu informowanie opinii publicznej o przebiegu realizacji i wnioskach z monitorowania GPR,
- Uspołecznienie wdrażania GPR będzie również realizowane z wykorzystaniem i wspieraniem rozwoju współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi poprzez:
 - przygotowywanie informacji bieżących z przebiegu wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji,
 - opracowanie ankiety internetowej skierowanej do mieszkańców i innych interesariuszy dotyczącej oceny Gminnego Programu Rewitalizacji, prowadzonego procesu rewitalizacji oraz możliwości zgłaszania nowych potrzeb rewitalizacyjnych wynikających ze zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej,
 - powołanie Komitetu Rewitalizacji składającego się z przedstawicieli różnych grup interesariuszy rewitalizacji (w terminie do 3 miesięcy od uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji),
Komitet stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy (NGO, przedsiębiorców, lokalnych liderów, mieszkańców) z przedstawicielami władz lokalnych w sprawach dotyczących prowadzenia i oceny rewitalizacji. Jego zadaniem jest również funkcja opiniotwórczo – doradcza Wójta Gminy Dzwola,

- o organizację jednego w roku otwartego spotkania konsultacyjnego, w trakcie, którego interesariusze oraz przedstawiciele instytucji lokalnych będą mogli uzyskać informacje na temat aktualnego zaawansowania prac nad wdrożeniem procesu rewitalizacji oraz zgłosić uwagi,
- o włączenie organizacji pozarządowych poprzez umożliwienie realizacji inicjatyw oddolnych na obszarze rewitalizacji w ramach organizacji otwartych konkursów ofert.

Zaproponowane działania mające na celu wspieranie rozwoju współpracy pomiędzy sektorami: publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi mogą zostać poszerzone oraz przekształcone do aktualnych aktów prawnych.

Ważnym kanałem komunikacji przy tworzeniu Gminnego Programu Rewitalizacji były metody nieformalne takie jak: bezpośrednie rozmowy pracowników Urzędu Gminy z mieszkańcami, informowanie liderów lokalnych telefonicznie o planowanych spotkaniach i przekazywanie najważniejszych informacji o etapie prac przez media społecznościowe.

3.9. Partycypacja w procesie oceny skuteczności działań

Głównym celem procesu oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022- 2030 jest współpraca z jak największą grupą interesantów. Partycypacja społeczności lokalnej w procesie monitorowania efektów Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie za pomocą:

- o spotkań z mieszkańcami, lokalnymi przedsiębiorcami, przedstawicielami lokalnych środowisk oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych;
- o ankietyzacji interesariuszy z obszaru rewitalizacji i pozostałej części Gminy Dzwola;
- o regularnych spotkań członków Komitetu Rewitalizacyjnego;

Do interesariuszy procesu rewitalizacji, w kierunku do których zastosowane zostaną metody partycypacji należą:

- o Mieszkańcy Gminy, zwłaszcza mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- o Lokalni przedsiębiorcy;
- o Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- o Przedstawiciele lokalnych środowisk;
- o Członkowie Komitetu Rewitalizacyjnego;

4. Diagnoza stanu Gminy, zjawisk kryzysowych oraz potrzeb rewitalizacyjnych

Dokumentem odgrywającym ważną rolę przy opracowaniu diagnozy była Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dzwola na lata 2021-2030. Problemy w niej zidentyfikowane uwzględniono w przedmiotowym opracowaniu, a następnie przeanalizowano w skali poszczególnych jednostek pomocniczych.

4.1. Położenie i historia

4.1.1. Położenie

Gmina Dzwola położona jest w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego, w powiecie janowskim, w odległości ok. 70 km od miasta Lublin – miasta wojewódzkiego i ok. 10 km od miasta Janów Lubelski – siedziby powiatu. Gmina Dzwola jest gminą wiejską, która składa się z 38 miejscowości. Ponadto Gmina od północy graniczy z gminami Godziszów i Chrzanów, a od południa z gminą Biłgoraj. Od zachodu sąsiaduje natomiast z gminą Janów Lubelski, a od wschodu z gminami: Goraj i Frampol.

Ryc. 8. Położenie Gminy Dzwola na tle kraju, województwa lubelskiego oraz powiatu janowskiego

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 9. Gmina Dzwola w podziale na jednostki pomocnicze

Źródło: opracowanie własne

4.1.2. Rys historyczny⁸

Wieś Dzwola należy do najstarszych miejscowości w okolicach Janowa Lubelskiego. Pierwsze wzmianki o wsi sięgają XIII wieku i związane są z najazdem księcia halickiego Wasylka (kronika halicko-wołyńska). W XIV wieku za sprawą Ludwika Węgierskiego zostały nadane dobra gorajskie Dymitrowi (podskarbi królewski) i jego bratu Janowi. W kolejnych latach losy Dzwoli powiązane były z klanem Górków i Trojanowskich. W 1596 r. kanclerz i hetman wielki koronny - Jan Zamoyski, zakupił od rodziny Trojanowskich mienie turobińskie i gorajskie wraz z Dzwolą i włączył je do majątku Zamoyskich. Taki stan utrzymywał się aż do II Wojny Światowej.

W dniu 29 września 1939 r. miały tu miejsce tragiczne wydarzenia. Polscy żołnierze należący do rumuńskiego zgrupowania pułkownika Zieleniewskiego przebijając się w stronę granic, dokonali napaści na stacjonujący w Dzwoli niemiecki dywizjon przeciwpancerny. Nazistów okrążono i nakłoniono do kapitulacji. Mogiła zbiorowa licznych żołnierzy Wojska Polskiego poległych w walce pod Dzwolą znajduje się na miejscowym cmentarzu parafialnym. Ponadto w rejonie Dzwoli dużą aktywnie działał ruch oporu. Pod koniec akcji „Sturmwind” członkowie oddziałów partyzanckich z rejonu gminy brali udział w bitwie na Porytowym Wzgórzu.

W 1955 r. powstała w Dzwoli gromada. W 1958 r. zbudowano szkołę, którą rozbudowano w latach 1987-1996. Obecnie nosi ona imię Bohaterów Września 1939 roku. W 1973 r. utworzona została gmina zbiorowa. Gmina Dzwola w latach 1975 – 1998 roku włączona była do województwa tarnobrzeckiego.

⁸Z. Baranowski, Gmina Dzwola. Historia i tradycje, Wydawnictwo GBPiOK 2015. Z: Strategia Rozwoju Gminy Dzwola na lata 2016-2023

4.2. Sfera społeczna

Gminę Dzwola zamieszkuje 6 222 osób (stan na 31 grudnia 2021 r. wg danych Urzędu Gminy), co stanowi niecałe 14% ludności powiatu janowskiego (ludność powiatu wg GUS w grudniu 2021 to 44 615 osób). Średnia gęstość zaludnienia wynosi 31,06 osób/km². Dla porównania gęstość zaludnienia na obszarze województwa lubelskiego to 83,40 osoby/km², natomiast w powiecie przypada średnio 51 osób/km².

W ostatnich latach sytuacja demograficzna w Dzwoli cechuje się trendem spadkowym - od 2015 roku ubyło 236 osób. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Dzwola na terenie Gminy występuje przewaga mężczyzn nad kobietami. Wskaźnik feminizacji w 2020 roku wyniósł 98,86. Zauważa się ponadto ujemne saldo migracji na poziomie -31, co oznacza większą liczbę wymeldowań, niż zameldowań w ciągu roku 2021. Warto zauważyć, iż według danych Głównego Urzędu Statystycznego więcej zameldowuje i wymeldowuje się w Gminie kobiet niż mężczyzn.

Według stanu na rok 2020, dokładnie 1364 mieszkańców Gminy Dzwola było w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata). Jak podają statystyki Narodowego Spisu Powszechnego, przeprowadzonego w 2011 roku, tylko 12,0% ludności Gminy posiadało wykształcenie wyższe. Najwięcej osób, bo aż 29,2%, legitymowało się wykształceniem podstawowym ukończonym. Zasadnicze zawodowe wykształcenie posiadało natomiast 22,7% mieszkańców, a mniej wykształcenie średnie zawodowe (13,8%). Zaledwie 3,5% osób nie ukończyło wykształcenia podstawowego. Zauważalnym trendem jest jednak stopniowy wzrost udziału osób z wykształceniem wyższym, średnim i zasadniczym zawodowym na przestrzeni 14 lat.

Tabela 2. Udział osób według wykształcenia w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 1998, 2002 i 2011

	Udział osób według wykształcenia		
	1998	2002	2011
Wyższe	0,48%	1,92%	12%
Średnie	4,43%	13,06%	24,3%
Zasadnicze zawodowe	15,94%	20,69%	22,7%
Gimnazjalne	x	x	5,9%
Podstawowe	38,27%	38,10%	29,2%
Podstawowe nieukończone	b.d.	9,65%	3,52%

Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny w latach: 1998, 2002, 2011

W porównaniu do średniej dla województwa lubelskiego w Gminie Dzwola występuje niższy poziom wykształcenia ludności. Wśród mieszkających tu kobiet największy odsetek posiada wykształcenie podstawowe ukończone (29,8%) oraz zasadnicze zawodowe (16,1%). Mężczyźni najczęściej kończą naukę w zasadniczej szkole zawodowej (29,5%) bądź w szkole podstawowej (28,5%).

15,3% mieszkańców Gminy Dzwola w wieku potencjalnej nauki należy do przedziału 3-6 lat, czyli objęci są wychowaniem przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Ponadto w 2021 roku aż 74,19% dzieci w przedziale wiekowym 3-5 lat objętych jest opieką w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Natomiast współczynnik skolaryzacji netto dla uczniów szkół podstawowych jest na wyższym poziomie. Wynosi 86,99%. Pozostała grupa dzieci najprawdopodobniej pobiera naukę w innych placówkach (poza granicą Gminy).

W skład infrastruktury społecznej Gminy Dzwola wchodzi:

- Obiekty edukacyjno-wychowawcze:
 - Zespół Szkół w Dzwoli,
 - Publiczna Szkoła Podstawowa w Branwi,
 - Zespół Szkół w Kocudzy,
 - Zespół Szkół w Krzemieniu.
- Obiekty kulturalne:
 - Gminna Biblioteka Publiczna i Ośrodek Kultury (GBP i OK),
 - Filia Biblioteki w Krzemieniu,
 - Filia Biblioteki w Kocudzy,
 - Filia Biblioteki w Dzwoli.
- Obiekty sportowe:
 - Boisko sportowe w Krzemieniu Drugim (pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej z zapleczem socjalny),
 - Boisko wielofunkcyjne przy GBP i OK w Kocudzy Drugiej,
 - Boisko wielofunkcyjne przy Zespole Szkół w Kocudzy Pierwszej oraz sala gimnastyczna,
 - Sala gimnastyczna w Zespole Szkół w Krzemieniu,
 - Boisko przy Zespole Szkół w Dzwoli oraz sala gimnastyczna,
 - Tereny rekreacyjne ze źródłiskami w centrum wsi Dzwola,
 - Muszla koncertowa w miejscowości Kocudza Druga,
 - Siłownia zewnętrzna wraz z boiskiem do gry w piłkę plażową w Dzwoli,
 - Przyszkolny plac zabaw dla dzieci w Dzwoli,
 - Przyszkolny plac zabaw dla dzieci w Krzemieniu Pierwszym,
 - Przyszkolny plac zabaw dla dzieci w Kocudzy Pierwszej,
 - Plac zabaw dla dzieci wraz z boiskiem w Zdzisławicach.
- Placówki ochrony zdrowia:
 - NZOZ w Kocudzy Trzeciej,
 - NZOZ w Krzemieniu Pierwszym,
 - Gabinet stomatologiczny w Krzemieniu Pierwszym,
 - Apteka w Kocudzy Trzeciej,
 - Apteka w Krzemieniu Pierwszym.
- Służby bezpieczeństwa:
 - OSP w Krzemieniu Pierwszym,
 - OSP w Krzemień Drugi,
 - OSP w Branewce,
 - OSP w Zdzisławicach,
 - OSP w Kocudzy Drugiej,
 - OSP w Dzwoli,
 - OSP w Konstantowie,
 - OSP w Kocudzy Górnej,
 - OSP w Zofiance Dolnej,
 - OSP w Kocudzy Dolnej,
 - OSP w Branwi.
- Ośrodki pomocy społecznej:
 - Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzwoli.

Ponadto w 2020 roku w Gminie Dzwola działalność prowadzi 17 organizacji pozarządowych:

Lp.	Stowarzyszenie/Fundacja	Miejscowość	Wpis do KRS
1	Ochotnicza Straż Pożarna w Branewce	Branewka	Tak
2	Ochotnicza Straż Pożarna w Dzwoli	Dzwola	Tak
3	Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Dzwolskiej	Dzwola	Tak
4	Ochotnicza Straż Pożarna w Kaproniach	Kapronie	Tak
5	Ochotnicza Straż Pożarna w Kocudzy Drugiej	Kocudza Druga	Tak
6	Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Kocudzy Drugiej	Kocudza Druga	Tak
7	Ochotnicza Straż Pożarna w Kocudzy Górnej	Kocudza Górna	Tak
8	Ochotnicza Straż Pożarna w Kocudzy Dolnej	Kocudza Pierwsza	Tak
9	Klub Seniora w Kocudzy	Kocudza Trzecia	Tak
10	Roztoczańskie Stowarzyszenie Miłośników Folkloru	Kocudza Trzecia	Tak
11	Ochotnicza Straż Pożarna w Konstantowie	Konstantów	Tak
12	Ochotnicza Straż Pożarna w Krzemieniu Drugim	Krzemień Drugi	Tak
13	Ochotnicza Straż Pożarna w Krzemieniu Pierwszym	Krzemień Pierwszy	Tak
14	Ludowy Klub Sportowy „ISKRA” Krzemień	Krzemień Pierwszy	Tak
15	Stowarzyszenie Kreatywnych Kobiet	Krzemień Pierwszy	Tak
16	Ochotnicza Straż Pożarna w Zdzisławicach	Zdzisławice	Tak
17	Ochotnicza Straż Pożarna w Zofiance Dolnej	Zofianka Dolna	Tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowego Rejestru Sądowego

4.3. Sfera gospodarcza

W gminach wiejskich, w tym także w Gminie Dzwola rolnictwo stanowi jeden z podstawowych sektorów gospodarki. Na taki stan rzeczy wskazują m.in.: struktura użytkowania gruntów oraz liczba gospodarstw. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego aż 71,1% mieszkańców aktywnych zawodowo pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo). Ponadto w Gminie Dzwola blisko 30% powierzchni ogólnej stanowią użytki rolne. Jednakże występuje duże rozdrobnienie i wśród powierzchni gospodarstw dominują gospodarstwa rolne o powierzchni do 5 ha⁹. Wśród rodzajów upraw przeważają: zboża, gryka, malina i rzepak¹⁰.

Jednakże w dokumencie Strategii Rozwoju Gminy Dzwola⁹ zauważono problem niskiej dochodowości rolnictwa, co wskazuje, iż ok 30% gospodarstw rolnych produkuje towary na rynek a pozostała część wyłącznie na swoje potrzeby.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) Gmina Dzwola znajduje się na obszarze strefy roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej – podstrefa centralna (strategiczny obszar żywicielski). Ponadto Gmina została wskazana, jako ośrodek lokalizacji przemysłu rolno-spożywczego i drzewnego w tym: przetwórstwa mleka i drewna.

Gmina Dzwola została również określona w dokumencie PZPWL, jako obszar o dużym potencjale przyrodniczym i krajobrazowym dla rozwoju turystyki i rekreacji oraz wskazany został przebieg przez jej obszar pasmo kulturowe - pogranicze kulturowe, który wyznaczony jest przez obiekty sakralne 3 religii (chrześcijaństwa, judaizmu i islamu). Dodatkowo wskazano

⁹Strategia Rozwoju Gminy Dzwola na lata 2016-2023

¹⁰Rejestr upraw za rok 2021 – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Gminę Dzwolę, jako teren należący do roztoczańsko-puszczańskiego pasma osadnictwa leśnego, dla którego typowe są wsie rozproszone, o nieregularnym układzie pól. Sprawia to, iż turystyka ma spory potencjał aby stanowić trzeci filar gminnej gospodarki, co uwzględnia dokument Strategii Rozwoju Gminy. Jednakże według danych z GUS w 2020 roku 4 osoby fizyczne prowadziło działalność gospodarczą na terenie Gminy związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi a zaledwie 2 osoby prowadziło działalność z zakresu kultury, rozrywki i rekreacji.

Oprócz rolnictwa gospodarkę Gminy napędza również przemysł. Aż 50% nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zadeklarowało rodzaj działalności jako przemysł i budownictwo uzupełniając tym samym istniejący lokalny rynek. Ponadto blisko 10,7% mieszkańców aktywnych zawodowo pracuje w sektorze przemysłu i budownictwa.

Siłą napędową lokalnej gospodarki można uznać również zarejestrowane i prowadzące działalność na terenie Gminy Dzwola podmioty gospodarcze. W Gminie dominują mikroprzedsiębiorstwa, jednak działalność prowadzi również małe przedsiębiorstwa.

Generalnie, w Gminie Dzwola według danych GUS na 1000 mieszkańców pracuje 41 osób, jednakże w przedstawioną statystykę niewliczone zostały osoby pracujące w jednostkach budżetowych, działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. Bezrobocie rejestrowane (stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie) w 2020 roku wynosiło 9,5%. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy 434 osoby wyjeżdżały do pracy do sąsiednich ośrodków, zaś 62 pracujących przyjeżdżało do niej spoza jej granic. Saldo przyjazdów i wyjazdów wynosiło wówczas -372.

Ze względu na rolniczo-przyrodniczy charakter Gminy trudno jest jednoznacznie ocenić jej atrakcyjność inwestycyjną, określaną m.in. przez pryzmat przyciągniętych lub działających na terenie ośrodka inwestorów zewnętrznych. Analiza ostatniego dostępnego raportu IBnGR na temat atrakcyjności inwestycyjnej województw i podregionów Polski wskazuje, że atrakcyjność Gminy Dzwola jest dość mocno ograniczona ogólnie bardzo niską atrakcyjnością inwestycyjną województwa lubelskiego (14 miejsce w Polsce). Na niekorzyść działa również położenie Gminy w podregionie puławskim, który charakteryzuje się niską atrakcyjnością inwestycyjną dla działalności przemysłowej wynikającej z wysokiego udziału terenów ochrony środowiska przyrodniczego w ogólnej powierzchni. Podregion ten cechuje również najniższa atrakcyjność inwestycyjna dla działalności usługowej i zaawansowanej technologicznie.

4.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

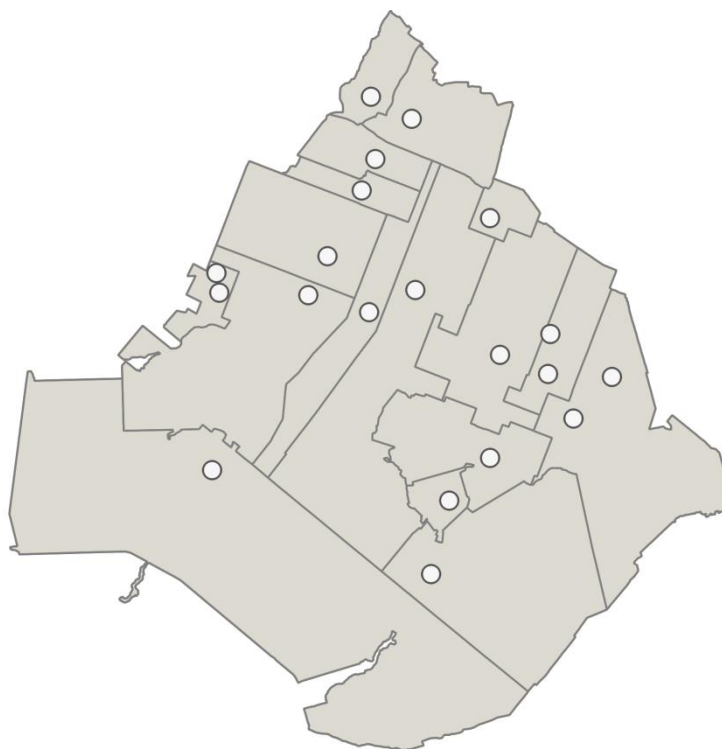

Gmina Dzwola po analizie gospodarki gminnej można określić jako gminę typowo rolniczo-przemysłową. Według Głównego Urzędu Statystycznego (Powszechny Spis Rolny 2020) w strukturze użytkowania gruntów, użytki rolne zajmowały 6 133,27 ha, co stanowiło aż 30,6% powierzchni Gminy. W tym użytki rolne w dobrej kulturze miały powierzchnię aż 5 989,69 ha. Innymi formami użytkowania terenu, jakie odnotowano, były: lasy i grunty leśne, które pokrywają prawie 10% powierzchni Gminy. Analizując stan z 2010 oraz z 2020 roku można zauważyć stopniowe zmniejszanie się ich powierzchni na przestrzeni lat.

Zasoby lasów należących do Skarbu Państwa na terenie Gminy Dzwola w 2020 roku obejmowały aż 6 720,79 ha (59,8% powierzchni lasów i gruntów leśnych). W rękach prywatnych natomiast było 4 293 ha (38,2% powierzchni lasów i gruntów leśnych) a leśne grunty gminne zajmowały tylko 2,6 ha. Na obszarze Gminy Dzwola (według danych GUS z 2014r.) tereny osiedleńcze wraz z infrastrukturą towarzyszącą obejmowały 342 ha. Natomiast grunty pod wodami stanowią łączny obszar o powierzchni 35 ha.

W Gminie Dzwola, gminie wiejskiej, głównym ośrodkiem jest miejscowość Dzwola – siedziba władz samorządowych. Pozostałe sołectwa zapewniają dostęp do podstawowych usług, oprócz jednostek, przez które przebiega droga krajowa nr 74 – na terenach sąsiednich działalność prowadzą przedsiębiorstwa obsługi transportu i budownictwa. W ujęciu ogólnym sieć osadnicza Gminy Dzwola jest rozproszona. W północnej części Gminy osadnictwo jest ograniczone ze względu na obszar leśny objęty ochroną prawną.

Ryc. 10. Mapa - rozmieszczenie miejscowości w Gminie Dzwola

Źródło: opracowanie własne

Pod względem typologii osadnictwa Gminę Dzwola charakteryzuje spore zróżnicowanie. Przeważają wsie o pasmowym układzie przestrzennym (tzw. ulicówki), charakteryzujące się zwartą zabudową mieszkaniową, zlokalizowaną wzdłuż drogi po obu jej stronach. Taki kształt reprezentują np. wieś Branewka, Konstantów czy Kocudza Trzecia. W Gminie występują także miejscowości w typie wielodrożnicy, które charakteryzują się nieregularnym przebiegiem dróg z przyległą zabudową (Dzwola, Kocudza Druga) a także osady mające charakter rzędówki, które cechuje luźna zabudowa wzdłuż drogi, często występująca tylko po jednej jej stronie np. Krzemień Pierwszy, Kapronie i Zdzisławice. Układ przestrzenny wielu wsi podatny jest na przekształcenia w wyniku dalszego rozwoju.

Ryc. 11. Typologia osadnictwa w Gminie Dzwola

Branewka (ulicówka)

Dzwola (wielodroźnica)

Krzemień Pierwszy (rzędówka)
Źródło: www.mapy.geoportal.gov.pl

Na obszarze gminy dominuje zabudowa zagrodowa i mieszkaniowa jednorodzinna. Nielicznie występuje natomiast zabudowa letniskowa, rozmieszczona w różnych miejscowościach np. w m. Flisy. Przeważająca część zabudowy mieszkalnej w Gminie jest zróżnicowana, przeważa tu tradycyjna, zabudowa uzupełniona nowymi budynkami o urozmaiconej architekturze.

W Gminie Dzwola występują budowle zabytkowe, posiadające wysoką wartość historyczno-kulturową, które wyraźnie pozytywnie wpływają na tożsamość lokalnej społeczności. Wśród obiektów architektury, wpisanych do Rejestru Zabytków, należy tu wymienić:

- Zespół kościoła parafialnego rzymskokatolickiego w Branwi,
- Cmentarz partyzancki z 1944 r. położony pośrodku lasu niedaleko wsi Flisy, zwany „Porytowe Wzgórze”.

W ewidencji zabytków woj. lubelskiego wpisano natomiast obiekty:

- Kościół parafialny w Dzwoli,
- Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w m. Branew,
- Zespół kościoła parafialnego pw. MB Częstochowskiej w Dzwoli,
- Kapliczka domkowa i słupowa w Dzwoli,
- Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Dzwoli,
- Cmentarz parafialny w Kocudzy,
- Cmentarz parafialny w Krzemieniu.

W skład krajobrazu kulturowego Gminy wchodzi nie tylko obiekty wpisane do rejestru i ewidencji zabytków, ale także sieć kapliczek przydrożnych, których na terenie Gminy Dzwola zlokalizowano aż 279 oraz Nepomuki (rzeźby św. Jana Nepomucena).

Tereny Gminy Dzwola nie są pokryte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Na etapie projektu znajduje się 5 planów, obejmujące łącznie powierzchnię 171,2 ha (ponad 84% powierzchni gminy). Dla porównania w powiecie janowskim wskaźnik ten osiąga 40%, zaś w województwie lubelskim jest to 57,1%.

4.5. Sfera środowiskowa

Gmina Dzwola leży na pograniczu dwóch jednostek fizjograficznych: Roztocze Zachodnie (północna część gminy) i Równina Biłgorajska (południowa część). Granica między tymi

mezoregionami zauważalna jest w terenie jako krawędź oddzielona od kotliny charakterystyczną strefą w linii miejscowości Krzemień, Dzwola, Kocudza.

Z tego powodu Gmina posiada dość zróżnicowaną rzeźbę terenu. Na północy widoczna jest rzeźba wysokofalista i falista. Na południu natomiast uwidocznią się rzeźba niskofalista i płaska równinna, która przecięta jest wąską doliną rzeki Branew. Spowodowane jest to zalegającymi na powierzchni w tej części Gminy lessami, które podatne są na działanie wód erozyjnych.

Przebieg granicy dwóch mezoregionów przez obszar Gminy ma wpływ również na odmienne warunki glebowe. Obszar należący do mezoregionu Rostocze Zachodnie (północ gminy) charakteryzuje się średnimi glebami lessowymi zaliczanym do klas III i IV – miejscowości Branew Szlachecka, Branew Ordynacka, Branewka, Kol. Branewka. Na obszarach w centralnej części Gminy (miejscowości: Dzwola, Krzemień Pierwszy, Kocudza Pierwsza, Konstantów, Kocudza Górna) utwory lessowe przechodzą w utwory pyłowe i piaszczyste. W tej części Gminy Dzwola pokrywa lessowa stopniowo niknie aby na terenach południowych zaniknąć całkowicie. Rejon wsi Flisy, Zdzisławice, Kapronie i południowa część wsi Dzwola charakteryzuje się występowaniem słabych gleb wytworzonych z piasków. W dolinach rzek: Branew, Rakowa i innych cieków wodnych występują natomiast mady i gleby mułowe. Klasyfikując natomiast gleby z punktu widzenia przydatności rolniczej należy zauważyć, iż na terenie Gminy Dzwola występuje zaledwie 0,3% gleb klasy II (lessy całkowite, pyły całkowite i niecałkowite głębokie). Dobre gleby (klasa IIIa) obejmują ok. 12,8% ogółu gruntów ornych a średnie gleby (klasy IIIb, IVa i IVb) zajmują aż 54,2% ogółu gruntów ornych. Gleby słabe i najsłabsze (klasy IV, V, VI) natomiast zajmują ponad 30% powierzchni gruntów ornych. Zalicza się do nich tereny okresowo lub stale suche oraz podmokłe¹¹.

Na terenie Gminy (południowo-wschodnia granica Gminy – Flisy, Władysławów) wyznaczone są obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które sąsiadują z ciekami wodnymi. Na obszarze rewitalizacji jednak takie obszary nie występują. Zgodnie z zapisami art. 16 pkt 34 ustawy Prawo wodne takimi obszarami są:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat);
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat);

Gmina Dzwola znajduje się w zasięgu kilku obszarowych form ochrony przyrody. Południowa część gminy znajduje się w obrębie Parku Krajobrazowego Lasy Janowskie, którego otulina rozciąga się w kierunku północnym aż do miejscowości Branew. Z terenem parku krajobrazowego pokrywa się obszar Natura 2000 Lasy Janowskie (ostoja ptasia). Ostoją siedliskową objęte są natomiast tereny w południowo-wschodniej (fragment miejscowości Krzemień Drugi, Zofianka Dolna oraz Flisy) i południowo-zachodniej (część miejscowości Kocudza Trzecia i Władysławów) zwanym obszarem Uroczysk Lasów Janowskich. W granicach Gminy Dzwola wyznaczone zostały również rezerваты przyrody: „Szklarnia”, „Lasy Janowskie” i „Kacze Błota”. W północnej części, większość sołectwa Branew zostało objęte ochroną Rostoczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Ponadto w miejscowościach Krzemień Pierwszy, Flisy i Władysławów znajduje się 10 pomników przyrody.

¹¹Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dzwola przyjętego Uchwałą Nr IX/54/2015 Rady Gminy Dzwola z dnia 16 września 2015 r.;

Gmina posiada również wysoki potencjał turystyczno-rekreacyjny. Turystyka bazuje głównie na walorach przyrodniczych – Lasy Janowskie (południowa część Gminy) oraz walorach kulturowych – szlak kapliczek i krzyży (centralna część Gminy). Na terenie Gminy nie jest dobrze rozwinięta baza noclegowa w postaci pokoi hotelowych i kwater agroturystycznych. Zagrożeniem dla sfery środowiskowej może być: brak systemu kanalizacyjnego i brak komunalnej oczyszczalni ścieków.

4.6. Sfera techniczna¹²

Sieć komunikacyjną na terenie Gminy Dzwola tworzą drogi rangi krajowej, powiatowej oraz drogi gminne. Dobrą dostępność tego obszaru zapewnia droga krajowa nr 74 Sulejów – Granica Państwa, której długość na terenie Gminy wynosi 12,56 km. Przez teren Gminy nie przebiegają drogi rangi wojewódzkiej. Uzupełnienie stanowi 12 odcinków dróg powiatowych o łącznej długości 69,75 km (71,3% dróg tej klasy stanowią drogi utwardzone):

- 2812L Wolica Pierwsza – Branew;
- 2810L Krzemień – Goraj Krzemień – Chrzanów – Goraj
- 2821L Janów Lubelski (ul. Wojska Polskiego) – Biłgoraj;
- 2811L Dzwola – Goraj;
- 2823L Krzemień Drugi – Flisy;
- 2820L Szklarnia – Flisy;
- 2826L od drogi krajowej nr 74 – Władysławów;
- 2817L (Jarocin) – gr. Woj. – Momoty Górne – Władysławów;
- 2825L Dzwola – Kocudza Druga;
- 2824L Dzwola —Zdzisławice;
- 2822L Zofianka Górna - Zofianka Dolna;

Dopełnieniem jest licząca 51 dróg sieć lokalnych połączeń. Stan techniczny dróg gminnych jest średni, 44% posiada nawierzchnię bitumiczną lub betonową, pozostała część utwardzona jest tłuczniem, żwirem lub gruntowe (56%). Długość dróg rangi gminnej wynosi 108,27 km. Łączna długość sieci dróg publicznych w Gminie Dzwola wynosi 213 km. Przeliczając to na 100 km² powierzchni gminy, wskaźnik zagęszczenia dróg wynosi 106,31 km.

Planowana jest obwodnica miejscowości Dzwola, która znajduje się w rządowym Programie Budowy 100 Obwodnic przyjętym uchwałą nr 46/2021 Rady Ministrów z dnia 13 kwietnia 2021 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Budowy 100 Obwodnic na lata 2020-2030”. Zgodnie z aktualnym harmonogramem zakończenie robót planowane jest w II kwartale 2025 r.

Przez teren Gminy Dzwola nie prowadzą żadne linie kolejowe. Jedynie po południowo-zachodniej granicy Gminy przebiega trasa kolejki wąskotorowej - szlak kulturowy. Jednakże planowana jest na szczeblu centralnym linia kolejowa, której trasa obejmować będzie obszar Gminy Dzwola.

¹²Źródło danych: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dzwola przyjętego Uchwałą Nr IX/54/2015 Rady Gminy Dzwola z dnia 16 września 2015 r.;
Raport o stanie Gminy Dzwola za 2021 rok

Gmina Dzwola posiada dostawy energii z krajowego systemu energetycznego dzięki PGE Dystrybucja S.A. Oddział Rzeszów – rejon Stalowa Wola za pomocą linii elektroenergetycznej 110 kV Janów Lubelski – Żółkiewka. Zasilanie w Gminie zapewnione jest dzięki liniom 15kV oraz odgałęzieniom, które stanowią sieć rozdzielczą doprowadzającą napięcie do stacji 15/0,4 kV.

Gmina posiada automatyczną łączność telefoniczną opartą na centralach automatycznych. Przez teren gminy przebiega sieć światłowodowa wybudowana w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa.

Rozwój budownictwa mieszkalnego w Gminie Dzwola opiera się głównie na budownictwie indywidualnym, jednorodziennym i zagrodowym. Według danych GUS zasoby mieszkaniowe w 2020 roku wyniosły 1 686 budynków mieszkalnych. Przeciętna powierzchnia użytkowa pojedynczego lokum osiągała 91,3 m² (w 2010 r. było to 89,3 m²), przy czym powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę wynosiła 26,3 m². Jest to mniej, niż średnia dla województwa lubelskiego z tego samego roku (29,4 m²). Większy jest natomiast w Dzwoli stopień wyposażenia gospodarstw domowych w instalacje techniczno-sanitarne – dostęp do wodociągu ma obecnie 99% mieszkań, podczas gdy średnio na obszarze województwa wskaźnik ten osiąga 91,9%.

Na obszarze Gminy Dzwola sieć wodociągowa wraz z przyłączami wynosi ok. 78 km. Woda pobierana jest z 3 ujęć zlokalizowanych w miejscowościach:

- Kocudza Pierwsza – zapewnia wodę dla wsi: Kocudza Pierwsza, Kocudza Druga, Kocudza Trzecia, Zdzisławice, Kapronie, Władysławów, Dzwola, Konstantów;
- Kocudza Górna – zapewnia wodę dla wsi tylko tej miejscowości;
- Branewka –najnowsze ujęcie, które zaopatruje miejscowości: Branew Ordynacka, Branew Szlachecka, Branewka, Branewka – Kolonia, Krzemień Pierwszy, Krzemień Drugi, Flisy i Zofianka Dolna.

Analiza stanu zabudowy mieszkaniowej w Gminie potwierdza, iż część mieszkańców żyje w trudnych warunkach. Według danych GUS zaledwie 63,6% mieszkań wyposażonych jest w łazienkę, zaś niecałe 66% posiada ustęp splukiwany. Najczęstszą przyczyną takiego stanu rzeczy jest zła sytuacja finansowa rodzin lub zbyt wysoki koszt kredytu budowlanego i z pozoru skomplikowane procedury urzędowe, które często wymagane są przy wykonywaniu poważnego remontu.

Średnio ok. połowa obiektów mieszkalnych na terenie Gminy Dzwola posiada własne urządzenia grzewcze o różnorodnych źródłach zasilania (paliwa stałe, płynne, elektryczne). Z centralnego ogrzewania korzysta około 46,1% domów, zaś nikt nie ma dostępu do gazu ziemnego. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Lokalnego przewiduje się rozwój sieci gazowej na terenie Gminy Dzwola.

Zwłaszcza, iż przez Gminę Dzwola (w tym również przez obszar rewitalizacji) przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Zaklików - Janów Lubelski - Frampol – Biłgoraj. Na terenach sąsiadujących z gazociągiem wysokiego ciśnienia obowiązują warunki zagospodarowania terenu regulowane przez Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie (Dz. U. z 2013 r. poz. 640).

4.7. Zidentyfikowane czynniki i zjawiska kryzysowe

Z przeprowadzonej w powyższych podrozdziałach diagnozy stanu Gminy Dzwola w poszczególnych sferach wynika, że jednostka samorządowa boryka się z wieloma problemami. Zjawiska negatywne odnotowuje się tak w wymiarze społecznym, jak i gospodarczym, technicznym i środowiskowym. Tabela 3. zawiera zestawienie wskaźników, które mogą stanowić o potencjalnym występowaniu sytuacji kryzysowej w granicach Gminy Dzwola z podziałem na sfery, których dotyczą. Aby jak najdokładniej przedstawić sytuację w Gminie, porównana została ona z sytuacją w powiecie janowskim, województwie lubelskim oraz kraju. Kolorem czerwonym wyróżnione zostały te zjawiska, które bezsprzecznie ukazują sytuację kryzysową w Gminie.

Tabela 3. Zjawiska kryzysowe w Gminie Dzwola

PROBLEM/WSKAŹNIK	GMINA DZWOLA	POWIAT JANOWSKI	WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE	POLSKA
STREFA SPOŁECZNA				
Gęstość zaludnienia	31,06 osób/km ²	50 osób/km ²	81 osób/km ²	122 osoby/km ²
Przyrost naturalny na 1000 osób	-7,85	-6,58	- 4,46	- 3,18
Saldo migracji na 1000 osób	-7,03	-5,53	- 2,10	0,12
Współczynnik feminizacji	98,9	102	107	107
Udział osób starszych (65+) w ogólnej liczbie ludności	19,69%	19,45%	19,36%	18,51%
Udział osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie ludności*	12%	12%	17%	18%
Udział osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym ogólnej liczbie ludności*	3,5%	3,5%	2%	1,4%
Odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli w ogólnej liczbie dzieci w wieku przedszkolnym	74,2%	76,7%	87,6%	90,1%
Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	10,29	10,11	13,8	19,9
STREFA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA				
Udział gruntów rolnych	41,6%	41,4%	70%	60%

w ogólnej powierzchni				
Udział powierzchni objętych obowiązującymi MPZP w ogólnej powierzchni	0%	40,0%	57,1%	31,4%
Wskaźnik wydanych decyzji o warunkach zabudowy na 1km ² powierzchni	0,2	0,18	0,21	0,45
STREFA GOSPODARCZA				
Liczba osób pracujących na 1000 ludności	41	122	191	255
Stopa bezrobocia rejestrowanego	9,5%	8,7%	8,2%	6,2%
Poziom zatrudnienia w sektorze rolniczym	71,1%	71,1%	43,7%	19,6%
Poziom zatrudnienia w sektorze przemysłowym	10,7%	10,7%	16,9%	27,1%
Udział mikro-przedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw	96,48%	96,98%	96,63%	96,43%
Przeciętne wynagrodzenie brutto	5 061,82 zł	5 061,82 zł	5 318,68 zł	6 001,02 zł
STREFA TECHNICZNA				
Dostępność sieci gazowej	0%	18,6%	46,1%	57,2%
Dostępność sieci wodociągowej	83,1%	91,1%	91,9%	96,9%
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	291,9	311,2	385,9	394,2
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	91,3 m ²	92,9 m ²	77,7 m ²	74,5 m ²
Mieszkania oddane do użytku w 2021 roku na 1000 osób	1,31	1,3	4,37	6,16
Wyposażenie mieszkań w łazienkę	63,6%	77,4%	82,9%	91,7%
Udział budynków mieszkalnych korzystających z centralnego ogrzewania w ogólnej liczbie mieszkań	46,1%	65,4%	76,1%	82,8%
STREFA ŚRODOWISKOWA				
Udział obszarów chronionych w ogólnej	56,11%	63,00%	22,7%	32,3%

powierzchni				
Lesistość	55%	40,7%	23,4%	29,6%
Masa wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1km ² powierzchni	4 112 388 kg	24 258 489 kg	44 121,91 kg	22 749,06 kg

Źródło: Dane Urzędu Gminy Dzwola, dane GUS oraz <https://www.polskawliczbach.pl/> i <https://bazaazbestowa.gov.pl/> [dostęp 28.10.2022]

*dane z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r., brak tak szczegółowych danych dla obszaru Gminy, zamieszczone dane są dla powiatu

4.8. Analiza SWOT

Analiza SWOT (skrót od: Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats) ma na celu identyfikację wewnętrznych barier i potencjałów rozwojowych Gminy Dzwola oraz czynników zewnętrznych mogących oddziaływać na przekształcenia w regionie.

Analiza SWOT zestawia ze sobą mocne i słabe strony funkcjonowania Gminy, pozwalając tym samym na wstępne zidentyfikowanie ogólnych potrzeb rewitalizacyjnych. Uwzględniane są w niej ponadto czynniki zewnętrzne, mogące w istotny sposób oddziaływać na przekształcenia zachodzące w obrębie ośrodka.

Analiza została przedstawiona w formie macierzy opisującej:

- mocne strony Gminy – lokalne potencjały ośrodka, decydujące o jego atrakcyjności;
- słabe strony Gminy – wewnątrzgminne zjawiska kryzysowe, które stanowią wskazanie do podjęcia działań naprawczych;
- szanse dla Gminy – czynniki i procesy zewnętrzne, wywierające pozytywny wpływ na rozwój ośrodka;
- zagrożenia dla Gminy – czynniki zewnętrzne, mogące wywoływać niekorzystne zmiany w obrębie jednostki.

Tabela 4. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Zmodernizowana infrastruktura wodociągowa- nowe ujęcie wody, • Zmodernizowana niektóra infrastruktura rekreacyjna – chodniki, skwery, place zabaw, • Zmodernizowana infrastruktura edukacyjna; • Działalność organizacji społecznych –np. Ochotnicza Straż Pożarna, Stowarzyszenia, Koła Gospodyń Wiejskich i Zespoły Śpiewacze i Obrzędowe, • Oferta kulturalna – działalność Gminnej Biblioteki Publicznej i Ośrodka Kultury(edukacja muzyczna, wydarzenia), • Silne poczucie tożsamości regionalnej, kultywowanie tradycji w zespołach i kołach gospodyń, • Wysoki potencjał turystyczny ze względów przyrodniczych, glebowych oraz kulturowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Stan infrastruktury technicznej – sieci gazowniczej – wymagany rozwój, • Stan infrastruktury komunikacyjnej, dróg powiatowych i gminnych, przystanków, (np. niewystarczające oświetlenie poboczy) – wymagające poprawy, • Obszary o niskim rozwoju infrastruktury rekreacyjnej, • Rozproszona sieć osadnicza -utrudniona rozbudowa i integracja infrastruktury wodociągowej, • Brak infrastruktury turystycznej oraz usług turystycznych, • Duże rozdrobnienie gospodarstw w gminie, • Wysoki poziom bezrobocia wśród mieszkańców Gminy (zwłaszcza młodych mieszkańców),

<ul style="list-style-type: none"> Rosnąca popularność instalacji OZE. 	<ul style="list-style-type: none"> Starzejące się społeczeństwo, Rosnące uzależnienie mieszkańców od pomocy społecznej, Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców, Niedostateczna liczba miejsc z infrastrukturą społeczną, Niska atrakcyjność osiedleńcza, Niski udział budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, Duża ilość mikroprzedsiębiorstw. Słaba sieć komunikacji autobusowej – połączenia z miastami wojewódzkimi i miastami z ościennych powiatów.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> Położenie względem województw ościennych – sąsiedztwo z województwem podkarpackim, co stwarza możliwość projektów międzywojewódzkich, ogólnokrajowych (np. Polska Wschodnia), Bliskie położenie względem miast powiatowych – Biłgoraj 27 km, Janów Lubelski 12 km, Frampol – 8 km, Położenie przy drodze krajowej DK 74 (Annopol – Hrubieszów) – z częściowo zmodernizowaną infrastrukturą drogową, Dobre połączenie z miastami i ośrodkami w obrębie województwa lubelskiego, Położenie w pobliżu drogi ekspresowej S19 – Białystok – Lublin – Rzeszów, Planowana na szczeblu centralnym linia kolejowa przebiegająca przez teren Gminy, Wysoki stopień nasłonecznienia - potencjał do rozwoju odnawialnych źródeł energii słonecznej (kolektorów fotowoltaicznych), Potencjał w zakresie odnawialnych źródeł energii – „rów lubelski” – wody, geotermalne na głębokości 1200 – 1600 m. Położenie Gminy w granicach, Roztoczańskiego Obszaru Chronionego – 66 % powierzchni Gminy stanowią obszary chronione (np. Natura 2000) - dobre warunki do rozwoju agroturystyki, Rezerwat „Kacze błota”, Park Krajobrazowy lasy Janowskie – możliwość rozwoju szlaków turystycznych i infrastruktury turystycznej, Możliwość stworzenia marek produktów regionalnych – w oparciu o tradycyjne receptury i zasoby naturalne Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Położenie „na peryferiach” (w południowo- zachodniej części) województwa lubelskiego, duża odległość od stolicy województwa Lublina – 90 km, Brak dużych przedsiębiorstw oraz inwestycji zagranicznych podmiotów na terenie Gminy, Niekorzystne trendy demograficzne – spadek liczny ludności w Gminie, Migracje zewnętrzne mieszkańców – emigracja zarobkowa osób w wieku produkcyjnym, zwłaszcza młodych i wykształconych, Zwiększający się zakres zadań własnych Gminy przy jednoczesnym braku wsparcia finansowego z budżetu państwa i innych źródeł, Niestabilna polityka rolna państwa, Niska atrakcyjność inwestycyjna województwa lubelskiego, Niekorzystne uwarunkowania globalne związane z kryzysem gospodarczym wywołanym pandemią, Ubożenie społeczeństwa spowodowane wzrastającą inflacją.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz *Strategii Rozwoju Gminy Dzwola na lata 2016-2023*

5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Rozdział składa się ze szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji, której obowiązek przeprowadzenia wynika z art. 15. ust. 1. pkt 1. ustawy o rewitalizacji. Analizą objęte zostało pięć sfer funkcjonowania i rozwoju Gminy Dzwola, tj.: wymiar społeczny, gospodarczy, środowiskowy, techniczny oraz przestrzenno-funkcjonalny. W rezultacie zidentyfikowano najważniejsze potencjały rewitalizowanego obszaru, główne problemy w nim występujące oraz sformułowano rekomendacje do części projektowej przedmiotowego Programu.

Bazą do przeprowadzenia niniejszej diagnozy było opracowanie pt. Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji Gminy Dzwola za pomocą, którego został przyjęty uchwałą nr XXXV/245/2022 Rady Gminy Dzwola z dnia 29 grudnia 2022 roku, obszar zdegradowany i rewitalizacji. Prace te stanowiły pierwszy etap prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji. Zawarte w nim analizy i wnioski, na potrzeby niniejszego rozdziału zawężone zostały do obszaru rewitalizacji, skupiając się wyłącznie na aspektach kluczowych z punktu widzenia procesu rewitalizacji.

5.1. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji Gminy Dzwola został szczegółowo przedstawiony w dokumencie Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzwola przyjętym uchwałą nr XXXV/245/2022 Rady Gminy Dzwola z dnia 29 grudnia 2022 r.

Wyznaczenie obszarów, o których mowa, odbyło się przy pomocy analizy wielokryterialnej (uzupełnionej następnie analizą jakościową). Stanowiła ona główną metodę diagnozy obecnej sytuacji w Gminie, umożliwiając dokładne zidentyfikowanie problemów w podziale na jednostki pomocnicze (sołectwa oraz 2 miejscowości: Branew Ordynacka i Branew Szlachecka). Weryfikacji poddano pięć wymiarów funkcjonowania ośrodka, tj. sferę społeczną, gospodarczą, techniczną, środowiskową oraz funkcjonalno-przestrzenną. Poniżej przedstawiono wyniki analizy wielokryterialnej dla podobszarów rewitalizacji.

Tabela 5. Wskaźniki delimitacyjne w podziale na podobszary rewitalizacji

Sfera	Wskaźnik delimitacyjny	Wartość wskaźnika w 2020 roku	Podobszary
SPOŁECZNA	Udział osób w wieku 60+ w ogólnej liczbie ludności sołectwa w 2021 roku (%)	25,07	Podobszar I
		22,67	Podobszar II – Konstantów
		23,16	Podobszar II – Krzemień Drugi
	Udział dzieci w wieku 0 - 3 lat w ogólnej liczbie ludności sołectwa w 2021 roku (%)	2,75	Podobszar I
		5,28	Podobszar II – Konstantów
		3,24	Podobszar II – Krzemień Drugi
	Wskaźnik feminizacji w 2020 roku	72,22	Podobszar I
		75,00	Podobszar II – Konstantów

		73,68	Podobszar II - Krzemień Drugi
		93,09	Podobszar I
	Liczba osób z niepełnosprawnością na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	111,84	Podobszar II - Konstantów
		104,22	Podobszar II - Krzemień Drugi
	Liczba osób w rodzinach pobierających zasiłki z pomocy społecznej w 2020 roku na 1000 mieszkańców sołectwa	74,38	Podobszar I
		74,53	Podobszar II - Konstantów
		44,25	Podobszar II - Krzemień Drugi
		59,32	Podobszar I
	Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	74,53	Podobszar II - Konstantów
		47,20	Podobszar II - Krzemień Drugi
	Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	74,38	Podobszar I
		37,27	Podobszar II - Konstantów
		25,07	Podobszar II - Krzemień Drugi
		46,83	Podobszar I
	Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	136,65	Podobszar II - Konstantów
		95,87	Podobszar II - Krzemień Drugi
	Udział osób bezrobotnych w wieku poniżej 30 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%)	48,57	Podobszar I
		51,85	Podobszar II - Konstantów
		51,52	Podobszar II - Krzemień Drugi
		11,43	Podobszar I
	Udział osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%)	3,70	Podobszar II - Konstantów
		6,06	Podobszar II - Krzemień Drugi
	Liczba odnotowanych przestępstw na terenie sołectwa na 1000 mieszkańców sołectwa w 2021 roku	11,22	Podobszar I
		6,51	Podobszar II - Konstantów
	4,47	Podobszar II - Krzemień Drugi	
	6,61	Podobszar I	
Udział liczby czytelników w bibliotece w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa w 2020 (%)	6,52	Podobszar II - Konstantów	
	5,31	Podobszar II - Krzemień Drugi	
Średnie wyniki z egzaminu z j. polskiego VIII-klasisty w podziale na sołectwa w roku szkolnym 2019/2020	60,50	Podobszar I	
	69,00	Podobszar II - Konstantów	
	74,00	Podobszar II - Krzemień Drugi	
	28,93	Podobszar I	
Liczba zarejestrowanych działających podmiotów gospodarczych w sołectwie na 1000 mieszkańców w 2020 roku	40,37	Podobszar II - Konstantów	
	20,65	Podobszar II - Krzemień Drugi	
Zmiana liczby działających podmiotów gospodarczych w sołectwach w latach 2015-2020	110,00	Podobszar I	
	1200,00	Podobszar II - Konstantów	
GOSPODARCZA	366,67	Podobszar II - Krzemień Drugi	

ŚRODOWISKOWA	Udział nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie zarejestrowanych działających podmiotów gospodarczych w 2020 roku (%)	9,52	Podobszar I
		7,69	Podobszar II – Konstantów
		7,14	Podobszar II – Krzemień Drugi
	Udział wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie zarejestrowanych działających podmiotów gospodarczych w 2020 roku (%)	19,05	Podobszar I
		0	Podobszar II – Konstantów
		21,43	Podobszar II – Krzemień Drugi
ŚRODOWISKOWA	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w powierzchni sołectwa w 2020 roku (m ²)	0,30	Podobszar I
		0,14	Podobszar II – Konstantów
		0,17	Podobszar II – Krzemień Drugi
	Udział powierzchni obszarów chronionych na terenie sołectwa (ha %)	2,78	Podobszar I
		52,49	Podobszar II – Konstantów
		49,20	Podobszar II – Krzemień Drugi
Udział powierzchni obszarów zagrożonych powodzią w powierzchni sołectwa w 2020 roku (%)	0,00	Podobszar I	
	0,00	Podobszar II – Konstantów	
	0,00	Podobszar II – Krzemień Drugi	
TECHNICZNA	Udział liczby budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej (liczba przyłączy) w latach 2016-2020 w budynkach w sołectwie (%)	3,43	Podobszar I
		1,41	Podobszar II – Konstantów
		62,12	Podobszar II – Krzemień Drugi
	Udział gospodarstw z instalacją OZE w gospodarstwach ogółem na obszarze sołectwa w 2020 roku (%)	38,82	Podobszar I
		40,7	Podobszar II – Konstantów
		29,82	Podobszar II – Krzemień Drugi
Udział nowo oddanych do użytkowania budynków mieszkalnych w budynkach mieszkalnych ogółem na terenie sołectwa w 2020 roku (%)	0,86	Podobszar I	
	0,00	Podobszar II – Konstantów	
	0,50	Podobszar II – Krzemień Drugi	
Liczba budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	1,38	Podobszar I	
	3,11	Podobszar II – Konstantów	
	1,47	Podobszar II – Krzemień Drugi	
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Udział nieutwardzonych dróg w drogach ogółem na obszarze sołectwa w 2020 roku (%)	60,00	Podobszar I
		80,00	Podobszar II – Konstantów
	Długość czynnej sieci wodociągowej (km) na km ² powierzchni sołectwa w 2020 roku	70,06	Podobszar II – Krzemień Drugi
		0,48	Podobszar I
		0,14	Podobszar II – Konstantów
	Liczba osób przypadająca na jeden budynek mieszkalny w 2020 roku	0,49	Podobszar II – Krzemień Drugi
3,12		Podobszar I	
4,54		Podobszar II – Konstantów	
Liczba miejsc z infrastrukturą społeczną w tym: place zabaw, siłownie na powietrzu, zagospodarowana	3,42	Podobszar II – Krzemień Drugi	
	2,75	Podobszar I	
		0,00	Podobszar II – Konstantów

zielen publiczna na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	1,47	Podobszar II – Krzemień Drugi
---	------	-------------------------------

Źródło: Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w Gminie Dzwola

Zważywszy na fakt, iż dane statystyczne często nie oddają w pełni sytuacji badanego obszaru (obarczone są marginesem błędu), w trakcie prac nad wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji analizę wielokryterialną pogłębiono o badanie jakościowe, w postaci ankiety dla mieszkańców Gminy. Skrótowy opis wyników ankietyzacji został zawarty w ppkt 3.2. niniejszego dokumentu. Podczas prowadzonych analiz wzięta pod uwagę została liczba wszystkich wskaźników z analizy wskaźnikowej, które wskazały sytuację kryzysową (powyżej/poniżej średniej dla gminy). Podczas analizy jakościowej wybrane zostały te sołectwa, w których mieszkańcy wskazywali w odpowiedziach średnie, wyższe i wysokie natężenie problemu. Następnie przypisano im po 1 punkcie za wskazanie w ankiecie oraz po 1 punkcie w przypadku zgłoszenia sołectwa/obszaru w wywiadzie pogłębionym. Wyniki analizy przedstawione zostały w tabeli poniżej.

Tabela 6. Koncentracja negatywnych zjawiska w poszczególnych sferach wykazanych za pomocą analizy wskaźnikowej i jakościowej

Nazwa miejscowości	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	Sfera środowiskowa
Branew Ordynacka	7	2	2	1	2
Branew Szlachecka	7	2	1	3	2
Branewka	7	1	2	1	2
Branewka- Kolonia	6	1	3	0	2
Dzwola	7	2	4	4	2
Flisy	7	4	4	3	1
Kapronie	6	3	2	3	2
Kocudza Pierwsza	3	1	0	2	2
Kocudza Druga	9	5	1	3	3
Kocudza Trzecia	6	1	2	1	2
Kocudza Górna	7	2	0	3	2
Konstantów	10	1	4	4	2
Krzemień Pierwszy	4	4	2	1	2
Krzemień Drugi	8	3	1	2	2
Władysławów	7	2	3	2	1
Zdzisławice	7	2	0	3	2
Zofianka Dolna	5	1	0	1	2

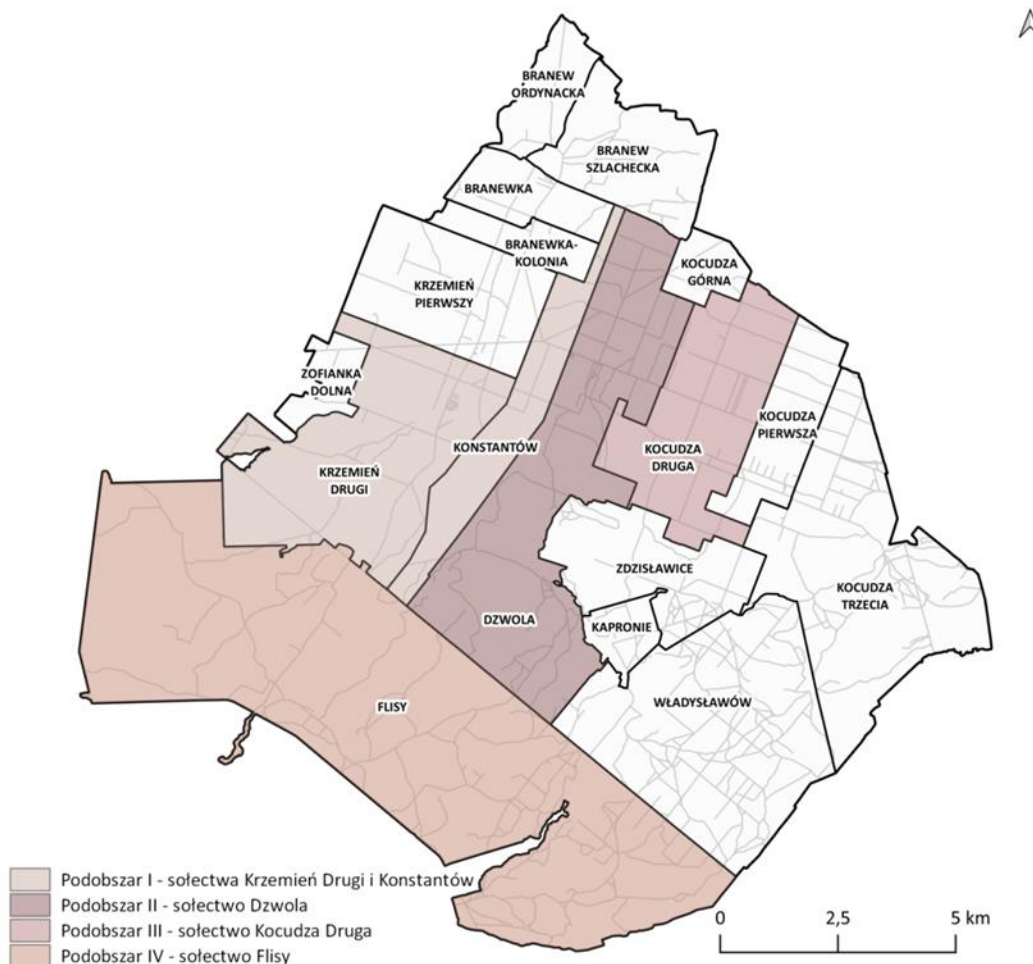
Źródło: Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w Gminie Dzwola

W oparciu o przeprowadzone analizy wyznaczono jednostki, w których następuje kumulacja negatywnych zjawisk, wskazująca na stan kryzysowy. Tereny te uznano za obszar zdegradowany Gminy Dzwola, który swoim zasięgiem obejmuje łącznie 5 jednostek pomocniczych: Krzemień Drugi, Konstantów, Dzwola, Kocudza Druga i Flisy. W obrębie tak wyznaczonego obszaru zdegradowanego wydzieliła się następujące podobszary:

- Podobszar I – sołectwa: Krzemień Drugi i Konstantów;
- Podobszar II – sołectwo Dzwola;
- Podobszar III – Kocudza Druga;
- Podobszar IV – sołectwo Flisy;

Zasięg powierzchniowy wyznaczonego obszaru zdegradowanego wynosi 11451,65 ha, co stanowi 57,16% terytorium Gminy. Zamieszkuje go natomiast 2639 osób tj. 42,41% jej ludności.

Ryc. 12. Obszar zdegradowany w Gminie Dzwola

Źródło: Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzwola

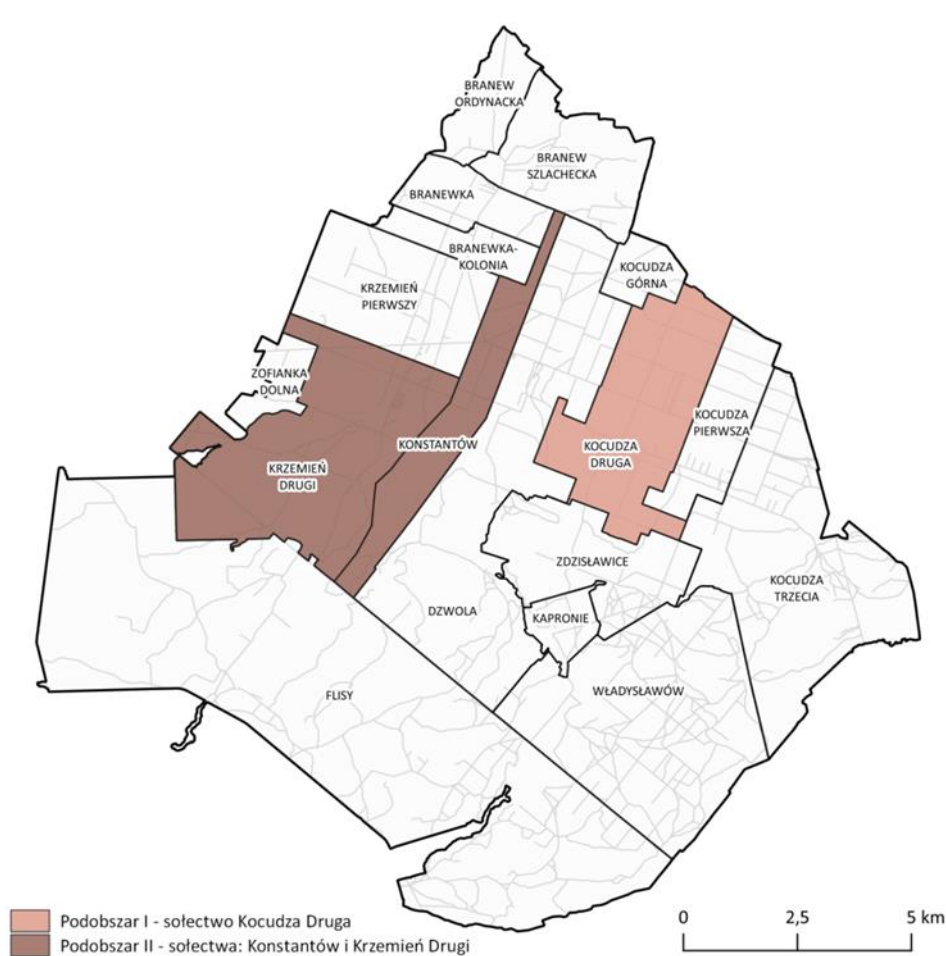
Z uwagi na ograniczenia ustawowe, zgodnie z którymi obszar rewitalizacji nie może zajmować więcej niż 20% powierzchni Gminy oraz być zamieszkiwany przez więcej niż 30% jej ludności, obszar zdegradowany nie mógł zostać przyjęty do rewitalizacji w całości. W rezultacie, po przeprowadzeniu szczegółowych analiz, na podstawie informacji dotyczących rozwoju Gminy oraz wyników ankiety jako obszar rewitalizacji wyznaczono 3 jednostki pomocnicze o najwyższej ocenie stanu kryzysowego, w obrębie których wydzielono dwa podobszary. Należą do nich:

- Podobszar I – sołectwa Kocudza Druga (powierzchnia – 1216,7 ha oraz 713 mieszkańców);
- Podobszar II – sołectwa: Konstantów i Krzemień Drugi (łącna powierzchnia 2483,56 ha i zamieszkiwany przez 978 osób);

Tak wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje finalnie 18,47% całkowitej powierzchni Gminy (3700,26 ha) i jest zamieszkiwany przez 27,18% jej mieszkańców (1691 osób). Obszar rewitalizacji

Gminy Dzwola nie obejmuje obszarów niezamieszkałych, które zgodnie z Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji są terenami: przemysłowymi, w tym portowymi i powydobywczymi, terenami powojskowymi albo pokolejowymi. Wyznaczone podobszary rewitalizacji zawierają jednak w swoich granicach tereny otwarte obecnie niezamieszkałe, które stanowią obszary pól i lasów. Jednakże w obrębie obszarów o tych funkcjach planowane są wyłącznie przedsięwzięcia mające na celu zapewnić spójność kompleksowych projektów rewitalizacyjnych.

Ryc. 13. Obszar rewitalizacji w Gminie Dzwola

Źródło: Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzwola

Podział obszaru rewitalizacji na dwa podobszary niesie ze sobą pewne konsekwencje. Przede wszystkim, co do zasady, szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji, w tym w szczególności analiza miejscowych potencjałów i problemów, powinna powstać odrębnie dla każdego podobszaru. To samo dotyczy również planu odnowy, tj. wizji, celów oraz kierunków działań i wykazu planowanych przedsięwzięć. Każdy podobszar powinien być więc traktowany jako osobny przedmiot rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji został wybrany ze względu na kumulację zjawisk kryzysowych w sferze społecznej oraz pozostałych czterech sferach względem innych części Gminy Dzwola. Potrzeba objęcia działaniami rewitalizacyjnymi wytypowanych jednostek została też poparta wynikami analizy jakościowej – ankietami i wywiadami przeprowadzonymi w ramach partycypacji

społecznej. Wyznaczony obszar rewitalizacji ma duże znaczenie dla rozwoju Gminy Dzwola. Stanowisko to potwierdzają również analizy jakościowe wynikające z zaangażowania interesariuszy programu. W rezultacie przeprowadzonych działań wyznaczone podobszary rewitalizacji będą stanowić silny impuls dla rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy przyciągając inwestycje, poprawiając jakość życia mieszkańców oraz budując pozytywny wizerunek społeczności. Szczegółowo potencjały podobszarów rewitalizacji Gminy Dzwola zostały opisane w podrozdziałach: 5.2. i 5.3.

5.2. Potencjały rozwojowe obszaru rewitalizacji – podobszar I: sołectwo Kocudza Druga

Wyznaczony na podstawie analizy wielokryterialnej i jakościowej (patrz *Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzwola*) podobszar I, składający się z sołectwa Kocudza Druga, stanowi szczególnie ważny obszar z punktu widzenia rozwoju ośrodka gminnego. Sołectwo te posiada wyjątkowy potencjał rozwojowy, które optymalnie wykorzystany może przełożyć się na wzrost atrakcyjności całej Gminy.

Potencjałem podobszaru I jest przede wszystkim sąsiedztwo zarówno z lokalnym ośrodkiem Gminy – miejscowością Dzwola, będącym jednocześnie centrum władz samorządowych, usługowym i administracyjnym. Ponadto od północnego-wschodu sąsiaduje z gminą Goraj należąca do powiatu biłgorajskiego. Przebiegające przez teren sołectwa: droga powiatowa (2825L) oraz droga krajowa (DK74) umożliwiają dostęp do terenów większej liczbie osób również z dalszej części Gminy Dzwola. Atutem jest również stale rozwijająca się zabudowa mieszkaniowa oraz dostępne miejsca z infrastrukturą społeczną – Gminna Biblioteka Publiczna i Ośrodek Kultury wraz z boiskiem wielofunkcyjnym. Ponadto na terenie sołectwa istnieje rozwinięta sieć wodociągowa. Sprawia to, iż obszar jest atrakcyjny osiedleńczo zarówno dla mieszkańców Gminy jak i z gmin sąsiednich.

Położenie tego obszaru jest również potencjałem dla tworzenia nowych terenów pod zabudowę usługową, zwłaszcza w sąsiedztwie drogi krajowej DK74. Obecnie zlokalizowane są tam głównie tereny rolnicze oraz jeden komis samochodowy.

Ponadto warto zwrócić uwagę na potencjał wynikający z walorów przyrodniczych. Niewielka odległość od Lasów Janowskich, czyste powietrze oraz piękny, typowo rolniczy krajobraz zachowany dzięki braku na okolicznych terenach przemysłu uciążliwego, daje możliwość rozwoju agroturystyki, ekoturystyki oraz turystyki rowerowej i pieszej.

Podsumowując zdiagnozowano potencjały:

I.1.	Duża liczba potencjalnych odbiorców oferty kulturalnej, edukacyjnej i aktywizacyjnej na obszarze rewitalizacji;
I.2.	Łatwy dostęp do usług;
I.3.	Miejsca rekreacji (boisko wielofunkcyjne) nośnikami działań animacyjnych w zakresie rekreacji na obszarze rewitalizacji, mogą działać na rzecz ożywienia społecznego. Aby w pełni wykorzystać ich potencjał konieczne jest podjęcie działań i inwestycji (w tym modernizacyjnych), które przyczynią się do rozszerzenia oferty;
I.4.	Lokalizacja podobszaru I i jego doskonałe skomunikowanie (droga krajowa i powiatowa);
I.5.	Istniejąca infrastruktura kulturowa (Biblioteka, Gminny Ośrodek Kultury, muszla koncertowa)-
-

	miejsca o charakterze i potencjale rozwoju usług kulturalnych, rekreacyjnych i społecznych, które poprzez działania modernizacyjne mogą przyczynić się do rozwoju obszaru oraz aktywizacji społecznej, a także dzięki odpowiedniemu zagospodarowaniu rozwiązywać problemy funkcjonalno-przestrzenne;
I.6.	Obiekty kultury stanowiące o tożsamości miejsca obszaru rewitalizacji (biblioteka, GOK) stanowią miejsca spotkań o potencjale turystycznym i potencjale służącym budowaniu wizerunku gminy oraz obszaru rewitalizacji;
I.7.	Duża liczba potencjalnych użytkowników obiektów publicznych na obszarze rewitalizacji;
I.8.	Atrakcyjność turystyczna terenów sąsiadujących z Lasami Janowskimi;
I.9.	Atrakcyjność terenu sołectwa do rozwoju usług poprzez dobrą lokalizację i skomunikowanie;

5.3. Potencjały rozwojowe obszaru rewitalizacji – podobszar II: sołectwa Konstantów i Krzemień Drugi

Duże perspektywy zauważalne są dla podobszaru II w granicach sołectw – Krzemień Drugi oraz Konstantów. Niewątpliwym potencjałem obszaru jest lesistość – ok. 50% terenu sołectw stanowią lasy. Mają one nie tylko potencjał produkcyjny (drewno, owoce, grzyby) ale zwłaszcza potencjał pozaprodukcyjny – walory rekreacyjne i turystyczne. Obszar objęty ochroną prawną – Park Krajobrazowy Lasy Janowskie wraz z otuliną oraz obszary Natura 2000 dodatkowo podnoszą wartość przyrodniczą obszaru, co wpływa na atrakcyjność tych sołectw. Potencjałem tego obszaru jest również obiekt sportowy, wymagający modernizacji – boisko drużyny Iskra Krzemień. W miejscowościach zlokalizowane są również obiekty integracji lokalnej społeczności – świetlice wiejskie.

Podobszar II w oczach mieszkańców to zdecydowanie zielone, spokojne tereny z zauważalną funkcją rolniczą. Sąsiednie położenie lasu i lokalnego ośrodka Gminy podnosi atrakcyjność osiedleńczą obszaru jak i daje możliwość rozwoju usług turystycznych.

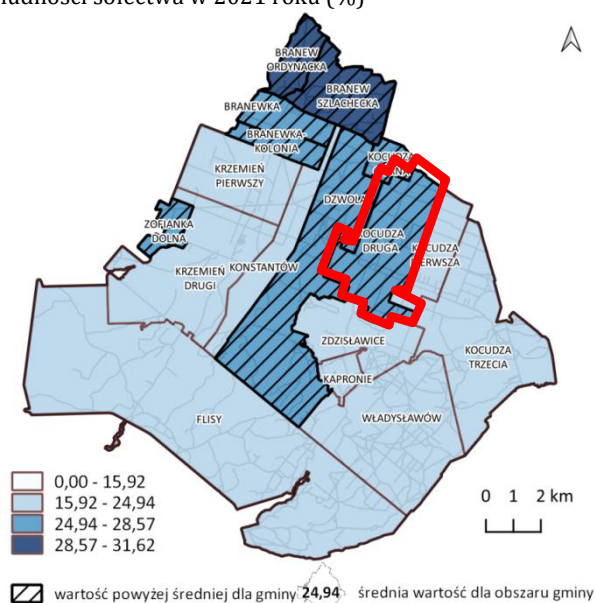
Podsumowując zdiagnozowano potencjały:

II.1.	Wysoki stopień lesistości (Lasy Janowskie) pozwalający na rozwój turystyki wiejskiej w oparciu o zasoby przyrody;
II.2.	Dostęp do obiektów handlu
II.3.	Występowanie miejsc rekreacji m.in.: stadion sportowy, który stanowi nośnik działań animacyjnych w zakresie kultury sportu na obszarze rewitalizacji, mogą działać na rzecz ożywienia społecznego. Aby w pełni wykorzystać ich potencjał konieczne jest podjęcie działań i inwestycji (w tym modernizacyjnych), które przyczynią się do rozszerzenia oferty tych instytucji
II.4.	Wysoka liczba potencjalnych użytkowników obiektów publicznych na obszarze rewitalizacji;
II.5.	Atrakcyjność turystyczna Lasów Janowskich;
II.6.	Obiekty integracyjne stanowiące o tożsamości miejsca obszaru rewitalizacji (świetlice wiejskie) stanowią miejsca spotkań o potencjale integracyjnym, aktywizacyjnym, turystycznym i potencjale służącym budowaniu wizerunku gminy oraz obszaru rewitalizacji;
II.7.	Występowanie obszarów cennych przyrodniczo (Park Krajobrazowy Lasy Janowskie);
II.8.	Zasób terenowy o potencjale rekreacyjnym;
II.9.	Wysoki stopień zaangażowania mieszkańców w sprawy gminy

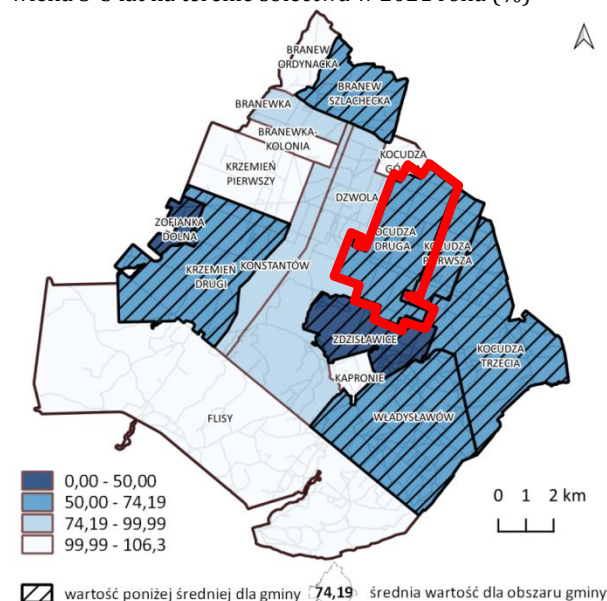
5.4. Problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji – podobszar I: sołectwo Kocudza Druga

Analizując stan kryzysowy w poszczególnych sferach na obszarze rewitalizacji Gminy Dzwola można zauważyć ściśle powiązanie licznych zjawisk przenikających się i wzajemnie na siebie oddziałujących. Poniżej dokonano prezentacji stopnia natężenia poszczególnych czynników kryzysowych w podobszarze I (Kocudza Druga) na tle innych jednostek pomocniczych w Gminie. Celem uszczegółowienia dot. każdego z omawianych tu problemów zainteresowanych odsyła się do treści opracowania - Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w Gminie Dzwola.

Ryc. 14. Udział osób w wieku 60+ w ogólnej liczbie ludności sołectwa w 2021 roku (%)

Ryc. 15. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat na terenie sołectwa w 2021 roku (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

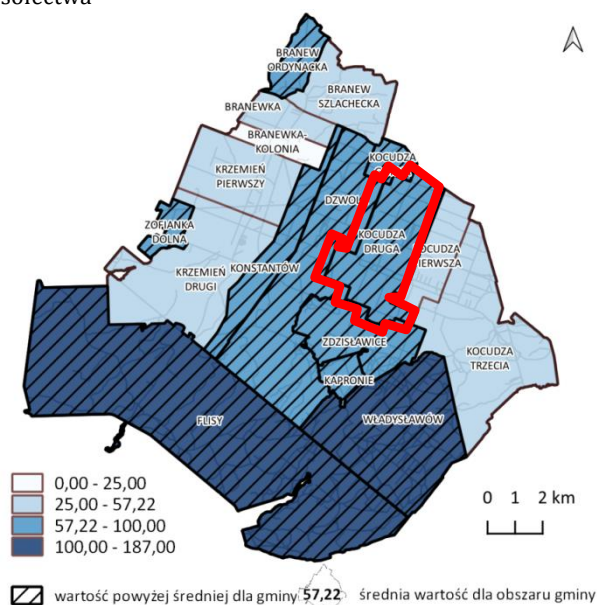
Negatywnym zjawiskiem społecznym nie tylko w Gminie Dzwoli ale stanowiącym problem globalny, jest starzenie się społeczeństwa. Na obszarze sołectwa Kocudza Druga w podobszarze I zdiagnozowano problem z wysokim udziałem osób w wieku senioralnym (60+) wśród mieszkańców, zwłaszcza na terenach zabudowy mieszkaniowej wzdłuż głównej drogi w miejscowości. Wartość wskaźnika dla tego sołectwa mieści się w zakresie 24,94 – 28,57% (25,07%). Powodem sytuacji kryzysowej w sołectwie jest np.: migracja młodych ludzi z obszarów wiejskich do miast a pozostanie seniorów, którzy poszukują spokoju, dostępu do czystego środowiska i niższych kosztów życia. Władze samorządowe podczas planowania inwestycji muszą zwrócić uwagę zwłaszcza na potrzeby osób, które mają trudności z poruszaniem, niedowidzące oraz niedosłyszące. Dlatego istotne jest również wprowadzenie rozwiązań technologicznych, które umożliwią codzienne funkcjonowanie seniorom. Dla osób starszych priorytetem jest też łatwy dostęp do specjalistycznej medycyny i rehabilitacji. Infrastruktura techniczna i komunikacyjna wymaga również modernizacji tak aby jak najdłużej zapewnić starszym mieszkańcom mobilność. Dla osób natomiast, które potrzebują już stałej opieki należy zapewnić miejsca dziennej lub całodobowej opieki. Nie zapominać należy również o aktualnie dużym problemie występującym wśród seniorów - oszustwa, do których dochodzi poprzez Internet. Edukacja najstarszych mieszkańców Gminy w teorii jak i w praktyce z

korzystania

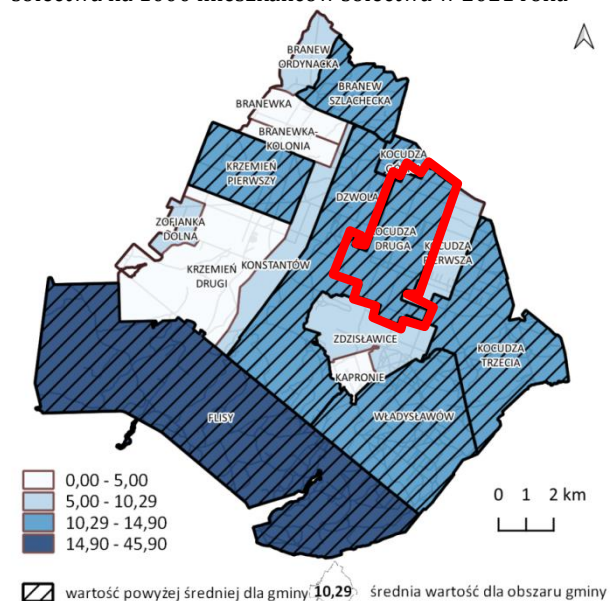
z nowych technologii oraz poinformowanie o możliwych rezultatach korzystania z niego może ustrzec mieszkańców od nieprzyjemnych konsekwencji. Sytuacja najstarszych mieszkańców Gminy ma wpływ nie tylko na ich samych ale również na osoby z młodszych grup wiekowych, które w przypadku nie zapewnienia dogodnych warunków dla seniorów są zmuszone rezygnować z pracy na rzecz opieki nad starszymi członkami rodzin.

Podobnie jest z najmłodszymi członkami rodzin, którzy mają ograniczony dostęp do placówek opiekuńczych. Na obszarze sołectwa Kocudza Druga odnotowano problem z niskim udziałem dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wśród rówieśników. Wartość wskaźnika dla tego sołectwa mieści się w zakresie 50,00 – 74,19% (72,22%). Przeprowadzona analiza wskazała głównie duży problem we wschodniej części Gminy, która oddalona jest od placówek zlokalizowanych na terenie sołectwa Dzwola, co stanowi główną przyczynę sytuacji kryzysowej. Skutkuje to, podobnie jak w przypadku niesamodzielnych seniorów, koniecznością zrezygnowania z pracy opiekuna prawnego w celu opieki nad najmłodszymi mieszkańcami. Taka sytuacja negatywnie oddziałuje na stan materialny mieszkańców i sytuację na rynku pracy.

Ryc. 16. Liczba osób w rodzinach pobierających zasiłki z pomocy społecznej w 2020 roku na 1000 mieszkańców sołectwa

Ryc. 17. Liczba odnotowanych przestępstw na terenie sołectwa na 1000 mieszkańców sołectwa w 2021 roku

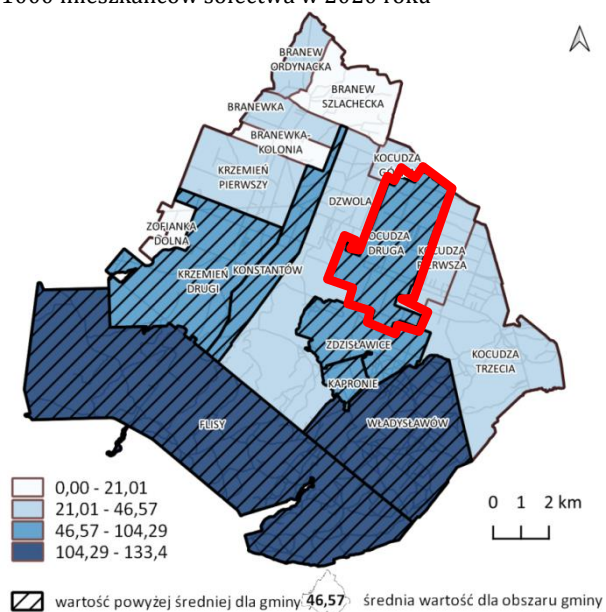
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

Liczba osób objętych pomocą społeczną w ramach danej jednostki pomocniczej gminy pozwala przypuszczać o stanie jej kondycji społecznej i poziomie życia mieszkańców. Problem ich wyższego udziału stwierdzono m.in. na terenie podobszaru I. Wartość wskaźnika dla tego sołectwa mieści się w zakresie 57,22 – 100,00 (74,38). Wartość ta wskazuje, iż mieszkańcy sołectwa borykają się z problemami społecznymi i ekonomicznymi, a dokładniej przyczynami tego problemu są: problemy na lokalnym rynku pracy, niskie dochody z rolnictwa, niewystarczający poziom edukacji względem wymagań obecnego rynku pracy, negatywny wpływ pandemii na rynek pracy.

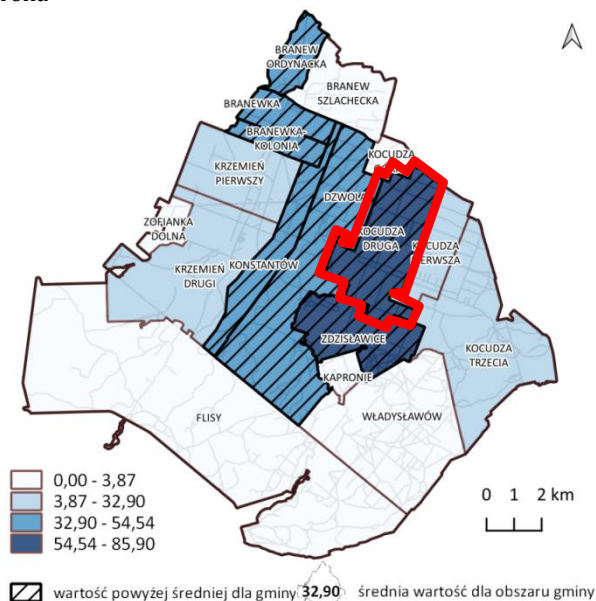
Niezadowolający stan życia mieszkańców może mieć wpływ na liczbę popełnianych przestępstw na terenie sołectwa Kocudza Druga, a zwłaszcza na terenie zabudowy mieszkaniowej. Wartość

wskaźnika dla podobszaru I mieści się w zakresie 10,29 – 14,90 (11,22) na 1000 mieszkańców sołectwa. Świadczy to o możliwym występowaniu patologii oraz zmniejszonym poczuciu bezpieczeństwa mieszkańców. Na analizowanym podobszarze przyczynami wzmożonej liczby przestępstw są: brak monitoringu i ograniczone zasoby służb porządkowych, problemy ekonomiczne mieszkańców, niedostateczne oświetlenie oraz problemy części społeczności lokalnej z używkami.

Ryc. 18. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku

Ryc. 19. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców w 2020 roku

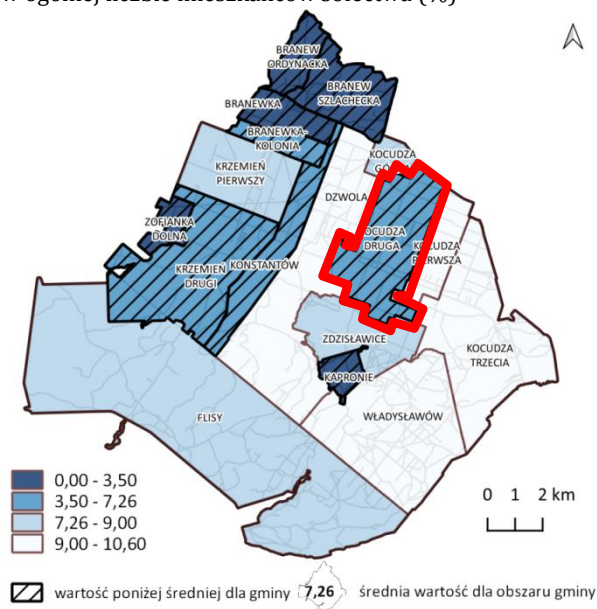

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

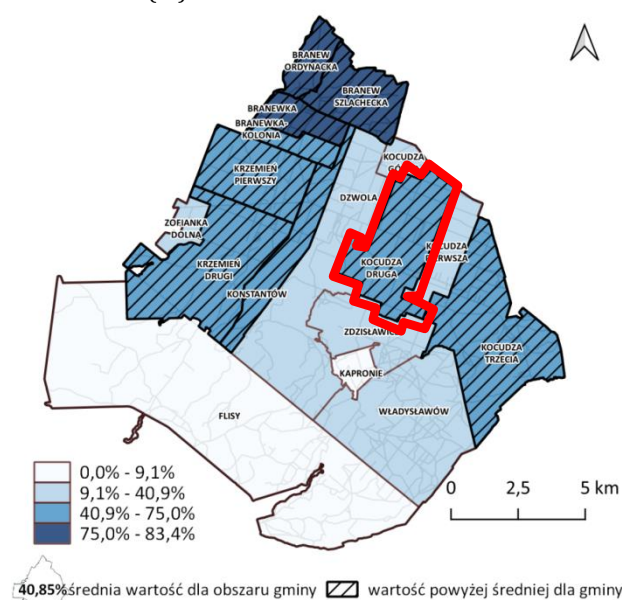
Dalsze, bardziej szczegółowe analizy problemów społecznych wykazały w granicach podobszaru I rewitalizacji Gminy Dzwola stosunkowo wysoki wskaźnik zarówno osób pobierających świadczenia społeczne z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Wartość wskaźnika dla Kocudzy Drugiej - liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1000 mieszkańców mieści się w zakresie 46,57-104,29 (59,23). Świadczenia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby przyznawane są osobom, których schorzenie nie jest całkowicie wyleczalne albo jest to choroba zagrażająca życiu. Przyczynami natężenia sytuacji kryzysowej na terenach zabudowy mieszkaniowej są m.in.: wzrost zapadalności na długotrwałe i ciężkie choroby (nowotwory, cukrzyce, choroby kardiologiczne), rosnące koszty leczenia chorób ciężkich, utrata zdolności do pracy. Mieszkańcy ci potrzebują zarówno dostępu do lekarzy specjalistów jak również kosztownych leków. Ich znaczna liczba w sołectwie Kocudza Druga skutkuje mniejszym udziałem aktywnych zawodowo mieszkańców, co zmniejsza możliwości rozwoju gospodarczego jednostki. Natomiast wynik wskaźnika w przypadku osób bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego dla podobszaru I mieści się w zakresie 54,54-85,90 (74,38). Bezradność ta polega na trudnościach w zaspokojeniu podstawowych potrzeb (braki żywności, odzieży, mieszkania z podłączonymi mediami). Taka sytuacja nie wynika jednak z braku wystarczających środków do życia a ze złej gospodarności finansami rodzinnymi. Przyczynami występowania sytuacji kryzysowej są też m.in.: problemy zdiagnozowane na rynku

pracy, mała odporność rolnictwa na klęski żywiołowe (rolnictwo stanowi w wielu gospodarstwach domowych podstawowe źródło dochodów), brak wystarczającego dostępu do usług opieki nad dziećmi czy programów edukacyjnych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych.

Ryc. 20. Udział liczby czytelników w bibliotece w 2020 w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa (%)

Ryc. 21. Udział osób bezrobotnych w wieku poniżej 30 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

Obecnie na świecie postępuje załamanie czytelnictwa, na rzecz szeroko pojętych mediów społecznościowych i gier wideo. Szybkie tempo życia, pogoń za karierą zawodową oraz liczne obowiązki również domowe ograniczają czas wolny do minimum co skutkuje częstszym wybieraniem łatwych w konsumpcji rozrywek. Wartość wskaźnika dla podobszaru I mieści się w zakresie 3,50-7,26% (6,61%) mieszkańców. Przyczyniło się do tego: ograniczone godziny otwarcia ze względu na pandemię, niewystarczające zróżnicowanie zbiorów bibliotecznych, wzrost zainteresowania książkami w formie cyfrowej ze względów pandemii. W szerszej perspektywie znaczny spadek czytelnictwa może skutkować zmniejszeniem zdolności abstrakcyjnego myślenia (co wpływa negatywnie na rozwiązywanie problemów ekonomicznych, cywilizacyjnych i osobistych), spadkiem wydajności pracy i degradacją relacji społecznych. Zatem należy zapewnić mieszkańcom zarówno ogólnodostępne miejsce do spędzania wolnego czasu (umożliwiające korzystanie wszystkim mieszkańcom), jak również zorganizowane zajęcia rozwijające umiejętności oraz podnoszące sprawność fizyczną.

Bezrobocie jest poważną przeszkodą w rozwoju społecznym gminy, z którą mierzy się społeczeństwo. Na obszarze I, zwrócono uwagę na problem bezrobocia wśród osób młodych – do 30 roku życia (48,57% osób bezrobotnych w sołectwie). Do sytuacji kryzysowej na podobszarze przyczynia się w szczególności: migracja młodych w celach pozyskania wyższego wykształcenia, brak wystarczającej liczby miejsc pracy na terenie podobszaru I i w jego najbliższej okolicy, nieposiadanie doświadczenia zawodowego, które jest znaczącym czynnikiem branym pod uwagę podczas rekrutacji. Jest to poważny problem dotyczący w szczególności gminy wiejskiej, wymuszający niekiedy zmianę miejsca zamieszkania wśród ludzi młodych, wyjeżdżających w poszukiwaniu zatrudnienia do większych ośrodków i aglomeracji miejskich.

Osoby młode mają inne problemy na rynku pracy względem osób z dużym doświadczeniem zawodowym. Młodzi często mają problem ze znalezieniem swojego miejsca na rynku pracy i spełnieniem zwiększających się wymagań. Prowadzi to do emigracji młodych osób do większych aglomeracji miejskich lub poza granicę kraju. Przyspiesza to natomiast starzenie się społeczeństwa i zwiększa deficyt liczby pracowników na rynku pracy.

Tabela 7. Dalsze zdiagnozowane negatywne zjawiska w obrębie rewitalizacji w podziale na sfery - **PODOBSZAR I**

SFERA GOSPODARCZA
<ul style="list-style-type: none"> ○ Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców wynikający z niskiej liczby działających podmiotów gospodarczych i niskiego przyrostu liczby podmiotów od 2015 roku, ○ Niska atrakcyjność dla inwestorów i brak korzystnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej w sołectwie wynikających z niższego udziału podmiotów nowo zarejestrowanych w porównaniu do liczby przedsiębiorstw wyrejestrowanych.
<p>W podobszarze I odnotowano wszystkie problemy w sferze gospodarczej wskazane w dokumencie diagnozy i delimitacji, co świadczy zarówno o niskiej przedsiębiorczości mieszkańców jak i małej atrakcyjności sołectwa Kocudza Druga wśród potencjalnych inwestorów. Jednak nie wystarczy przyciągnąć nowych przedsiębiorców na teren Gminy, należy również zapewnić im warunki do prosperowania. Na terenie większości sołectw w Gminie Dzwola występują problemy zwłaszcza niskiego udziału nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych. Również sołectwo Kocudza Druga wykazuje w tym zakresie sytuację kryzysową mieszczącą się w zakresie 6,00-12,50%. Wnioskować można, iż spowodowane jest to dużym udziałem mieszkańców pobierających zasiłki z pomocy społecznej, w tym zasiłki z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby, brakiem dostępu do kapitału i finansowania oraz brakiem dostępu do kompleksowych szkoleń.</p>
SFERA TECHNICZNA
<ul style="list-style-type: none"> ○ Niskie wyposażenie nieruchomości w infrastrukturę sieciową(wodociągowej) ○ Niska świadomość ekologiczna mieszkańców- Niskie zainteresowanie mieszkańców odnawialnymi źródłami energii
<p>Na terenie Gminy Dzwola, problemem jest mała liczba przyłączonych budynków mieszkalnych do tej sieci wodociągowej. Jest to spowodowane zarówno niewielką długością sieci wodociągowej jak również niską rentownością tego typu inwestycji w przypadku, gdy pozostałe gospodarstwa domowe korzystają z indywidualnych studni przydomowych oraz niechęć dużego odsetka mieszkańców do podłączenia do potencjalnej infrastruktury sieciowej. Oczywiście studnie narażone są na zanieczyszczenia chemiczne i mikrobiologiczne, jednakże nie generują regularnych kosztów dla gospodarstwa domowego w przeciwieństwie do wodociągu. Problem ten występuje również na terenie sołectwa Kocudza Druga, gdzie wynik wskaźnika znajduje się w przedziale 0,00-15,00% budynków. Problemy z infrastrukturą sieciową nie tylko obniżają jakość życia mieszkańców ale również wpływają negatywnie na atrakcyjność osiedleńczą oraz inwestycyjną.</p> <p>W przypadku gdy samorząd gminny nie zapewnia dostępu do podstawowej infrastruktury technicznej, trudno jest zachęcić mieszkańców do fakultatywnych rozwiązań ekologicznego pozyskiwania energii. W siedmiu sołectwach odnotowano sytuację kryzysową w zakresie udziału liczby gospodarstw z instalacjami OZE w ogólnej liczbie gospodarstw, w tym w sołectwie Kocudza Druga. Wartość wskaźnika dla podobszaru I mieści się w zakresie: 19,35-42,54%. Sytuacja kryzysowa w tym zakresie przyczynia się do stopniowego pogarszania jakości lokalnego środowiska naturalnego (jakość powietrza zwłaszcza w okresie zimowym). Brak lub mała liczba indywidualnych inicjatyw ekologicznych wśród lokalnej społeczności nie przyczynia się do poprawy środowiska i nie wpływa korzystnie na klimat.</p>
SFERA ŚRODOWISKOWA

- Występowanie wyrobów niebezpiecznych dla życia i zdrowia mieszkańców - Wysoki udział powierzchni wyrobów zawierających azbest.
- Niski udział powierzchni obszarów chronionych na terenie sołectwa.

Sytuacja w sferze środowiskowej wypada słabo w przypadku podobszaru I – sołectwo Kocudza Druga. Sytuacja kryzysowa została stwierdzona zarówno w przypadku ilości wyrobów azbestowych jak i udziału obszarów chronionych. Ilość wyrobów z azbestu na danym obszarze, które zalegają nadal zwłaszcza jako pokrycia dachowe zabudowy gospodarczej na obszarze całego sołectwa jest istotnym czynnikiem wpływającym na jakość środowiska naturalnego oraz życie i zdrowie człowieka. Surowiec ten wykorzystywany był najczęściej w produkcji pokryć dachowych i rur. Szczególnie niebezpieczny jest w przypadku pokryć dachowych, które ze względu na oddziaływanie skrajnych warunków atmosferycznych przez kilkadziesiąt lat narażone są na pękanie i uwalnianie pyłu azbestowego do powietrza. Usunięcie wyrobów azbestowych z powierzchni całej gminy jest trudne do osiągnięcia w bardzo krótkim czasie, ponieważ na obszarach wiejskich, również na podobszarze I, wiele budynków gospodarczych o znacznej powierzchni (np. stodoły) często pokryte są wyrobem azbestowym, a koszt wymiany pokrycia dachowego stanowi często zbyt duże obciążenie dla mieszkańców podobszaru I. W przypadku drugiego wskaźnika – udziału powierzchni obszarów chronionych na terenie Gminy niemalże cały obszar gminy (wyjątek stanowią 2 sołectwa), w tym Kocudza Duga posiada niski udział terenów chronionych. Wynika to głównie z rolniczego charakteru i krajobrazu Gminy, a z tym wiąże się wystąpienie konfliktu między rozwojem gospodarczym podobszaru I, a ochroną przyrody.

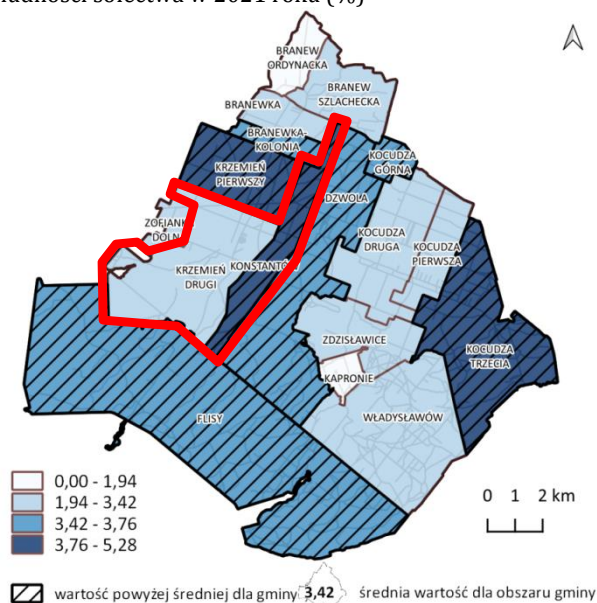
Podsumowując zdiagnozowano na etapie diagnozy i delimitacji oraz tworzenia dokumentu GPR (ankiety, wywiady, analiza danych, spotkania konsultacyjne) problemy:

- I.1. Wysoki stopień uzależnienia mieszkańców od pomocy społecznej;
- I.2. Nieodczuwalny wpływ działalności organizacji społecznych;
- I.3. Niewystarczający udział mieszkańców w życiu publicznym;
- I.4. Ograniczony dostęp do wydarzeń kulturalnych - brak możliwości spędzania czasu wolnego w interesujący sposób;
- I.5. Potrzeba w zakresie modernizacji obiektów kulturowych;
- I.6. Niska znajomość oferty kulturalnej instytucji kultury;
- I.7. Występowanie marazmu i automarginalizacji wśród społeczności lokalnej;
- I.8. Ograniczony dostęp do placówek edukacyjnych;
- I.9. Niewystarczające działania socjalizujące i integrujące;
- I.10. Potrzeba w zakresie modernizacji obiektów użyteczności publicznej;
- I.11. Uboga infrastruktura rekreacji i wypoczynku;
- I.12. Zły stan techniczny obiektów budowlanych;
- I.13. Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna;
- I.14. Występowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych;
- I.15. Nieatrakcyjność miejsca dla prowadzenia działalności gospodarczej;
- I.16. Występowanie wyrobów zagrażających środowisku i zdrowiu człowieka;
- I.17. Braki w dostosowaniu obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami;
- I.18. Występowanie barier architektonicznych w przestrzeni publicznej;
- I.19. Niska świadomość ekologiczna mieszkańców;
- I.20. Wysoki udział osób młodych bezrobotnych;
- I.21. Starzenie się społeczeństwa;
- I.22. Często występująca przestępczość;
- I.23. Niskie zainteresowanie OZE;
- I.24. Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców;

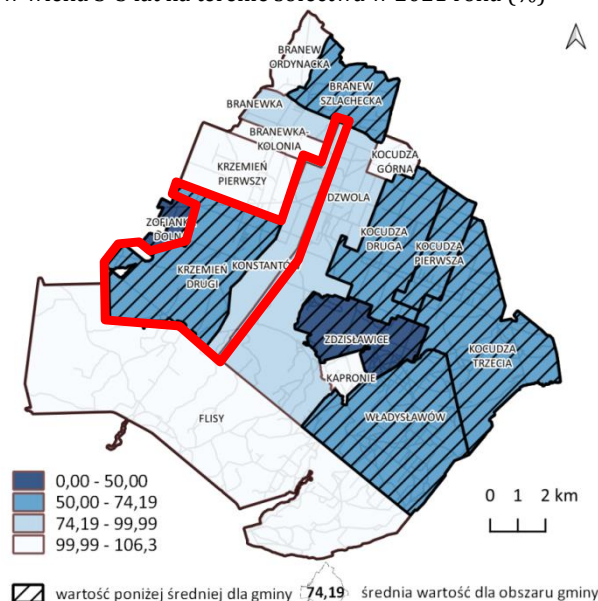
5.5. Problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji – podobszar II: sołectwa Konstantów i Krzemień Drugi

Dokonując analizy stanu kryzysowego w poszczególnych sferach na obszarze rewitalizacji Gminy Dzwola można zauważyć ściśle powiązanie licznych zjawisk przenikających się i wzajemnie na siebie oddziałujących. Poniżej dokonano prezentacji stopnia natężenia poszczególnych czynników kryzysowych w podobszarze II (sołectwa: Konstantów i Krzemień Drugi) na tle innych jednostek pomocniczych w Gminie. Celem uszczegółowienia dot. każdego z omawianych tu problemów zainteresowanych odsyła się ponownie do treści opracowania Diagnozy i delimitacji.

Ryc. 22. Udział dzieci w wieku 0 - 3 lat w ogólnej liczbie ludności sołectwa w 2021 roku (%)

Ryc. 23. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat na terenie sołectwa w 2021 roku (%)

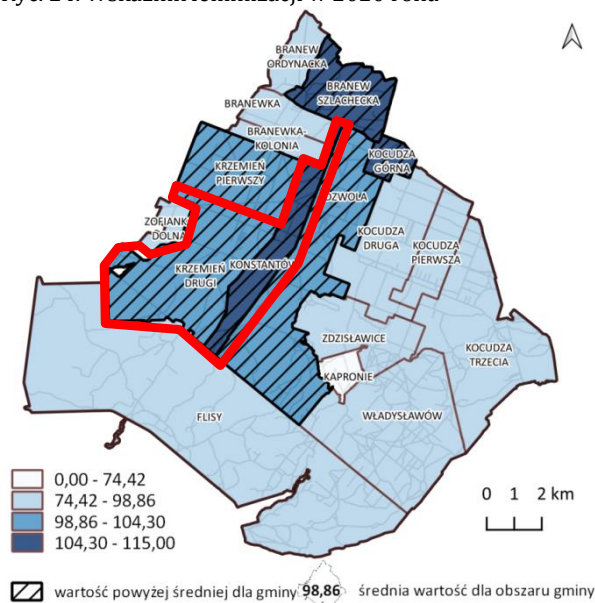

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

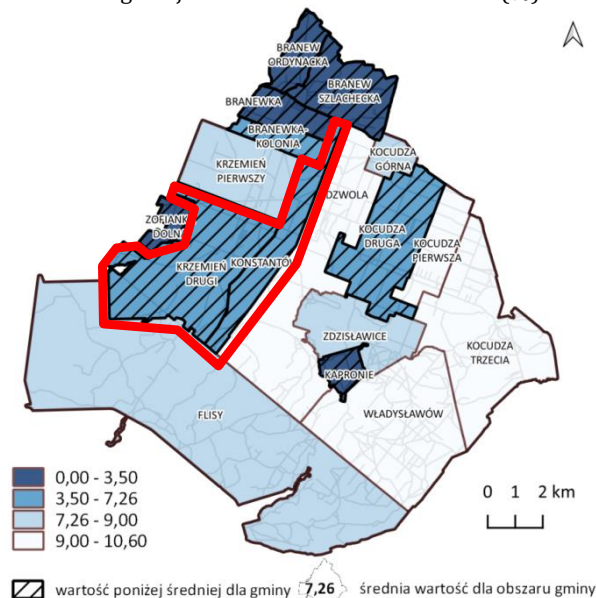
Na terenie sołectwa Konstantów, a zwłaszcza na terenach mieszkaniowych wzdłuż głównej drogi w miejscowości występuje sytuacja kryzysowa zarówno w przypadku wysokiego udziału dzieci w wieku żłobkowym wśród mieszkańców. Wartość tego wskaźnika wynosi 5,28%. Ze względu na charakter analizowanego wskaźnika udziału dzieci w wieku żłobkowym wśród mieszkańców, za sytuacją kryzysową nie uznaje się w tym przypadku stricte liczby dzieci w wieku żłobkowym, a zakres potrzeb w kwestii dostosowania infrastruktury komunikacyjnej, placówek opiekuńczych oraz infrastruktury rekreacyjnej do potrzeb opiekunów małych dzieci. Natomiast na obszarze sołectwa Krzemień Drugi występuje niski udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w tym przedziale wiekowym. Wartość dla tego sołectwa mieści się w zakresie 50-74,19% (73,68%). Wysoki odsetek dzieci w wieku 0-3 lata w ogólnej liczbie mieszkańców oraz niski udział dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym wśród mieszkańców w tym przedziale wiekowym na danym obszarze bezpośrednio oddziałują na rozwój infrastruktury publicznej oraz rynek pracy. Ponadto wyższy odsetek najmłodszych i ograniczony dostęp do placówek opieki (co stanowi główną przyczynę zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej) może mieć wpływ na ograniczenie aktywności społecznej opiekunów prawnych. Na analizowanym podobszarze rewitalizacji, cechującym się taką sytuacją należy zwrócić uwagę na dostęp do placówek opiekuńczych,

dostosowanie infrastruktury technicznej (podjazdy dla wózków), dostęp do działań miękkich pozwalających opiekunom dzieci na szybki powrót na rynek pracy oraz zapewnienie miejsc rekreacji dla dzieci.

Ryc. 24. Wskaźnik feminizacji w 2020 roku

Ryc. 25. Udział liczby czytelników w bibliotece w 2020 w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa (%)

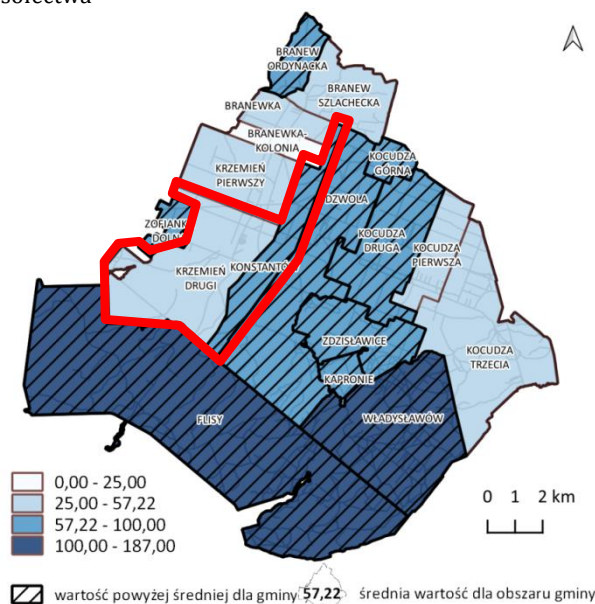
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

Popularnym zjawiskiem zarówno w Polsce jak i na świecie jest nierównowaga w relacji liczby mężczyzn do kobiet w społeczeństwie. Choć w Polsce rodzi się więcej chłopców to w grupie ludzi powyżej 50 roku życia znacznie dominują kobiety. Większym problemem jest w Gminie dominacja kobiet, zwłaszcza w wieku senioralnym. Ma to związek z różnicą średniej długości życia kobiet i mężczyzn. Sołectwami ze znaczną przewagą kobiet są miejscowości w podobszarze II. Wyniki wskaźnika dwóch miejscowości mieszczą się w najwyższych zakresach - łącznie 98,86-115 (104,22 i 111,84). Przyczynami natężenia takiego zjawiska na terenach zabudowy mieszkaniowej w granicach podobszaru II są m.in.: bardziej powszechna emigracja zarobkowa mężczyzn do innych miast lub za granicę, tradycyjne zawody obszarów wiejskich jak rolnictwo czy hodowla zwierząt stają się coraz mniej opłacalne i obciążone znaczną ilością przepisów, co powoduje spadek zainteresowania młodych ludzi taką ścieżką kariery i wybierają oni kontynuację nauki w miastach lub rozwijanie kariery zawodowej, nie wracając na wieś. Dominacja kobiet w tych sołectwach może nieść za sobą problemy: samotność, odizolowanie od społeczności, pogłębiające się problemy zdrowotne (w tym zdrowia psychicznego).

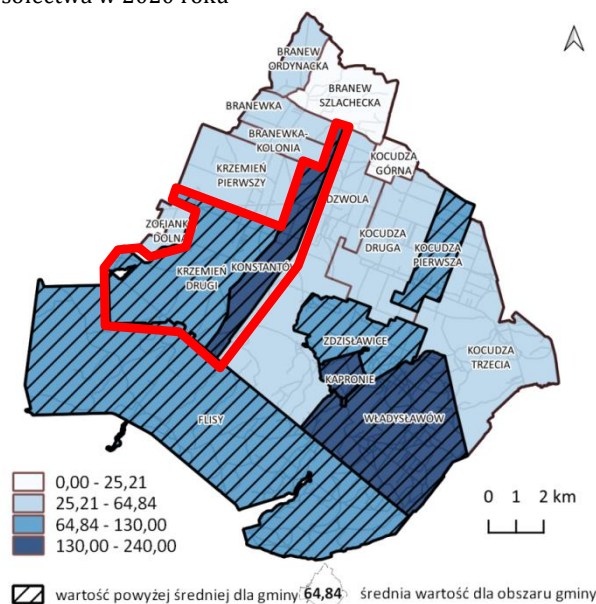
Kolejnym problemem, który dotyczy całego podobszaru II jest niskie czytelnictwo. Wartości wskaźnika - Udział liczby czytelników w bibliotece w 2020 w ogólnej liczbie mieszkańców w sołectwach: Krzemień Drugi i Konstantów mieszczą się w zakresie 3,5-7,26% (5,31 i 6,52). Przyczyniło się do tego: ograniczone godziny otwarcia ze względu na pandemię, niewystarczające zróżnicowanie zbiorów bibliotecznych, wzrost zainteresowania książkami w formie cyfrowej ze względów pandemii. Czytelnictwo, choć obecnie zastępowane przez inne rodzaje spędzania wolnego czasu, w rzeczywistości jest istotne w kontekście rozwoju społecznego. Czytanie książek ma bezpośredni wpływ na rozwój człowieka (poprawne posługiwanie się językiem ojczystym lub ubogacanie słownictwa w języku obcym, kształtowanie poglądów i postaw, a także rozwija emocjonalnie). W szerszej perspektywie znaczny spadek

czytelnictwa może skutkować zmniejszeniem zdolności abstrakcyjnego myślenia (co wpływa negatywnie na rozwiązywanie problemów ekonomicznych, cywilizacyjnych i osobistych), spadkiem wydajności pracy i degradacją relacji społecznych. Dlatego też należy zapewnić mieszkańcom zwłaszcza z grup narażonych na wykluczenie społeczne zorganizowane zajęcia rozwijające umiejętności oraz podnoszące sprawność fizyczną.

Ryc. 26. Liczba osób w rodzinach pobierających zasiłki z pomocy społecznej w 2020 roku na 1000 mieszkańców sołectwa

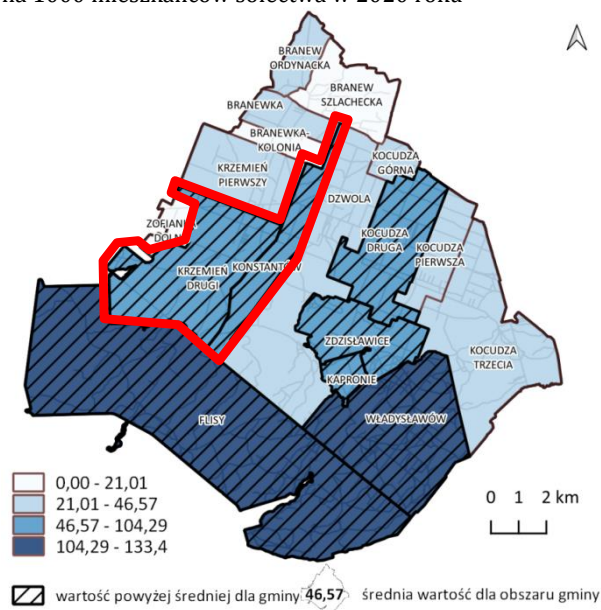
Ryc. 27. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku

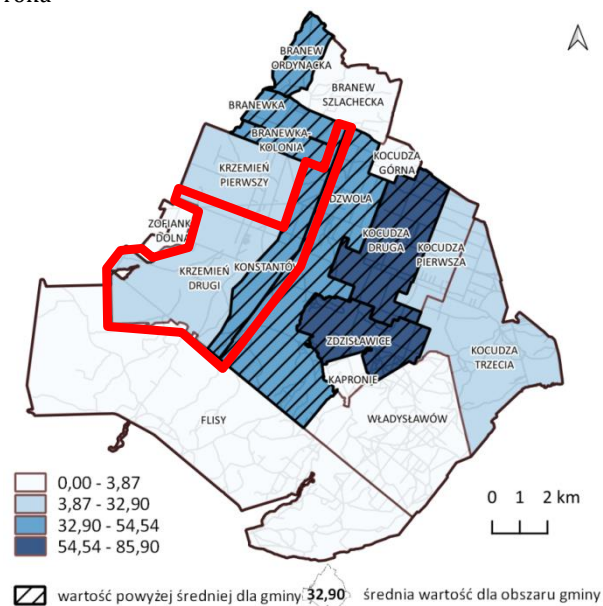
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

Liczba osób objętych pomocą społeczną w ramach danej jednostki pomocniczej gminy pozwala przypuszczać o stanie jej kondycji społecznej i poziomie życia mieszkańców. Problem ich wyższego udziału stwierdzono również na części terenu podobszaru II, w sołectwie Konstanców. Wartość wskaźnika dla tego sołectwa mieści się w zakresie 57,22 – 100,00 (74,53). Jednakże późniejsze, szczegółowe analizy problemów społecznych wykazały w granicach całego podobszaru II rewitalizacji Gminy Dzwola m.in.: stosunkowo wysoki wskaźnik osób pobierających świadczenia społeczne z powodu ubóstwa. Wartość wskaźnika dla Krzemienia Drugiego mieści się w zakresie 64,84-130,00 (95,87). W Konstancowie natomiast sytuacja jest bardziej kryzysowa, ponieważ wartość tego sołectwa mieści się w zakresie od 130 do 240 (136,65) osób pobierających te świadczenia na 1000 mieszkańców. Świadczenia przyznawane są osobom, których dotyka brak możliwości zapewnienia sobie i rodzinie podstawowych warunków do życia (pożywienia, dostępu do mediów, miejsca do życia). Na ubóstwo mieszkańców mają wpływ zarówno problemy na lokalnym rynku pracy oraz brak poczucia własnej wartości wynikający często z niskiego wykształcenia oraz wykluczenia społecznego. Brak działań ograniczających to zjawisko prowadzi do niebezpiecznego zjawiska „dziedziczenia ubóstwa”.

Ryc. 28. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku

Ryc. 29. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców w 2020 roku

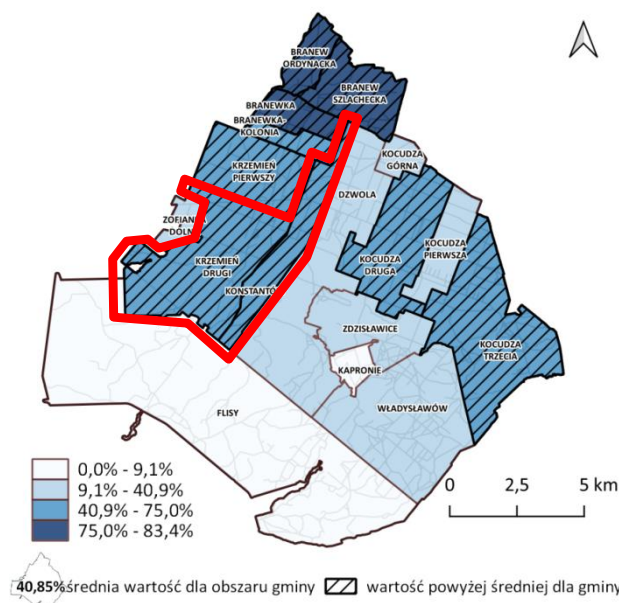

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

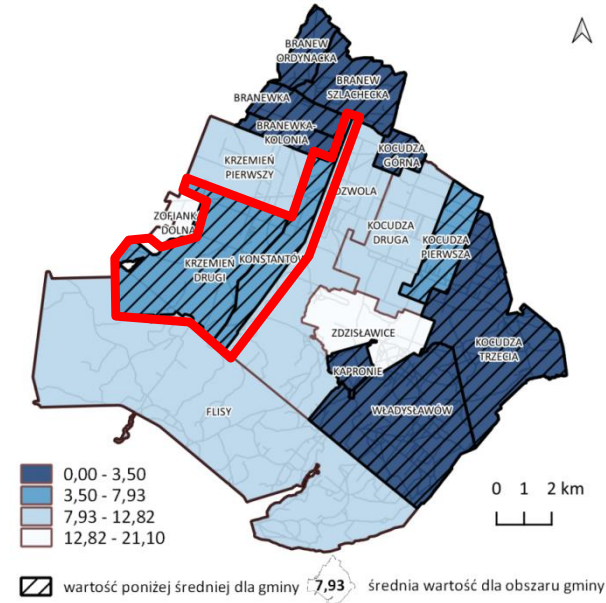
Szczegółowa diagnoza wykazała również inny problem społeczny na całym podobszarze II. W granicach sołectw Krzemień Drugi i Konstantów jest stosunkowo wysoki wskaźnik osób pobierających świadczenia społeczne z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby. Wartości dla obu sołectw mieszczą się w zakresie 46,57-104,29 (47,20 i 74,53). Świadczenia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby przeznaczone są dla osób, których choroba nie jest całkowicie wyleczalna albo jest to choroba zagrażająca życiu. Przyczynami natężenia sytuacji kryzysowej na podobszarze II (na terenach zabudowy mieszkaniowej) są m.in.: wzrost zapadalności na długotrwałe i ciężkie choroby (nowotwory, cukrzyce, choroby kardiologiczne), rosnące koszty leczenia chorób ciężkich, utrata zdolności do pracy. Mieszkańcy Ci potrzebują zarówno łatwego dostępu do lekarzy specjalistów jak również kosztownych terapii.

Dodatkowo na terenie sołectwa Konstantów wykazano problem z wysokim udziałem korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Wartość wskaźnika dla tego sołectwa mieści się w zakresie 32,90-54,54 (37,27). Można zauważyć zatem znacząca intensyfikację problemów społecznych na terenie sołectwa Konstantów. Przyczynami występowania sytuacji kryzysowej są m.in.: problemy zdiagnozowane na rynku pracy, mała odporność rolnictwa na klęski żywiołowe (rolnictwo stanowi w wielu gospodarstwach domowych podstawowe źródło dochodów), brak wystarczającego dostępu do usług opieki nad dziećmi czy programów edukacyjnych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych. Duży udział lokalnej społeczności pobiera świadczenia z pomocy społecznej, co negatywnie wpływa na rynek pracy i aktywność społeczności. Potwierdzeniem tego stanowią problemy opisane poniżej.

Ryc. 30. Udział osób bezrobotnych w wieku poniżej 30 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%)

Ryc. 31. Udział osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%)

40,85% średnia wartość dla obszaru gminy ▨ wartość powyżej średniej dla gminy ▩ wartość poniżej średniej dla gminy 7,93% średnia wartość dla obszaru gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

Bezrobocie jest istotnym, negatywnym zjawiskiem społecznym, które trudne jest do całkowitego zlikwidowania a generuje liczne negatywne skutki ekonomiczne, polityczno-społeczne i gospodarcze. Zjawisko to niesie za sobą również wiele skutków społecznych m.in.: ubóstwo, wykluczenie społeczne i pogorszenie warunków życia, patologie i przestępczość. Niestety na terenie całego podobszaru II (sołectwa Krzemień Drugi i Konstantów) zdiagnozowano problem z bezrobociem osób młodych (do 30 roku życia), który mieści się w zakresie 40,9-75% (51,85 i 51,52) ogółu bezrobotnych. Do sytuacji kryzysowej na podobszarze II przyczynia się w szczególności: migracja młodych w celach pozyskania wyższego wykształcenia, brak wystarczającej liczby miejsc pracy na terenie podobszaru i w jego najbliższej okolicy, nieposiadanie doświadczenia zawodowego, które jest znaczącym czynnikiem branym pod uwagę podczas rekrutacji. W efekcie obszary o wysokim poziomie tego wskaźnika, mierzą się z problemami społecznymi i gospodarczymi towarzyszącymi temu zjawisku, np.: wyludnianie się obszaru, pogłębienie problemu starzenia społeczeństwa, czy brak wykwalifikowanych pracowników na lokalnym rynku pracy.

Przeciwna sytuacja na terenie podobszaru II jest w przypadku liczby osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku. Ich udział jest niższy niż w pozostałej części Gminy Dzwola (zaledwie 3,70% i 6,06% ogólnej liczby bezrobotnych w sołectwie). Przyczyną niskiego udziału osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku jest przede wszystkim brak w okolicy dużych zakładów pracy oraz sezonowość na lokalnym rynku pracy. Ma to wpływ nie tylko na sytuację społeczną czy ekonomiczną mieszkańców ale również może przedstawiać kryzysową sytuację gospodarczą na terenie Gminy.

Tabela 8. Dalsze zdiagnozowane negatywne zjawiska w obrębie rewitalizacji w podziale na sfery - PODOBSZAR II

SFERA GOSPODARCZA	
○	Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców wynikający z niskiej liczby działających podmiotów gospodarczych,

- o Niska atrakcyjność dla inwestorów i brak korzystnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej w sołectwie wynikających z niższego udziału podmiotów nowo zarejestrowanych w porównaniu do liczby przedsiębiorstw wyrejestrowanych.

Podobnie jak w poprzednim podobszarze, sołectwach Krzemień Drugi i Konstantów odnotowano liczne problemy w sferze gospodarczej wskazane w dokumencie diagnozy i delimitacji, co świadczy zarówno o niskiej przedsiębiorczości mieszkańców jak i małej atrakcyjności sołectw wśród potencjalnych inwestorów. Jednak nie wystarczy przyciągnąć nowych przedsiębiorców na teren Gminy, należy również zapewnić im warunki do prosperowania. Na terenie większości sołectw w Gminie Dzwola występują problemy zwłaszcza niskiego udziału nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych. Również sołectwa z podobszaru II wykazują w tym zakresie sytuację kryzysową mieszczącą się w zakresie 6,00-12,50% (dokładnie 7,69 i 7,14 %). Wnioskować można, iż spowodowane jest to dużym udziałem mieszkańców pobierających zasiłki z pomocy społecznej, w tym zasiłki z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby. W sołectwie Krzemień Drugi odnotowano dodatkowo problemy z warunkami do prowadzenia działalności gospodarczej, o czym świadczy niska liczba podmiotów prowadzących działalność oraz udział wyrejestrowanych podmiotów w 2020 roku.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

- o Niska jakość infrastruktury komunikacyjnej i wodociągowej
- o Niekorzystne warunki mieszkaniowe - wyższe zaludnienie
- o Niska dostępność infrastruktury społecznej

Sytuacja kryzysowa odnotowana na terenie podobszaru II, w sferze przestrzenno-funkcjonalnej dotyczyła wyższej liczby osób zamieszkujących budynek mieszkalny. Przyczyniają się do tego problemy ekonomiczne mieszkańców i brak swobody zamieszkiwania, zmuszając ich do pozostawania w domach rodzinnych. Rozwiązaniem tego problemu jest przede wszystkim poprawa sytuacji materialnej mieszkańców.

Pozostałe problemy analizowane w sferze przestrzenno-funkcjonalnej odnotowano w podobszarze II wyłącznie w sołectwie Konstantów. Zarówno obniżona dostępność komunikacyjna jak i braki w uzbrojeniu terenów mają wpływ na obniżoną atrakcyjność gospodarczą i osadniczą podobszaru rewitalizacji. Wykazano również brak miejsc do rekreacji i spędzania wolnego czasu mieszkańców. Świadczy to o obniżonej jakości życia mieszkańców oraz wpływa to negatywnie na atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną. Zatem należy zorganizować mieszkańcom takie miejsca i przestrzenie do integracji społeczności oraz aktywnego spędzania wolnego czasu.

SFERA TECHNICZNA

- o Niskie wyposażenie nieruchomości w infrastrukturę sieciową (wodociągowej)
- o Niska świadomość ekologiczna - Niskie zainteresowanie mieszkańców odnawialnymi źródłami energii
- o Niska atrakcyjność osiedleńcza obszaru - ograniczony dostęp do budynków publicznych osób ze szczególnymi potrzebami

Niezadawalające warunki mieszkaniowe w granicach podobszaru II rewitalizacji objawiają się przede wszystkim niskim komfortem życia mieszkańców. Ponownie znacznie większy kryzys w sferze technicznej wykazano w sołectwie Konstantów. Mieszkańcy mają tu znacznie ograniczony dostęp do sieci wodociągowej, co spowodowane jest niską rentownością tego typu inwestycji w przypadku, gdy pozostałe gospodarstwa domowe korzystają z indywidualnych studni przydomowych oraz niechęć dużego odsetka mieszkańców do podłączenia do potencjalnej infrastruktury sieciowej. Oczywiście studnie narażone są na zanieczyszczenia chemiczne i mikrobiologiczne, jednakże nie generują regularnych kosztów dla gospodarstwa domowego w przeciwieństwie do wodociągu. Wpływa to na niską atrakcyjność osiedleńczą, zwłaszcza wśród osób ze szczególnymi potrzebami. Do takich osób należą m.in.: osoby

z niepełnosprawnościami, opiekunowie małych dzieci oraz seniorzy. Sołectwo ma problem z niską liczbą budynków użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb tej grupy społecznej. Aby umożliwić im samodzielne korzystanie z obiektów publicznych należy wykorzystać istniejące rozwiązania. Problem ten dotyczy zwłaszcza obszary wiejskie, gdzie budynki publiczne w większości wybudowane zostały wiele lat temu i często nie z przeznaczeniem usług publicznych. Dodatkowo nie przechodziły w ostatnich latach modernizacji i nie spełniają obowiązujących obecnie wymagań dostępności takich obiektów.

Zwracając uwagę na walory przyrodnicze należy szczególnie przywrzeć się problemowi wysokiej energochłonności obiektów oraz brak wykorzystania nowoczesnych technologii. Właściciele i zarządcy budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej mniej chętnie wybierają rozwiązania ograniczające negatywne skutki na środowisko. Istotne jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii zarówno do produkcji energii elektrycznej jak i ciepłej. Obszar rewitalizacji cechuje niski udział wykorzystania instalacji odnawialnych źródeł energii, co ma duży wpływ na budowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców. Przyczyną niskiego zainteresowania OZE są m.in.: m.in problemy ekonomiczne gospodarstw domowych, analizowane w sferze społecznej.

SFERA ŚRODOWISKOWA

- Niska świadomość ekologiczna - wysoki udział powierzchni wyrobów zawierających azbest
- Niski udział powierzchni obszarów chronionych na terenie sołectwa

Sytuacja w sferze środowiskowej wypada również słabo w przypadku podobszaru II – sołectwa Krzemień Drugi oraz Konstantów. W przypadku tego podobszaru sytuacja kryzysowa została stwierdzona zarówno w przypadku ilości wyrobów azbestowych jak i udziału obszarów chronionych w powierzchni sołectw. Ilość wyrobów z azbestu na danym obszarze jest istotnym czynnikiem wpływającym na jakość środowiska naturalnego oraz życie i zdrowie człowieka. Surowiec ten wykorzystywany był najczęściej w produkcji pokryć dachowych i rur. Szczególnie niebezpieczny jest w przypadku pokryć dachowych, które ze względu na oddziaływanie skrajnych warunków atmosferycznych przez kilkadziesiąt lat narażone są na pęknięcie i uwalnianie pyłu azbestowego do powietrza. Występują one na terenie podobszaru właśnie głównie jako pokrycia dachowe budynków gospodarczych i starszych zabudowań mieszkalnych. Usunięcie wyrobów azbestowych z powierzchni całej gminy jest trudne do osiągnięcia w bardzo krótkim czasie, ponieważ na obszarach wiejskich wiele budynków gospodarczych o znacznej powierzchni (np. stodoły) często pokryte są wyrobem azbestowym a koszt wymiany pokrycia dachowego stanowi często zbyt duże obciążenie dla budżetu gospodarstwa. W przypadku drugiego wskaźnika – udziału powierzchni obszarów chronionych na terenie Gminy niemalże cały obszar gminy (wyjątek stanowią 2 sołectwa), w tym Krzemień Drugi i Konstantów posiadają niski udział terenów chronionych. Wynika to głównie z rolniczego i mieszkalnego charakteru i krajobrazu Gminy Dzwola, a z tym wiąże się wystąpienie konfliktu między rozwojem gospodarczym podobszaru II, a ochroną przyrody.

Podsumowując zdiagnozowano na etapie diagnozy i delimitacji oraz tworzenia dokumentu GPR (ankiety, konsultacyjne) problemy:

- II.1. Brak dostępności do przestrzeni i obiektów publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- II.2. Niewystarczające działania socjalizujące i integrujące;
- II.3. Wysoki stopień uzależnienia mieszkańców od pomocy społecznej;
- II.4. Nieodczuwalny wpływ działalności organizacji społecznych;
- II.5. Niewystarczająca liczba ciągów pieszo-rowerowych;
- II.6. Niekorzystne warunki mieszkaniowe i niska atrakcyjność osiedleńcza obszaru;
- II.7. Brak ukierunkowania oferty aktywizacyjno-integracyjnej;

II.8.	Występowanie marazmu i automarginalizacji wśród społeczności lokalnej;
II.9	Koncentracja działalności gospodarczej wyłącznie na rolnictwie, co wpływa na brak dostępu mieszkańców do usług podstawowych (niewystarczający poziom dywersyfikacji)
II.10	Nieatrakcyjność miejsca dla prowadzenia działalności gospodarczej;
II.11	Oferta kulturalna i rekreacyjna nieadekwatna do zapotrzebowania - brak możliwości spędzania czasu wolnego w interesujący sposób;
II.12.	Potrzeba w zakresie modernizacji obiektów kulturowych;
II.13	Oferta opiekuńczo- edukacyjna nieadekwatna do zapotrzebowania;
II.14.	Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców
II.15.	Występowanie barier architektonicznych w przestrzeni publicznej;
II.16.	Uboga infrastruktura rekreacji i wypoczynku;
II.17.	Występowanie wyrobów zagrażających środowisku i zdrowiu człowieka;
II.18.	Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna i komunikacyjna;
II.19.	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców;
II.20.	Niska atrakcyjność podobszaru dla potencjalnych inwestorów;
II.21.	Niskie zainteresowanie zbiorami bibliotecznymi

5.6. Inwentaryzacja stanu zagospodarowania i zabudowy na obszarze rewitalizacji

Szczególnie ważnym elementem szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji, który predysponuje tereny do bezwzględnej potrzeby (bądź nie) realizacji projektów o charakterze infrastrukturalnym, jest inwentaryzacja stanu zagospodarowania i zabudowy. Obszar rewitalizacji Gminy Dzwola składa się z trzech sołectw: Kocudzy Drugiej, Krzemienia Drugiego i Konstantowa. Przeanalizowano ich zagospodarowanie, uwzględniając stan techniczny poszczególnych obiektów oraz poziom, w jakim zaspokajają one potrzeby lokalnej społeczności. Inwentaryzacja została zaprezentowana w tabeli nr 9.

Ogólnie stwierdza się, że stan techniczny analizowanych obiektów w większości jest zadowalający. Jednakże zagospodarowanie na obszarze rewitalizacji nie zaspokaja w pełni potrzeb jego mieszkańców. Interwencji wymagają przede wszystkim tereny zielone, infrastruktura komunikacyjna (drogi i ciągi pieszo-rowerowe) oraz obiekty kultury i sportu. Rozwinięta powinna zostać również baza hotelarska czy opiekuńczo-lecznicza.

Tabela 9. Inwentaryzacja obszaru rewitalizacji w Gminie Dzwola

	Rodzaj zagospodarowania	Lokalizacja	Liczba obiektów	Nazwa	Data wybudowania	Stan techniczny	Uwagi
OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI publicznej	Budynki administracji publicznej	-	0	-	-	-	Budynki administracji publicznej zlokalizowane są w główny ośrodku gminnym – miejscowość Dzwola
	Banki	-	0	-	-	-	Bank zlokalizowany jest w główny ośrodku gminnym – miejscowość Dzwola a uzupełnienie stanowią placówki w ośrodku powiatowym – Janowie Lubelskim.
	Szkoły	-	0	-	-	-	Szkoły podstawowe

						zlokalizowane w sąsiednich sołectwach: Dzwola, Branew, Kocudza Pierwsza i Krzemień Pierwszy i w pełni zaspokajają zapotrzebowanie. Szkoły średnie zlokalizowane są jednak w Modliborzycach, Frampolu i Janowie Lubelskim (gminy sąsiednie).
Przedszkola i żłobki	-	0	-	-	-	Przedszkola zlokalizowane w sąsiednich sołectwach: Dzwola, Kocudza Pierwsza i Krzemień Pierwszy.
Placówki opieki zdrowotnej	-	0	-	-	-	Placówki opieki zdrowotnej zlokalizowane w miejscowościach: Kocudza Trzecia i Krzemień Pierwszy. Specjalistyczna lub szpitalna opieka zapewniona jest przez miasto powiatowe – Janów Lubelski.
Kościóły (miejsca kultu religijnego)	Kocudza Druga	2	Figura z inskrypcją	1944	dobry	Kościóły zlokalizowane są na terenie sąsiednich sołectw: Dzwola, Krzemień Pierwszy, Branwia, Kocudza Pierwsza. Zapotrzebowanie w tym zakresie jest w pełni zaspokojone. Krzyże i kapliczki ziemi dzwolskiej stanowią bardzo istotny element lokalnej kultury i należy stale modernizować te obiekty.
			Kapliczka	Początek XX w.	dobry	
	Krzemień Drugi	2	Kapliczka	1918	dobry	
			Kapliczka domkowa	Początek XX w.	dobry	
Biblioteki	Kocudza Druga	1	Filia Gminnej Biblioteki Publicznej	2000	dobry	Gminna biblioteka zlokalizowana jest w miejscowości Dzwola i posiada dwie filie: w budynku Gminnego Ośrodka Kultury oraz w Krzemieniu Pierwszym.
Obiekty kultury	Kocudza Druga	1	Gminny Ośrodek Kultury, Sala Ludowa, muszla koncertowa	2000	Niezadawala-jący	Zapotrzebowanie w tym zakresie nie jest w pełni zaspokojone. Obiekt wymaga jednak modernizacji aby w pełni wykorzystać jego potencjał.
	Konstantów	1*	Świetlica wiejska	Brak danych	dobry	Zgodnie z ewidencją gruntów i budynków świetlica ta położona jest w miejscowości Dzwola, remont został przeprowadzony w 2012 r. Zatem na terenie sołectwa nie ma takiego obiektu.
	Krzemień Drugi	1	Świetlica wiejska	1990	Niezadawala-jący	W 2009 roku miała miejsce rozbudowa świetlicy.
Obiekty sportowe	Kocudza Druga	1	Boisko wielofunkcyjne	2010	dobry	Zapotrzebowanie w tym zakresie nie jest w pełni zaspokojone, a obiekty istniejące wymagają modernizacji.
	Konstantów	0	-	-	-	
	Krzemień Drugi	1	Stadion sportowy „ISKRA KRZEMIEŃ”	2008	Niezadawala-jący	
Obiekty handlowe i usługowe	Kocudza Druga	27	sklep spożywczy "U Basi"	1975	dobry	Zapotrzebowanie w tym zakresie nie jest w pełni zaspokojone, zwłaszcza w przypadku lokali usługowych (punkty apteczne, lokale gastronomiczne)
			sklep spożywczy komis samochodowy	1970	dobry	
			Firma transportowe	brak danych	brak danych	
			Firma transportowe	brak danych	brak danych	

				Firma transportowa							
				Przedsiębiorstwo handlowe							
				Zakład Usług Leśnych							
				Salon fryzjerski							
				Usługi Ziemno-Transportowe							
				Usługi ogólnobudowlane							
				Posadzkarstwo							
				Usługi ogólnobudowlane							
				Usługi remontowo - budowlane							
				Usługi Budowlane							
				Wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych							
				Usługi informatyczne							
				Usługi remontowo-budowlane							
				Usługi budowlane							
				Usługi muzyczne							
				Usługi remontowo-budowlane							
				Usługi minikoparką							
				Usługi fryzjerskie							
				Usługi dekarские							
				Usługi Minikoparką							
				Usługi transportowe							
				Produkcja mebli							
				Konstantów				7	sklep spożywczy	1933	dobry
									Usługi Remontowo - Budowlane	brak danych	brak danych
									Firma Budowlana		
									Usługi ogólnobudowlane		
									Produkcja mebli		
									Usługi ogrodnicze		
				Usługi ogólnobudowlane							
Krzemień Drugi	14	sklep spożywczy	1976	dobry							
		sklep spożywczy	1996	dobry							
		sklep spożywczy	1992	dobry							
		hotel dla zwierząt	brak danych	brak danych							
		Usługi instalacji	brak danych	brak danych							
		Handel obwoźny									
		Hurtowa sprzedaż drewna i produkcja konstrukcji metalowych									
		Instalacje wod-kan									
		Usługi remontowo-budowlane									
		Warsztat samochodowy									
		Warsztat samochodowy									
		Usługi tartaczne									
		Wypożyczalnia sprzętu budowlanego									
		Firma usługowo-handlowa									
Parki	-	0	-	-	Na terenie obszaru rewitalizacji brakuje terenów z zielenią						
	-	0	-	-							

						uporządkowaną. Jednakże częściowo zapotrzebowanie na obszary rekreacji zaspokojone są przez tereny lasów.	
Cmentarze	-	0	-	-	-	W chwili obecnej zapotrzebowanie w tym zakresie zaspokajają cmentarze na terenie sołectw: Dzwola, Krzemień Pierwszy i Kocudza Pierwsza. Nie można jednak wykluczyć, że w bliskiej przyszłości konieczne będzie wygospodarowanie terenu pod nowy cmentarz, być może na obszarze rewitalizacji.	
Zieleń przydrożna	Kocudza Druga	-	Trawniki i zakrzewienia wzdłuż dróg	-	dobry lub średni	Na obszarze rewitalizacji miejscami zieleń przydrożna jest nieuporządkowana. Występuje więc zapotrzebowanie na urządzenie tej zieleni.	
	Konstantów						
	Krzemień Drugi						
Place publiczne	Kocudza Druga	1	Plac przy świetlicy wiejskiej	2010	dobry	Na obszarze rewitalizacji zapotrzebowanie na przestrzeń publiczną jest w pełni zaspokojone.	
	Konstantów	0	-	-	-		
	Krzemień Drugi	1	Plac przy świetlicy wiejskiej	2021	dobry		
Miejsca pamięci	Kocudza Druga	1	Tablica pamiątkowa w Kocudzy Drugiej im. Edwarda Wojtasa	18.09.2011	dobry	Nieplanowane jest w najbliższym czasie utworzenie nowych miejsc pamięci.	
Przestrzeń publiczne	Drogi	Kocudza Druga	9	Droga krajowa nr 74	brak danych	dobry	Dostęp komunikacyjny jest na dobrym poziomie, częściowo drogi o stanie złym wymagają modernizacji (109012L, 109010L, 109030L, 109029L)
				Droga powiatowa nr 2825L	brak danych	dobry	
				Droga gminna nr 109011L	brak danych	b. dobry	
				Droga gminna nr 109012L	brak danych	średni	
				Droga gminna nr 109010L	brak danych	dobry	
				Droga gminna nr 109020L	brak danych	dobry	
				Droga gminna nr 109021L	brak danych	dobry	
				Droga gminna nr 109030L	brak danych	zły	
				Droga gminna nr 109029L	brak danych	zły	
	Konstantów	7	Droga krajowa nr 74	brak danych	dobry	Dostęp komunikacyjny jest na dobrym poziomie, częściowo drogi o stanie złym wymagają modernizacji (109001L, 109003L, 109005L - częściowo, 109006L)	
			Droga gminna nr 109001L	brak danych	zły		
			Droga gminna nr 109003L	brak danych	zły		
			Droga gminna nr 109002L	brak danych	średni		
			Droga gminna nr 109005L	brak danych	b. dobry częściowo zły		
			Droga gminna nr 109004L	brak danych	b. dobry		
	Krzemień Drugi	8	Droga powiatowa nr 2823L	brak danych	dobry	Dostęp komunikacyjny jest na dobrym poziomie, częściowo drogi o stanie	
			Droga gminna nr	brak danych	b. dobry		

				108997L			złym wymagają modernizacji (108997L, 109000L, 108995L - częściowo, 108996L, 108886L, 108998L)
				Droga gminna nr 108999L	brak danych	zły	
				Droga gminna nr 109000L	brak danych	zły	
				Droga gminna nr 108996L	brak danych	średni	
				Droga gminna nr 108995L	brak danych	b. dobry – w części; zły – w pozostałej części	
				Droga gminna nr 108998L	brak danych	zły	
				Droga gminna nr 108886L	brak danych	zły	
	Ciągi piesze i rowerowe	Krzemień Drugi	1	Ciąg pieszy wzdłuż części drogi powiatowej nr 2823L o długości ok. 460m	2012	średni	Zapotrzebowanie na ciągi pieszo-rowerowe jest ogromne.
Zasób mieszkaniowy	Budynki jednorodzinne	Kocudza Druga	234	Domy jednorodzinne	-	-	Zapotrzebowanie w tym zakresie jest w pełni zaspokojone.
		Konstantów	72	Domy jednorodzinne	-	-	
		Krzemień Drugi	201	Domy jednorodzinne	-	-	
	Budynki wielorodzinne	-	0	-	-	-	Na obszarze rewitalizacji nie występują budynki wielorodzinne. Zagospodarowanie odbywa się w oparciu o tradycyjny typ zabudowy wiejskiej – zagrodowa lub wolnostojąca jednorodzinna.
	Budynki socjalne i komunalne	-	0	-	-	-	Poza obszarem rewitalizacji gmina posiada 22 mieszkania komunalne. Zapotrzebowanie w tym zakresie jest w pełni zaspokojone.
Obiekty zamieszkania zbiorowego	Domy pomocy społecznej	-	0	-	-	-	Uwzględniając aktualne trendy demograficzne stwierdza się, iż na obszarze rewitalizacji rośnie zapotrzebowanie na tego typu obiekty.
	Zakłady opiekuńczo-lecznicze	-	0	-	-	-	
	Hotele i pensjonaty	-	0	-	-	-	Na obszarze rewitalizacji oraz na terenie całej gminy nie prowadzą działalności hotele oraz pensjonaty. Istnieje w tym zakresie duże zapotrzebowanie.
	Internaty	-	0	-	-	-	Nie istnieje zapotrzebowanie na taka placówkę.
	Zakłady karne	-	0	-	-	-	

5.7. Wnioski i rekomendacje do części kierunkowej

Na podstawie powyższej diagnozy sformułować można szereg wniosków i rekomendacji, odnoszących się do każdej z pięciu analizowanych sfer, które następnie mogą zostać wykorzystane przy opracowywaniu części kierunkowej Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzwola na lata 2022-2030. Przedstawiają się one następująco:

PODOBSZAR I	PODOBSZAR II
<p>Wyzwaniem w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji stanowi uzależnienie mieszkańców od środków z pomocy społecznej. Zjawisko to jest o tyle trudne do zlikwidowania, iż wpływa na nie wiele czynników m.in.: problemy na rynku pracy, choroby, wypadki losowe i niezaradność życiowa. Silne, długotrwałe uzależnienie mieszkańców od tych środków na przestrzeni lat nie pomaga wyjść mieszkańcom z trudnej sytuacji ale niestety utrwała ją i pogłębia wykluczenie społeczne. Dla ograniczenia tych negatywnych procesów warto zwrócić uwagę na to aby nie tylko zapewnić pomoc finansową potrzebującym mieszkańcom ale również realizować liczne projekty aktywizujące i rozwijające tą grupę społeczną. Warto zwrócić uwagę ponadto na minimalizację powodów, które determinują mieszkańców do korzystania z pomocy opieki społecznej (niewystarczająca liczba miejsc pracy, niewielkie możliwości rozwoju, utrudniony dostęp do placówek opieki zdrowotnej).</p>	<p>Na terenie podobszaru II a zwłaszcza na terenie sołectwa Konstantów poważnym problemem jest silna zależność budżetów rodzinnych od zasiłków z OPS. Ograniczenie tej zależności jest skomplikowane, ponieważ źródła problemu są zróżnicowane. Do tych problemów należą m.in.: problemy gospodarcze, osobiste (bierność, problemy ze zdrowiem, bezradność, uzależnienia) Konsekwencją długotrwałego pobierania pomocy finansowej i rzeczowej jest utrata zaradności życiowej oraz pogłębienie bierności i izolowania społecznego. Trudno jest wyjść z takiej sytuacji mieszkańcom, którzy mają w tej sytuacji znacząco ograniczone perspektywy życiowe, Z tego powodu najistotniejsze jest zaproponowanie mieszkańcom oprócz pomocy finansowej również zajęć aktywizujących, rozwijających zainteresowania i umiejętności potrzebne na rynku pracy. Nie można pominąć również kwestii stopniowego rozwiązywania problemów gospodarczych Gminy i infrastruktury społecznej, które to mają niewątpliwie wpływ na życie mieszkańców.</p>
<p>Problemy finansowe mieszkańców sołectwa Kocudza Druga spowodowane są głównie wysokim bezrobociem, również osób młodych oraz wyższym udziałem osób z poważnymi problemami zdrowotnymi, które mają ograniczone możliwości zarobkowe. O trudnej sytuacji świadczy również zauważalny odpływ ludzi młodych i wykształconych z terenów gminy. Aby ograniczyć pogłębianie się tej negatywnej sytuacji rekomenduje się wprowadzenie działań o szerokim zakresie wpływających na mieszkańców (począwszy od edukacji i szkoleń) i rynek pracy (stworzenie atrakcyjnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej).</p>	<p>Problemy ekonomiczne ludności podobszaru II wynikają głównie z problemów na lokalnym rynku pracy. Zauważalny jest tu problem bezrobocia a zwłaszcza długotrwałego bezrobocia, którzy nie mają prawa do zasiłku. W celu powstrzymania nasilającej się negatywnej sytuacji sugeruje się wprowadzenia działań aktywizujących mieszkańców borykających się z bezrobociem. Szkolenia uwzględniające aktualne potrzeby rynku pracy zwiększą szanse lokalnej społeczności na znalezienie stałej pracy. Istotne jest również zapewnienie atrakcyjnych warunków do zakładania przedsiębiorstw na terenie Gminy. Zwiększy to nie tylko dostępną liczbę miejsc pracy ale również wzmocni lokalną gospodarkę.</p>
<p>Obecnie pomijam, a prawdopodobnie bardzo istotnym elementem polityki społecznej jest wzmocnienie atrakcyjności placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie Gminy Dzwola. W obszarze rewitalizacji nie ma funkcjonującego przedszkola. Według przeprowadzonej analizy wskaźnikowej spory odsetek dzieci nie uczęszcza na zajęcia do placówek opiekuńczo-wychowawczych. Poszerzenie liczby placówek na terenie Gminy i zwiększenia dostępnych miejsc mogłyby przyczynić się do zatrzymania rodzin z dziećmi w miejscu ich dotychczasowego zamieszkania na obszarze rewitalizacji, szybszy powrót do pracy opiekunów oraz stanowiłyby czynnik podwyższający atrakcyjność osiedleńczego obszaru.</p>	
<p>Na terenie sołectwa Kocudza Druga konieczne jest wprowadzenie działań zwiększających aktywność i zaangażowanie mieszkańców w sprawach społecznych. To o tyle trudne zadanie, iż dominują grupy z różnymi problemami społecznymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wysoki udział osób starszych, • wysoki udział osób uzależnionych od pomocy z opieki społecznej. <p>Zatem zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne powinno być pobudzane poprzez działania miękkie, prowadzone w mikroskali</p>	<p>Na obszarze sołectw Konstantów oraz Krzemień Drugi niezbędne jest również wprowadzenie projektów poprawiających poziom aktywności społecznej i integracji lokalnej mieszkańców. Na podobszarze II przeważają grupy z wieloma indywidualnymi trudnościami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kobiet, • seniorzy, • osoby z długotrwałą lub ciężką chorobą, • osoby ubogie, • osoby bezrobotne.

i skoncentrowane na poszczególne grupy mieszkańców.	Wprowadzanie działań miękkich skierowanych do poszczególnych grup mieszkańców ma na celu efektywne pobudzenie mieszkańców do udziału w życiu społecznym.
Analizy wykazały, iż dużą grupę mieszkańców na obszarze rewitalizacji stanowią osoby ze szczególnymi potrzebami. Aby zapewnić im możliwość aktywnego uczestniczenia w życiu codziennym i życiu społeczności należy uwzględnić ich potrzeby przy realizacji przyszłych inwestycji i w planach modernizacji istniejących budynków i przestrzeni publicznych.	

Sfera gospodarcza

Obszar rewitalizacji Gminy Dzwola charakteryzuje się słabymi warunkami do prowadzenia działalności gospodarczej wynikającymi z problemów z infrastrukturą sieciową i komunikacyjną. Powoduje to spadek liczby zarejestrowanych i funkcjonujących podmiotów gospodarczych, obniżając tym samym poziom konkurencji i dostępność usług dla mieszkańców. Dodatkowo ogranicza to liczbę dostępnych miejsc pracy na lokalnym rynku, co zmusza mieszkańców do poszukiwania pracy poza obszarem zamieszkania. Aby kompleksowo przeciwdziałać tym negatywnym zjawiskom sfery gospodarczej należy stworzyć przestrzeń przyjazną inwestorom i przedsiębiorcom mieszkańcom, którzy pobudzą lokalny rynek pracy. Poprawa infrastruktury, utworzenie przestrzeni inwestycyjnych, wsparcie merytoryczne mieszkańców w zakładaniu i rozwoju firmy poprzez szkolenia oraz warsztaty przyniesie pozytywne efekty długofalowe dla gospodarki gminy.

Cały obszar Gminy posiada potencjał turystyczny. Jednakże zauważalne są duże braki w bazie hotelowo-gastronomicznej. Obszar rewitalizacji posiada dobre warunki do rozwoju gospodarstw agroturystycznych lub obiektów pensjonatowych. Aby rozwijać ten sektor gospodarki na terenie gminy należy zapewnić mieszkańcom i inwestorom wsparcie merytoryczne oraz promować walory gminy Dzwola.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

PODOBSZAR I	PODOBSZAR II
Problemem w tej sferze na terenie sołectwa Kocudza Druga jest niska jakość infrastruktury komunikacyjnej a zwłaszcza dróg gminnych (109012L; 109030L; 109029L). Dodatkowo na tym podobszarze nie ma zlokalizowanych żadnych ciągów pieszo-rowerowych. Problem ten należy rozwiązać poprzez modernizację dróg oraz wybudowanie ciągów pieszo-rowerowych, co skutkować będzie nie tylko podniesieniem jakości życia mieszkańców ale również wzrostem potencjału i atrakcyjności obszaru rewitalizacji wśród inwestorów i przedsiębiorców.	Jaskość infrastruktury komunikacyjnej na terenie podobszaru II jest jeszcze na niższym poziomie. Aż 11 z 15 wskazanych odcinków dróg wymaga prac remontowych (109001L; 109003L; 109002L; 109005L; 109006L; 108999L; 109000L; 108996L; 108995L; 108998L; 108886L). Ponadto na terenie sołectwa Krzemień Drugi zlokalizowany jest zaledwie ok. 460 m ciągu pieszego wzdłuż drogi powiatowej. Zapotrzebowanie na infrastrukturę komunikacyjną na tym podobszarze jest duże, dlatego należy przeprowadzić prace remontowe dróg oraz stworzyć sieć ciągów pieszo-rowerowych aby umożliwić mieszkańcom i turystom bezpieczne poruszanie się po terenie sołectw Konstantów i Krzemień Drugi.
	Problemem infrastrukturalnym, który dotyczy podobszaru II jest również słabo rozwinięta sieć wodociągowa. Pomimo, iż na terenie rewitalizacji zabudowa nie należy do rozproszonej (lokowana głównie wzdłuż dróg) występuje problem z dostępem do wodociągu. Aby podnieść jakość życia mieszkańców zaleca się stopniowy rozwój sieci wodociągowej na terenach zwartej zabudowy.
Problemem stanowi ponadto mała oferta miejsc z infrastrukturą społeczną na obszarze rewitalizacji, który zgłaszany jest również przez mieszkańców. Baza obiektów sportowych wymaga modernizacji a terenów z zielenią urządzoną brakuje na tym obszarze. W celu poprawy aktywności społecznej i integracji lokalnej	

proponuje się wykorzystać istniejącą infrastrukturę, która na ten moment pozostaje niewykorzystana lub wymaga modernizacji i dostosowania do oczekiwanych standardów np.: przekształcenie części budynków należących do Ochotniczej Straży Pożarnej na obiekty do spędzania wolnego czasu mieszkańców.

Sfera środowiskowa

W sferze środowiskowej należy nadal unieszkodliwiać wyroby zawierające azbest. Najpopularniejszymi wyrobami są: pokrycia dachowe, obudowy stalowych konstrukcji nośnych, ściany działowe, elewacje oraz izolacje urządzeń ciepłowniczych. Ich ilość ograniczyć można dzięki wymianie tych elementów. Urząd Gminy, aby przyspieszyć ten proces, może wspomóc mieszkańców przy korzystaniu z istniejących programów lub tworzyć nowe programy dofinansowań. W tym przypadku równie istotna jest kwestia edukacyjna, która pozwoli podwyższyć świadomość mieszkańców dotyczącą wpływu azbestu na zdrowie i życie ludzi.

W Gminie Dzwola równie istotne jest zwrócenie uwagi na działania ograniczające negatywną antropopresję w granicach obszaru rewitalizacji zwłaszcza na terenie sołectw Kocudza Druga, Konstantów i Krzemień Drugi. Wyzwaniem jest konieczność ochrony lokalnej przyrody i krajobrazu przy jednoczesnym rozwoju gospodarczym. Z tego względu istotne jest wprowadzenie działań z zakresu środowiskowej odpowiedzialności biznesu, ład przestrzennego, edukacji ekologicznej mieszkańców. Uwagę należy również poświęcić zielni towarzyszącej ciągom komunikacyjnym i terenom przy rzece Branew oraz Dzwola.

Sfera techniczna

PODOBZAR I	PODOBZAR II
Na obszarze sołectwa Kocudza Druga niezadowolająca sytuacja występuje w przypadku sieci wodociągowej. Złe warunki spośród obszaru rewitalizacji odnotowano m.in.: w miejscowości Kocudza Druga, która ma ograniczony dostęp do sieci wodociągowej oraz brak dostępu do sieci kanalizacyjnej (brak sieci kanalizacyjnej na całym obszarze Gminy Dzwola). Uwzględniając przy tym kumulację problemów społecznych oraz wysoki potencjał rozwojowy obszaru rewitalizacji zaleca się stopniowy rozwój infrastruktury sieciowej w celu podniesienia atrakcyjności tego obszaru zarówno dla potencjalnych mieszkańców jak i inwestorów oraz przedsiębiorców.	Na terenie podobszaru II dostępność do infrastruktury sieciowej jest dość mocno zróżnicowana, głównie przez wzgląd na gęstość i charakter zabudowy. Najgorsze warunki spośród obszaru rewitalizacji odnotowano w miejscowości Konstantów, które ma ograniczony dostęp do sieci wodociągowej oraz tak jak pozostała część Gminy brak dostępu do sieci kanalizacyjnej. Biorąc pod uwagę kumulację innych problemów oraz wysoki potencjał rozwojowy obszaru rewitalizacji sugeruje się stopniowy rozwój infrastruktury sieciowej w celu podniesienia atrakcyjności tego obszaru zarówno dla potencjalnych jak i obecnych mieszkańców, inwestorów oraz przedsiębiorców.
Na obszarze rewitalizacji odnawialne źródła energii cieszą się małą popularnością, słaba sytuacja jest m.in. w sołectwie Kocudza Druga (ok. 39% gospodarstw posiada instalacje OZE). Z racji obecności na terenie Gminy Dzwola cennych przyrodniczo obszarów leśnych – Lasy Janowskie istotne jest dbanie o wysoka jakość środowiska przyrodniczego w postaci wymiany kotłów grzewczych, montażu instalacji OZE oraz minimalizowanie występowania dzikich wysypisk śmieci.	Na podobszarze II odnawialne źródła energii również cieszą się małą popularnością, najgorsza sytuacja jest w sołectwie Krzemień Drugi (mniej niż 30% gospodarstw posiada instalacje OZE). Z racji obecności na terenie Gminy Dzwola oraz na terenach sąsiednich cennych przyrodniczo obszarów leśnych – Lasy Janowskie istotne jest indywidualne dbanie o wysoka jakość środowiska przyrodniczego, które wynika ze wzrostu świadomości ekologicznej i poczucia odpowiedzialności za dobro wspólne.
	Na niski udział nowej zabudowy mieszkaniowej w budynkach ogółem na obszarze rewitalizacji mają wpływ m.in.: problemy z infrastrukturą techniczną. Niewystarczająca liczba miejsc pracy i mało rozwinięta oferta miejsc z infrastrukturą

	<p>społeczną oraz terenów rekreacyjnych, wyższy udział dróg nieutwardzonych dodatkowo obniża atrakcyjność tego terenu wśród potencjalnych mieszkańców. Najgorsza sytuacja występuje w sołectwie Konstantów, gdzie nie oddano do użytkowania żadnego nowego budynku mieszkalnego. Aby poprawić tę sytuację rekomendowane są: poszerzenie oferty miejsc z infrastrukturą społeczną, modernizacja infrastruktury sieciowej i komunikacyjnej, racjonalne wyznaczenie w dokumentach stanowiących akty prawa miejscowego tereny o funkcji mieszkaniowej uzupełniająca istniejącą zabudowę tak aby ograniczyć rozdrobnienie obszarów zabudowy i utrudnić rozwój infrastruktury sieciowej.</p>
--	--

Analizując trendy demograficzne i nasilający się problem starzenia się społeczeństwa w gminie warto również uwzględnić w przyszłości segment srebrnej gospodarki. Seniorzy stają się coraz większą częścią lokalnej ludności zatem należy umożliwić im dostęp do dóbr i usług ukierunkowanych na ich potrzeby. Na obszarze rewitalizacji brakuje łatwego dostępu do usług medycznych zarówno podstawowych jak i specjalistycznych, zakładu opiekuńczo-leczniczego i usług kultury skierowanych dla seniorów. Zaleca się stopniowe wprowadzanie zmian uwzględniających seniorów w życiu społecznym.

Aby zapewnić wyższą jakość życia wszystkich mieszkańców należy pamiętać również o grupie osób ze szczególnymi potrzebami, do których należą m.in.: rodzice z małymi dziećmi, osoby starsze i osoby niepełnosprawne. Pod tym względem niezadowalające warunki występują zwłaszcza w sołectwie Konstantów, który charakteryzuje się wysokim udziałem małych dzieci i osób pobierających zasiłki z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby wśród mieszkańców. Działania Urzędu Gminy powinny skupić się na przyjęciu rozwiązań zwłaszcza architektonicznych, które umożliwią korzystanie z obiektów publicznych wszystkim mieszkańcom.

W przypadku infrastruktury sieciowej należy również podkreślić występowanie na obszarze rewitalizacji gazociągu wysokiego ciśnienia, który bezwzględnie wpływa na użytkowanie sąsiadujących terenów. Wymogi na tym terenie reguluje Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie (Dz. U. z 2013 r. poz. 640) oraz ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r. poz. 977, 1506, 1597, 1688, 1890, 2029). Jednakże gazociąg przebiega przez obszar rewitalizacji głównie przez tereny rolne, zatem w pobliżu zaleca się unikanie planowania nowych obszarów zabudowy oraz unikanie lokalizacji w sąsiedztwie gazociągu projektów rewitalizacyjnych, które nie spełniają wymogów z powyższych dokumentów.

6. Wizja stanu docelowego obszaru rewitalizacji oraz cele i kierunki działań

Zgodnie z art. 15 ust. 1. pkt 3. i 4. Ustawy o rewitalizacji, obowiązkowym elementem dokumentu GPR jest opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji oraz określenie celów i odpowiadających im kierunków działań, służących eliminacji bądź ograniczeniu zdiagnozowanych uprzednio problemów. Wizja jak i cele powinny uzupełniać się nawzajem, stanowiąc spójną, czytelną i niebudzącą wątpliwości całość.

6.1. Wizja

Wizja stanu docelowego obszaru poddanego rewitalizacji, jak sama nazwa mówi, stanowi rodzaj słownej prezentacji oczekiwanych i pożądaných warunków, do osiągnięcia których gmina będzie dążyć w określonej perspektywie czasu. Dobra wizja powinna być ambitna, ale jednocześnie realna do wykonania. Ponadto istotna jest dbałość o zwięzłość jej treści oraz wyniosłe brzmienie, motywujące do działania.

Wizję opracowuje się w oparciu o analizę kierunków rozwoju wskazanych w obowiązujących dokumentach strategicznych gminy oraz konsultacje społeczne z interesariuszami rewitalizacji. W celu zachowania jej kompleksowości, uwzględnione powinny być w niej wszystkie niezbędne aspekty, a przede wszystkim społeczne i gospodarcze.

Punktem wyjścia do opracowania przedmiotowej wizji Gminy Dzwola były wizje zawarte w następujących dokumentach:

- Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku,
- Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dzwola na lata 2021-2030,
- oraz misją Strategii Rozwoju Gminy Dzwola na lata 2016-2023.

Zaczerpnięte z nich aspekty w niniejszym opracowaniu zostały rozwinięte i uszczegółowione. Ponadto uwzględniono uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne, czyli potencjały i problemy wskazane w analizie wskaźnikowej i jakościowej oraz czynniki niezależne od działań podejmowanych na szczeblu gminnym. Zasadą, którą kierowano się tworząc wizję obszaru poddanego procesowi rewitalizacji, było zaś dążenie do koncentracji środków i działań, determinujących powstanie zauważalnie pozytywnych zmian. W następstwie wypracowana została wizja o danym brzmieniu:

Na obszarze rewitalizacji w Gminie Dzwola w 2030 roku nastąpiło ożywienie społeczne jak również gospodarcze. Mieszkańcy charakteryzują się wysoką aktywnością społeczną i integrują się wzajemnie wykorzystując przy tym zrewitalizowane obiekty kulturalno-rekreacyjno-sportowe. Powoduje to zmniejszenie występowania problemu wykluczenia społecznego i patologii, zwłaszcza wśród grup zagrożonych wykluczeniem np. ludzie młodzi oraz seniorzy. Korzystne warunki mieszkaniowe Gminy Dzwola skutecznie podniosły poziom atrakcyjności osiedleńczej. Trudności w codziennym życiu osób ze szczególnymi potrzebami nie są pomijane. Dzięki przeprowadzeniu licznych szkoleń i zajęć zwiększono świadomość seniorów i rozwinięto ich umiejętności korzystania z nowych technologii.

Ma to pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy obszaru. Seniorzy dzięki projektom są bardziej samodzielni. Młodzi ludzie dzięki szerokim możliwościom podniesienia swoich kompetencji i rozwoju pasji są atrakcyjni na rynku pracy. Wysoka jakość życia mieszkańców wpływa bezpośrednio na poczucie bezpieczeństwa i sprzyja odwadze w prowadzeniu działalności gospodarczej.

Wzrosła zdolność Gminy Dzwola do przyciągania inwestorów zewnętrznych poprzez doskonale skomunikowanie obszaru i wyposażenie w infrastrukturę techniczną. Wszystkie budynki mieszkalne podłączone są do sieci wodociągowej poprawiając tym samym stan techniczny budynków i komfort życia mieszkańców na terenie obszaru.

Zrewitalizowana i dostosowana przestrzeń publiczna do potrzeb wszystkich mieszkańców oraz znaczne ograniczenie rozdrobnienia zabudowy przyczyniło się do zachowania ładu przestrzennego. Następstwem tego jest wyższa jakość życia mieszkańców i regularne korzystanie z przestrzeni publicznych i obiektów społecznych.

Dzięki temu, iż proces rewitalizacji przeprowadzony został z uwagą na zachowanie walorów środowiska przyrodniczego nie zmniejszyła się wartość środowiska przyrodniczego a wręcz została zwiększona. Wynika to ze stopniowego usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie całej Gminy Dzwola. Pozwoliło to na ograniczenie szkodliwego oddziaływania na środowisko i zdrowie mieszkańców.

Oczekiwania uwzględnione w powyższej wizji rozwinąć można w odniesieniu do każdej z pięciu sfer rewitalizacji.

6.2. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Zgodnie z zapisami wynikającymi z ustawy o rewitalizacji, cele wraz z kierunkami działań służą eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk. Powinno się wyznaczać je w sposób na tyle precyzyjny i zrozumiały, by nie stanowiło problemu ich osiągnięcie. Wypracowane w ten sposób cele rewitalizacji stanowią swego rodzaju ucieleśnienie przyjętej wizji.

W prawidłowym formułowaniu celów pomaga koncepcja S.M.A.R.T., według której zapisane w Programie cele rewitalizacji powinny być:

S	skonkretyzowane (ang. specific) w jasny sposób określać, czego dotyczy Gminny Program Rewitalizacji oraz w jaki sposób zamierza się osiągnąć planowane efekty
M	mierzalne (ang. measurable) można je zmierzyć, używając odpowiednio dobranych wskaźników
A	osiągalne (ang. achievable) wykonalne pod względem technicznym, biorąc pod uwagę zakres GPR
R	realistyczne (ang. relevant) opracowane w oparciu o dostępne środki, czas i możliwy do zrealizowania zakres interwencji
T	określone w czasie (ang. time-bound) zostaną zrealizowane w wyznaczonym horyzoncie czasowym

Zastosowanie się do powyższych reguł wymaga od twórców programu dogłębnej analizy przewidywanych rezultatów. W ten sposób ogranicza się do minimum ryzyko przyjęcia

abstrakcyjnych i nierealnych celów, zaś te, które zostaną wyznaczone wcześniej wspomniana metodą, zapewniają wysoki poziom satysfakcji po ich zrealizowaniu.

W powyższym dokumencie obowiązuje hierarchiczny układ celów, który charakteryzuje: jeden cel główny podporządkowany wizji, trzy cele rewitalizacji, podlegające im cele szczegółowe oraz kierunki działań rewitalizacyjnych dla każdego podobszaru rewitalizacji. Struktura celów jest więc de facto pięciostopniowa, a jej ideowy schemat zaprezentowano na wykresie nr 2.

Opisany powyżej układ wizji i celów rewitalizacyjnych traktowany jest jako stały przez cały czas obowiązywania Programu. Gdy będzie to możliwe to sugerowana jest kontynuacja formy w kolejnych dokumentach, realizowanych po 2030 roku. Dopuszcza się natomiast zmiany na etapie celów szczegółowych i kierunków działań, które mogą być dołączane do Programu (bądź z niego wykreślane po zrealizowaniu) w trybie śródkresowej aktualizacji dokumentu. Poniżej została zaprezentowana struktura celów i kierunków działań, przyjętych w niniejszym opracowaniu w podziale na podobszary rewitalizacji:

Wykres 1. Struktura celów rewitalizacji a komplementarność problemowa

Źródło: opracowanie własne

Wykres 2. Schemat struktury celów rewitalizacji i celów szczegółowych

WIZJA	CEL GŁÓWNY	PODOB SZAR REWITALIZACJI I	CEL REWITALIZACJI A ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY	I.A.1. Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do aktywizacji mieszkańców	I.A.2. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie	
			CEL REWITALIZACJI B PODNIESIENIE POZIOMU ZAANGAŻOWANIA I ZJEDNOCZENIA MIESZKAŃCÓW	I.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu		
			CEL REWITALIZACJI C PODNIESIENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW	I.C.1. Umocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców gminy		
			CEL REWITALIZACJI D PODNIESIENIE JAKOŚCI ŚRODOWISKA NATURALNEGO	I.D.1. Popularyzacja proekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców		
		PODOB SZAR REWITALIZACJI II	CEL REWITALIZACJI A ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY	II.A.1. Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do aktywizacji mieszkańców	II.A.2. Poprawa bezpieczeństwa i atrakcyjności infrastruktury	II.A.3. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie
			CEL REWITALIZACJI B PODNIESIENIE POZIOMU ZAANGAŻOWANIA I ZJEDNOCZENIA MIESZKAŃCÓW	II.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu		
			CEL REWITALIZACJI C PODNIESIENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW	II.C.1. Umocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców gminy		
			CEL REWITALIZACJI D PODNIESIENIE JAKOŚCI ŚRODOWISKA NATURALNEGO	II.D.1. Popularyzacja proekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców		
			KIERUNKI DZIAŁAŃ			

Źródło: opracowanie własne

Tabela 10. Cele, kierunki działań oraz zdiagnozowane problemy i potencjały poszczególnych podobszarów rewitalizacji w Gminie Dzwola

Podobszar rewitalizacji I – sołectwo Kocudza Druga							
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Zdiagnozowane problemy		Zdiagnozowane potencjały		Potencjalni beneficjenci	Miernik
Cel rewitalizacji: I.A. ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY							
I.A.1. Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do aktywizacji mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - przekształcanie istniejących oraz tworzenie nowych obiektów kulturalnych w celu stworzenia miejsc integracji społeczności; - przekształcanie istniejących oraz tworzenie nowych ogólnodostępnych budynków publicznych w celu stworzenia miejsc integracji społeczności; - modernizacja i remonty budynków publicznych w celu utworzenia miejsc integracji i aktywności społecznej; - wsparcie aranżowania „wiejskich” przestrzeni publicznych lub półpublicznych, sprzyjających integracji sąsiedzkiej, budowaniu tożsamości lokalnej oraz wspierających aktywność obywatelską mieszkańców; - propagowanie i rozwijanie infrastruktury przyjaznej środowisku; - poprawa stanu infrastruktury technicznej; - przekształcanie istniejących oraz tworzenie nowych przestrzeni publicznych, w tym terenów zielonych w celu stworzenia miejsc 	I.5.	I.8.	I.1.	I.2.	- Mieszkańcy Kocudzy Drugiej – 713 W tym: - Dzieci i Młodzież –121 - Seniorzy – 182	1. Liczba zrewitalizowanych przestrzeni i obiektów na obszarze rewitalizacji
		I.10.	I.11.	I.3.	I.4.		
		I.12.	I.13.	I.5.	I.6.		
		I.14.	I.15.	I.7.	I.8.		
		I.16.	I.17.	I.9.			
		I.18.	I.19.				

	<p>integracji społeczności;</p> <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja i remonty budynków publicznych w celu utworzenia miejsc integracji i aktywności społecznej; 						
I.A.2. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie	<ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie infrastruktury komunikacyjnej zapewniając dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami do przestrzeni publicznych; - modernizacja budynków użyteczności publicznej w celu zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami do usług publicznych; - tworzenie nowych i dostosowanie istniejących przestrzeni publicznych do osób ze szczególnymi potrzebami; 	I.17.	I.18.	I.1.	I.3.	<ul style="list-style-type: none"> - Seniorzy – 182 - Osoby z niepełnosprawnościami – 14 	1. Liczba przestrzeni i obiektów publicznych dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami na obszarze rewitalizacji
Cel rewitalizacji: I.B. PODNIESIENIE POZIOMU ZAANGAŻOWANIA I ZJEDNOCZENIA MIESZKAŃCÓW							
I.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie programów, skierowanych do osób 60+ z obsługi nowych technologii sprzyjających ich uniezależnieniu od pomocy innych osób oraz przełamywaniu wszelkich ograniczeń technologicznych; - tworzenie programów, skierowanych do osób 60+ dotyczących zagrożeń czyhających na współczesnych seniorów w sieci; - tworzenie programów, skierowanych do osób młodych z tzw. marginesu społecznego, sprzyjających ich uniezależnieniu od pomocy społecznej oraz przełamywaniu wszelkich ograniczeń; 	I.1.	I.2.	I.1.	I.2.	<ul style="list-style-type: none"> - Dzieci i Młodzież – 121 - Seniorzy – 182 - Osoby z niepełnosprawnościami – 14 - Mieszkańcy całej gminy – 6222 	<p>1. Liczba zorganizowanych wydarzeń społeczno-kulturowych skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji (imprezy ogólnogminne oraz te realizowane na obszarze rewitalizacji);</p> <p>2. Liczba zajęć pozaszkolnych zrealizowanych na obszarze rewitalizacji;</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie programów, skierowanych do osób młodych sprzyjających rozwojowi ich kompetencji i wspierające aktywność sportową; - tworzenie programów dla osób młodych zagrożonych marginalizacją społeczną z zakresu budowania pozytywnych relacji międzyludzkich oraz otwierania się na zachowania, normy i styl życia spoza dotychczas znanego im środowiska; - wsparcie organizacyjne dla projektów oddolnych, służących integracji społecznej osób młodych oraz budowaniu akceptacji, zrozumienia i poczucia przynależności; - działania w zakresie e-learningu, podnoszenia kompetencji cyfrowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz kreowania postaw przedsiębiorczych i pobudzania innowacyjności; - wsparcie placówek edukacyjnych celem maksymalizowania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, zarówno w ramach przedmiotów szkolnych jak i zajęć dodatkowych; - promowanie kształcenia zawodowego, technicznego oraz nauki rzemiosł tradycyjnych wśród uczniów i osób przekwalifikowujących się, w tym 				
--	---	--	--	--	--

	<p>w szczególności zagrożonych wykluczeniem;</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja wydarzeń kulturowych oraz wsparcie inicjatyw oddolnych z zakresu lokalnej kultury i tradycji, sprzyjających ożywieniu przestrzeni publicznej i budowaniu patriotyzmu lokalnego; - promocja sportu, wszelkiego rodzaju aktywności fizycznej oraz zdrowego stylu życia wśród mieszkańców; 					
Cel rewitalizacji: I.C. PODNIESIENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW						
I.C.1. Umocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie programów dla mieszkańców, a zwłaszcza dla osób zagrożonych marginalizacją społeczną (np. osoby bezrobotne) z zakresu samorozwoju, przebranżowieniu i przekwalifikowaniu oraz prowadzenia działalności gospodarczej; - wsparcie organizacyjne dla projektów oddolnych, służących rozwojowi przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy; 	I.20. I.16.	I.24.	I.1. I.7. I.9.	I.4. I.8.	<ul style="list-style-type: none"> - Osoby bezrobotne – 27 - Osoby uzależnione od pomocy społecznej – 77 <p>1. Liczba zorganizowanych szkoleń pobudzających przedsiębiorczość skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji</p>
Cel rewitalizacji: I.D. PODNIESIENIE JAKOŚCI ŚRODOWISKA NATURALNEGO						
I.D.1. Popularyzacja proekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie programów dla mieszkańców z zakresu szkodliwości wyrobów azbestowych i ich wpływ na środowisko naturalne i zdrowie człowieka; - tworzenie spotkań, mających na celu propagowanie korzyści płynących z korzystania z instalacji OZE; - organizacja spotkań dla dzieci i młodzieży podnoszących świadomość 	I.16. I.23.	I.19.	I.1	I.8.	<ul style="list-style-type: none"> - Mieszkańcy Kocudzy Drugiej – 713 W tym: - dzieci i młodzież - 121 <p>1. Liczba zorganizowanych spotkań o tematyce proekologicznej skierowanych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji</p>

	proekologiczną; - wsparcie organizacyjne dla projektów oddolnych, służących promocji rozwiązań proekologicznych;																		
Podobszar rewitalizacji II- sołectwa Konstantów i Krzemień Drugi																			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Zdiagnozowane problemy	Zdiagnozowane potencjały	Potencjalni beneficjenci	Miernik														
Cel rewitalizacji: II.A. ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY																			
II.A.1. Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do aktywizacji mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - przekształcanie istniejących oraz tworzenie nowych obiektów kulturalnych w celu stworzenia miejsc integracji społeczności; - przekształcanie istniejących oraz tworzenie nowych ogólnodostępnych budynków publicznych w celu stworzenia miejsc integracji społeczności; - modernizacja i remonty budynków publicznych w celu utworzenia miejsc integracji i aktywności społecznej; - wsparcie aranżowania „wiejskich” przestrzeni publicznych lub półpublicznych, sprzyjających integracji sąsiedzkiej, budowaniu tożsamości lokalnej oraz wspierających aktywność obywatelską mieszkańców; - propagowanie i rozwijanie infrastruktury przyjaznej środowisku; - poprawa stanu infrastruktury technicznej; - przekształcanie istniejących oraz tworzenie nowych przestrzeni 	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center;">II.1.</td> <td style="text-align: center;">II.5.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">II.6.</td> <td style="text-align: center;">II.10.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">II.12.</td> <td style="text-align: center;">II.15.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">II.17.</td> <td style="text-align: center;">II.18.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">II.20.</td> <td></td> </tr> </table>	II.1.	II.5.	II.6.	II.10.	II.12.	II.15.	II.17.	II.18.	II.20.		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center;">II.4.</td> <td style="text-align: center;">II.5.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">II.6.</td> <td style="text-align: center;">II.9.</td> </tr> </table>	II.4.	II.5.	II.6.	II.9.	<ul style="list-style-type: none"> - Mieszkańcy Krzemienia Drugiego – 671 - Mieszkańcy Konstantowa – 307 w tym łącznie: - Dzieci i Młodzież –176 - Seniorzy – 223 	1. Liczba zrewitalizowanych przestrzeni i obiektów na obszarze rewitalizacji
II.1.	II.5.																		
II.6.	II.10.																		
II.12.	II.15.																		
II.17.	II.18.																		
II.20.																			
II.4.	II.5.																		
II.6.	II.9.																		

	<p>publicznych, w tym terenów zielonych w celu stworzenia miejsc integracji społeczności;</p> <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja i remonty budynków publicznych w celu utworzenia miejsc integracji i aktywności społecznej; 												
II.A.2. Poprawa bezpieczeństwa i atrakcyjności infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty infrastruktury sportowej adresowanej do mieszkańców wszystkich pokoleń; - promocja sportu, wszelkiego rodzaju aktywności fizycznej oraz zdrowego stylu życia wśród mieszkańców; - tworzenie atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty rekreacyjnej, adresowanej do mieszkańców wszystkich pokoleń; - kreowanie estetycznych przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowych, mających charakter „magnesu”, wykorzystujących potencjał regionu i wpływających na rozwój turystyki; - promocja sportu, wszelkiego rodzaju aktywności fizycznej oraz zdrowego stylu życia wśród mieszkańców; 	<table border="1"> <tr> <td>II.1.</td> <td>II.5.</td> </tr> <tr> <td>II.15.</td> <td>II.16.</td> </tr> </table>	II.1.	II.5.	II.15.	II.16.	<table border="1"> <tr> <td>II.3.</td> <td>II.4.</td> </tr> <tr> <td>II.5.</td> <td>II.8.</td> </tr> </table>	II.3.	II.4.	II.5.	II.8.	<ul style="list-style-type: none"> - Mieszkańcy Krzemienia Drugiego – 671 - Mieszkańcy Konstantowa – 307 w tym łącznie: - Dzieci i Młodzież – 176 - Seniorzy – 223 	2. Powierzchnia zrewitalizowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych na obszarze rewitalizacji
II.1.	II.5.												
II.15.	II.16.												
II.3.	II.4.												
II.5.	II.8.												
II.A.3. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym	<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie dostępności do infrastruktury publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami; - dostosowanie infrastruktury komunikacyjnej zapewniając 	<table border="1"> <tr> <td>II.1.</td> <td>II.15.</td> </tr> </table>	II.1.	II.15.	<table border="1"> <tr> <td>II.3.</td> <td>II.4.</td> </tr> <tr> <td>II.6.</td> <td></td> </tr> </table>	II.3.	II.4.	II.6.		<ul style="list-style-type: none"> - Seniorzy – 223 - Osoby z niepełnosprawnościami – 	1. Liczba przestrzeni i obiektów publicznych dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami na obszarze		
II.1.	II.15.												
II.3.	II.4.												
II.6.													

społecznie	<p>dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami do przestrzeni publicznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja budynków użyteczności publicznej w celu zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami do usług publicznych; - tworzenie nowych i dostosowanie istniejących przestrzeni publicznych do osób ze szczególnymi potrzebami; 			16	rewitalizacji																							
Cel rewitalizacji: II.B. PODNIESIENIE POZIOMU ZAANGAŻOWANIA I ZJEDNOCZENIA MIESZKAŃCÓW																												
<p>II.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie programów, skierowanych do osób 60+ z obsługi nowych technologii sprzyjających ich uniezależnieniu od pomocy innych osób oraz przełamywaniu wszelkich ograniczeń technologicznych; - tworzenie programów, skierowanych do osób 60+ dotyczących zagrożeń czyhających na współczesnych seniorów w sieci; - tworzenie programów, skierowanych do osób młodych z tzw. marginesu społecznego, sprzyjających ich uniezależnieniu od pomocy społecznej oraz przełamywaniu wszelkich ograniczeń; - tworzenie programów, skierowanych do osób młodych sprzyjających rozwojowi ich kompetencji i wspierające aktywność sportową; - tworzenie programów dla osób młodych zagrożonych marginalizacją społeczną z zakresu budowania pozytywnych relacji międzyludzkich 	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr><td>II.2.</td><td>II.3.</td></tr> <tr><td>II.4.</td><td>II.6.</td></tr> <tr><td>II.7.</td><td>II.8.</td></tr> <tr><td>II.9.</td><td>II.10.</td></tr> <tr><td>II.11.</td><td>II.12.</td></tr> <tr><td>II.13.</td><td>II.21.</td></tr> </table>	II.2.	II.3.	II.4.	II.6.	II.7.	II.8.	II.9.	II.10.	II.11.	II.12.	II.13.	II.21.		<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr><td>II.1.</td><td>II.2.</td></tr> <tr><td>II.3.</td><td>II.4.</td></tr> <tr><td>II.5.</td><td>II.6.</td></tr> <tr><td>II.7.</td><td>II.8.</td></tr> <tr><td>II.9.</td><td></td></tr> </table>	II.1.	II.2.	II.3.	II.4.	II.5.	II.6.	II.7.	II.8.	II.9.		<p>-Dzieci i Młodzież – 176</p> <p>-Seniorzy – 223</p> <p>-Osoby z niepełno-sprawnościami – 16</p> <p>-Mieszkańcy całej gminy – 6222</p>	<p>1. Liczba zorganizowanych wydarzeń społeczno-kulturowych skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji (imprezy ogólnogminne oraz te realizowane na obszarze rewitalizacji)</p> <p>2. Liczba zajęć pozaszkolnych zrealizowanych na obszarze rewitalizacji</p>
II.2.	II.3.																											
II.4.	II.6.																											
II.7.	II.8.																											
II.9.	II.10.																											
II.11.	II.12.																											
II.13.	II.21.																											
II.1.	II.2.																											
II.3.	II.4.																											
II.5.	II.6.																											
II.7.	II.8.																											
II.9.																												

	<p>oraz otwierania się na zachowania, normy i styl życia spoza dotychczas znanego im środowiska;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie organizacyjne dla projektów oddolnych, służących integracji społecznej osób młodych oraz budowaniu akceptacji, zrozumienia i poczucia przynależności; - działania w zakresie e-learningu, podnoszenia kompetencji cyfrowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz kreowania postaw przedsiębiorczych i pobudzania innowacyjności; - wsparcie placówek edukacyjnych celem maksymalizowania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, zarówno w ramach przedmiotów szkolnych jak i zajęć dodatkowych; - promowanie kształcenia zawodowego, technicznego oraz nauki rzemiosł tradycyjnych wśród uczniów i osób przekwalifikujących się, w tym w szczególności zagrożonych wykluczeniem; - organizacja wydarzeń kulturowych oraz wsparcie inicjatyw oddolnych z zakresu lokalnej kultury i tradycji, sprzyjających ożywieniu przestrzeni publicznej i budowaniu patriotyzmu lokalnego; 					
Cel rewitalizacji: II.C. PODNIESIENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW						
II.C.1. Umocnienie aktywności gospodarczej	- tworzenie programów dla mieszkańców, a zwłaszcza dla osób zagrożonych marginalizacją społeczną	II.3. II.10.	II.9. II.14.	II.4. II.5.	<p>- Osoby bezrobotne- 62</p> <p>- Osoby uzależnione od</p>	3. Liczba zorganizowanych szkoleń pobudzających przedsiębiorczość skierowanych do

mieszkańców	(np. osoby bezrobotne) z zakresu samorozwoju, przebranżowieniu i przekwalifikowaniu oraz prowadzenia działalności gospodarczej; - wsparcie organizacyjne dla projektów oddolnych, służących rozwojowi przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy;			pomocy społecznej –165	mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel rewitalizacji: II.D. PODNIESIENIE JAKOŚCI ŚRODOWISKA NATURALNEGO					
II.D.1. Popularyzacja proekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców	- tworzenie programów dla mieszkańców z zakresu szkodliwości wyrobów azbestowych i ich wpływ na środowisko naturalne i zdrowie człowieka; - tworzenie spotkań, mających na celu propagowanie korzyści płynących z korzystania z instalacji OZE; - organizacja spotkań dla dzieci i młodzieży podnoszących świadomość proekologiczną; - wsparcie organizacyjne dla projektów oddolnych, służących promocji rozwiązań proekologicznych;	II.17. I.19.	I.1. I.4. I.7. I.9.	- Mieszkańcy Krzemienia Drugiego – 671 W tym: - dzieci i młodzież - 176	1. Liczba zorganizowanych spotkań o tematyce proekologicznej skierowanych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

7. Podstawowe i uzupełniające projekty rewitalizacyjne

Konieczność opisu przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym, ale również gospodarczym, infrastrukturalnym, środowiskowym lub funkcjonalno-przestrzennym, wynika bezpośrednio z art. 15 ust. 1. pkt 5. Ustawy o rewitalizacji. Gminny Program Rewitalizacji obligatoryjnie powinien zawierać listę planowanych projektów rewitalizacyjnych oraz charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć.

7.1. Lista projektów rewitalizacyjnych

Ustawa o rewitalizacji wskazuje konkretnie, iż lista projektów rewitalizacyjnych powinna być sporządzona w formie opisowej, zawierając: nazwy poszczególnych przedsięwzięć, wskazanie realizujących je podmiotów, zakres zadań planowanych do wykonania w ramach każdej inwestycji, lokalizację, szacowane wartości oraz prognozę rezultatów poszczególnych działań wraz z metodą ich oceny.

Głównym założeniem przy wyborze projektów do przedmiotowego Programu Rewitalizacji była chęć osiągnięcia synergii pomiędzy przedsięwzięciami o charakterze miękkim oraz działaniami stricte technicznymi. Poniższa lista projektów nie została zatem ograniczona wyłącznie do zadań twardych, ale uwzględnia również inwestycje w zasoby ludzkie, będące ważnym elementem procesu rewitalizacji. Przedsięwzięcia opisano zgodnie z wymienionymi powyżej zasadami zawartymi w Ustawie. Wskazane zostały również cele, w które wpisuje się dany projekt oraz wskaźniki monitorujące jego efekty. Na liście podstawowej znajdują się projekty, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie jest możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z sytuacji kryzysowej. Uwzględniając zasadę koncentracji, na liście projektów rewitalizacyjnych znalazły się ponadto inwestycje, dla których przewiduje się lokalizację szerszą (również poza wyznaczonym obszarem interwencji), ale mające istotne znaczenie dla poprawy sytuacji w Gminie Dzwola, wraz ze szczegółowym uzasadnieniem tego wpływu.

Zastosowanie szerokiej partycypacji pozwoliło na złożenie kart przedsięwzięć przez wszystkich chętnych. Jednakże nie udało się wyłonić przedsięwzięcia, którego liderem nie byłaby Gmina Dzwola. W kartach proponowano jednak partnerów projektów.

Tabela 11. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 1	Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja budynku w Krzemieniu Drugim na centrum spotkań organizacji pozarządowych
	Lokalizacja przedsięwzięcia	Obszar Rewitalizacji Podobszar II (sołectwa: Konstantów i Krzemień Drugi) Krzemień Drugi 44 Nr działki: 610/1, 4667
	Podmiot realizujący przedsięwzięcie (Lider projektu)	Gmina Dzwola
	Partner projektu	Organizacje pozarządowe
	Zakres zadań przedsięwzięcia	Projekt obejmuje modernizację zdegradowanego budynku nr 44 w Krzemieniu Drugim pochodzącego z lat 70 oraz zagospodarowanie otoczenia budynku poprzez rozbudowę strefy aktywności. Część budynku zajmuje siedziba OSP w Krzemieniu Drugim.

	<p>Stan techniczny budynku uniemożliwia nadanie mu nowych funkcji. Obiekt budowlany należy uznać za zdegradowany ze względu na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ zły stan pomieszczeń socjalnych, ○ zły stan ciągów komunikacyjnych (klatka schodowa, korytarze), ○ zły stan pomieszczeń sanitarnych, ○ zły stan pomieszczeń biurowych. <p>Rewitalizacji i uporządkowania wymaga również otoczenie obiektu budowlanego. Zagospodarowanie otoczenia obejmuje działkę nr 610/1, 4667. Obecnie na działce nr 610/1 mieści się budynek i parking oraz podjazd Ochotniczej Straży Pożarnej. Parking wymaga dostosowania po potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Natomiast działka 4667 stanowi teren niezagospodarowany i nieużytkowany.</p> <p>Rewitalizowana część obiektu zostanie przekształcona i wyposażona na centrum spotkań organizacji pozarządowych. Natomiast otoczenie po jego uporządkowaniu i zagospodarowaniu stanowić będzie rozbudowany plac zabaw i altanka.</p> <p>W ramach zadania planuje się modernizację istniejącego budynku. Rewitalizacja obejmuje dostosowanie do wymagań technicznych i sanitarnych jakie powinny spełniać budynki o funkcji społeczno-kulturowej. Obiekt stanie się siedzibą organizacji pozarządowych. Na działce 4667 powstanie oświetlony plac zabaw dla dzieci i miejsce rekreacji dla rodzin.</p> <p>Fot. 1. Stan aktualny budynku w Krzemieniu Drugim</p> <p style="text-align: right;">Źródło: Urząd Gminy w Dzwoli</p> <p>Realizacja inwestycji będzie komplementarna z projektami realizowanymi i planowanymi do realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 5 - Nowoczesny Senior; ● przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6- Klub Kreatywnych i Aktywnych Młodych; ● przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 8 - Pierwszy krok w przedsiębiorczość; ● przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 9 - Postawa proekologiczna mieszkańców; <p>Zakres interwencji obejmuje przebudowę i modernizację zdegradowanego budynku w celu nadaniu mu nowych funkcji oraz uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych.</p> <p>Partnerzy projektu zapewniają udział zarówno finansowy, merytoryczny jak i techniczny.</p>
Okres realizacji	06.2024 – 06.2025
Szacowana wartość	1 500 000 zł

<p>Źródło finansowania</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Krajowe środki publiczne ☒ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ☐ Europejski Fundusz Społeczny ☐ Fundusz Spójności ☐ Środki prywatne ☒ Środki z innych źródeł ☒ Środki własne JST <p>Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 FELU.11.04 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie</p> <p>Dopuszczalnie - Krajowe środki publiczne, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, KPO, Środki z innych źródeł, Środki własne JST.</p>
<p>Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys. Obiekt będzie w pełni dostępny dla osób niepełnosprawnych poprzez zniwelowanie barier architektonicznych. Projekt uwzględni następujące udogodnienia dla osób ze szczególnymi potrzebami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie toalet i pomieszczeń dla osób ze szczególnymi potrzebami, - wyznaczenie odpowiednich miejsc parkingowych, - dostosowanie nawierzchni ułatwiającej poruszanie się osobom ze szczególnymi potrzebami.
<p>Grupa docelowa przedsięwzięcia</p>	<p>Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, dzieci i młodzież przebywające w pieczy zastępczej lub ją opuszczające, mieszkańcy obszarów o niezadowalającej dostępności do usług społecznych (w tym słabiej rozwiniętych gospodarczo i terenów wiejskich), osoby doświadczające przemocy, w tym przemocy w rodzinie, osoby lub rodziny wykluczone lub zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby uciekające z terenu Ukrainy, oraz otoczenie tych osób (m.in. rodzina, środowisko lokalne), osoby narażone na umieszczenie w instytucjach całodobowych lub przebywające w instytucjach całodobowych, osoby potrzebujące interwencji kryzysowej, osoby usamodzielniane (w tym osoby dorosłe), osoby usamodzielniane i opuszczające pieczę zastępczą, osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone wykluczeniem mieszkaniowym, osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby z niepełnosprawnościami.</p>
<p>Prognozowane rezultaty</p>	<p>Modernizacja obiektu przyczyni się do powstania miejsca integracji i aktywności społecznej mieszkańców gminy Dzwola. Planowana inwestycja przyczyni się do podwyższenia poziomu życia mieszkańców w każdym wieku. Miejsce to będzie pełnić funkcje wymiany doświadczeń między pokoleniami.</p> <p>Zważając na szerzący się problem związany z zaburzeniami integracji sensorycznej wśród dzieci i młodzieży, stworzyć należy miejsce wspomagające rozwój psychoruchowy tejże grupy społecznej. Zakupione akcesoria zapewnią dostarczanie różnorodnych bodźców płynących z otoczenia jak również wsparcie dla motoryki małej i dużej. Wymiana oświetlenie zapewni bezpieczeństwo użytkownikom tego terenu.</p>
<p>Wskaźniki monitorujące efekty realizacji projektu</p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) – 1 szt., ☒ Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 1 szt., ☒ Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) – 0 szt., ☒ Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt. <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 1691 osób; ☒ Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 507 osób;
<p>Cele realizowane przez to przedsięwzięcie</p>	<p>A. ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY II.A.1. Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do aktywizacji mieszkańców II.A.3. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie</p>
<p>Dodatkowe uzasadnienie lokalizacji i oddziaływania przedsięwzięcia</p>	<p>Zmodernizowany budynek dostosowany do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami będzie pełnić rolę centrum spotkań organizacji pozarządowych, których celem jest m.in.: zwiększenie aktywizacji mieszkańców. Zapewnienie miejsca do prowadzenia działalności organizacjom pozarządowym na tym obszarze umożliwi, oprócz zwiększenia aktywności mieszkańców, wzmocnienie ich integracji, zwiększenie efektywności pracy organizacji oraz umożliwienie im lepszej współpracy i wymiany doświadczeń. Centrum ma pozytywny wpływ również na lokalną gospodarkę poprzez stymulowanie aktywności przedsiębiorczej, która przyciąga turystów i generuje dochody dla lokalnych firm. Poprzez organizację różnorodnych wydarzeń społecznych, kulturalnych czy rekreacyjnych, centrum promować będzie aktywność społeczną i kulturalną w lokalnej społeczności. Przedsięwzięcia tego typu zostały już zaplanowane w niniejszym dokumencie do realizacji w tym obiekcie.</p> <p>W zaproponowanych przedsięwzięciach miękkich zaplanowane jest uczestniczenie mieszkańców całej gminy Dzwola, a nie tylko podobszaru rewitalizacji. Takie podejście ogranicza dyskryminację osób chcących aktywnie działać w lokalnej społeczności. Zatem niezależnie od faktycznej</p>

	lokalizacji przedsięwzięcia, zasięg oddziaływania przedsięwzięcia, uwzględniając realizowane tam przedsięwzięcia miękkie, będzie znacznie szerszy od granic podobszaru II rewitalizacji.
--	--

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Tabela 12. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 2	Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja zdegradowanego boiska sportowego z przeznaczeniem na stadion sportowy
	Lokalizacja przedsięwzięcia	Obszar Rewitalizacji Podobszar II (sołectwa: Konstantów i Krzemień Drugi) Krzemień Drugi 142 B
	Podmiot realizujący przedsięwzięcie (Lider projektu)	Gminy Dzwola
	Partner projektu	Organizacja pozarządowa
	Zakres zadań przedsięwzięcia	<p>Projekt rewitalizacyjny obejmuje swoim zasięgiem teren boiska sportowego znajdującego się pod adresem Krzemień Drugi 142B. Obecnie teren boiska pokryty jest nawierzchnią trawiastą jednak nie jest w stanie zapewnić bezpieczeństwa użytkownikom tego obiektu. Urządzenia oraz wyposażenie boiska są wyeksploatowane i zdegradowane nienadające się dalszego użytkowania.</p> <p>Projekt ma za zadanie nadanie pełnej świetności istniejącej infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej tj. jednemu pełnowymiarowemu boisku sportowemu w Gminie Dzwola, jak również zapewnienie bezpieczeństwu użytkownikom i likwidację barier architektonicznych. Obecny stan boiska i infrastruktura współistniejąca nie pozwalają na pełne korzystanie z obiektu. Brak oświetlenia, zadaszenia trybun, ławek rezerwowych itd. w znaczny sposób ograniczają możliwości korzystania z boiska i uzależnione są od warunków atmosferycznych oraz pory dnia. Projekt rewitalizacyjny ma na celu przywrócenie pełnej funkcji obszaru.</p> <p>Dlatego w ramach przedsięwzięcia zaplanowano realizację następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ oświetlenie całego obiektu, ○ wymiana istniejącej nawierzchni wraz z wykonaniem drenażu i automatycznego nawodnienia, ○ wykonanie zadaszenia nad trybunami oraz wymiana krzesełek na trybunach, ○ wymiana wiat wraz z ławkami dla gospodarzy i gości, ○ remont pomieszczeń w budynku socjalnym (prysznic), ○ przebudowa placu wejściowego wraz z miejscami postojowymi oraz wyznaczeniem miejsc dla osób niepełnosprawnych, ○ wymiana ogrodzenia obiektu, ○ utworzenie punktu medycznego, ○ budowa punktu informacji dla turystów, ○ wykonanie sezonowej płyty lodowiskowej z wyposażeniem na sezon zimowy, co umożliwi wykorzystywać obiekt cały rok. <p>Projekt będzie kompatybilny z pozostałymi projektami terenu rewitalizacji. Osoby korzystające ze świetlicy w Krzemieniu Drugim będą mogły korzystać i bezpiecznie się poruszać szlakiem turystycznym łączącym świetlicę wiejską w Krzemieniu Drugim ze stadionem sportowym, jak również szlakiem turystyczno - edukacyjnym łączącym stadion sportowy z obszarem zrewitalizowanym w miejscowości Konstantów.</p> <p>Partner projektu zapewnia udział zarówno finansowy, merytoryczny jak i techniczny.</p>
<p>Fot. 2. Stan aktualny boiska sportowego</p> 		
<p>Źródło: Urząd Gminy w Dzwoli</p> <p>Realizacja inwestycji będzie komplementarna z projektem realizowanymi i planowanymi do realizacji nr 6 - Klub Kreatywnych i Aktywnych Młodych.</p>		

	Okres realizacji	2025 – 2027
	Szacowana wartość	3 500 000 zł
	Źródło finansowania	☒ Krajowe środki publiczne ☐ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ☐ Europejski Fundusz Społeczny ☐ Fundusz Spójności ☐ Środki prywatne ☐ Środki z innych źródeł ☐ Środki własne JST
		Środki z Ministerstwa Sportu i Turystyki, Dopuszczalnie - KPO
	Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Przebudowa placu wejściowego wraz z wyznaczeniem miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych, która umożliwi sprawny i bezproblemowy podjazd osób ze szczególnymi potrzebami, chcącymi uczestniczyć w wydarzeniach sportowych. Wykonanie zadania nad trybunami i wyznaczenie miejsc siedzących dla osób ze szczególnymi potrzebami, które umożliwi uczestnictwo w wydarzeniach sportowych bez względu na warunki pogodowe.
	Grupa docelowa przedsięwzięcia	Mieszkańcy Gminy Dzwola, środowiska lub lokalne społeczności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności lokalne społeczności na obszarach zdegradowanych Gminy Dzwola, organizacje pozarządowe
	Prognozowane rezultaty	Rewitalizacja boiska ma na celu aktywizację lokalnej społeczności w tak ważnych aspektach jak zdrowie, kultura fizyczna, rodzinne spędzanie wolnego czasu. Głównym założeniem jest dążenie do aktywnego, zdrowego trybu życia dzieci, młodzieży i dorosłych. Realizacja ww. zadań umożliwi korzystanie dzieciom, młodzieży i dorosłym z infrastruktury sportowej bez ograniczeń oraz znacząco ograniczy koszty ponoszone przez Klub w związku z wynajmowaniem boisk dla zawodników szczególnie jesienią i wiosną gdzie bez oświetlenia nie mają możliwości trenowania. Wymiana ogrodzenia, budowa zadania, przebudowa placu wejściowego – wszystkie te działania mają na celu zwiększenie komfortu oraz bezpieczeństwa zarówno zawodników jak i pozostałych osób przebywających na terenie boiska. Dodatkową propozycją aktywności fizycznej oraz wykorzystania obiektu w sezonie zimowym jest lodowisko.
	Wskaźniki monitorujące efekty realizacji projektu	Wskaźniki produktu: ☒ Liczba obiektów sportowych objętych wsparciem – 1 szt., ☒ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 1 szt. Wskaźniki rezultatu: ☒ Liczba nowoutworzonych miejsc spędzania czasu wolnego – 1 szt., ☒ Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 1691 osób, ☒ Liczba osób odwiedzających obiekty sportowe objęte wsparciem – 1500 osób.
	Cele realizowane przez to przedsięwzięcie	A. ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY II.A.2. Poprawa bezpieczeństwa i atrakcyjności infrastruktury sportowo-rekreacyjnej II.A.3. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie
	Dodatkowe uzasadnienie lokalizacji i oddziaływania przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie dotyczy modernizacji boiska sportowego. Jego głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa użytkownikom i dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. Z racji planowanego nabycia nowej funkcji – stadionu sportowego, z którego korzystać m.in.: organizacje pozarządowe. Do zajęć sportowych, meczy i innych rozgrywek zapraszani będą również goście spoza terenu Gminy Dzwola. Obiekt ten zatem przyczyni się nie tylko do zwiększenia aktywności fizycznej mieszkańców, w tym seniorów oraz dzieci i młodzieży ale również do integracji mieszkańców z terenu Gminy. Przedsięwzięcie zatem przyczyni się do ograniczenia zdiagnozowanych problemów również na obszarach sąsiednich.

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Tabela 13. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 3	Nazwa przedsięwzięcia	Fizyczna odnowa przestrzeni sołectwa Konstantów
	Lokalizacja przedsięwzięcia	Obszar Rewitalizacji Podobszar: II (sołectwa: Konstantów i Krzemień Drugi) Sołectwo Dzwola Konstantów Nr działki: 824 i 773 oraz 825 Dzwola (poza obszarem rewitalizacji) Nr działki: 1404/3 i 1407 (adres: Konstantów 85)

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (Lider projektu)	Gmina Dzwola
Partner projektu	Organizacja pozarządowa
Zakres zadań przedsięwzięcia	<p>Przedmiotem projektu jest fizyczna odnowa przestrzeni i poprawa bezpieczeństwa na działkach obejmujących nieutwardzoną drogę gminną, która charakteryzuje się szerokim pasem drogowym (ok. 10-14 m) oraz na terenie świetlicy wiejskiej OSP Konstantów.</p> <p>Aktualny stan działki przy świetlicy OPS Konstantów nie umożliwia korzystania z niego w sposób aktywny. Obszar wykazuje zdegradowanie w aspekcie braku zagospodarowania. Odnowa przestrzeni wokół świetlicy wiejskiej OSP Konstantów polegać będzie na:</p> <ul style="list-style-type: none"> o budowie placu zabaw dla dzieci; o budowie strefy rekreacyjnej dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnością. <p>Ponadto przedmiotowe przedsięwzięcie polega na poprawie bezpieczeństwa stanu infrastruktury oraz przestrzeni objętej rewitalizacją poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> o budowę ścieżek turystycznych i edukacyjnych; o montaż ławek przy ścieżkach; o montaż tablic informacyjnych; o nasadzeniu zieleni; <p>Ścieżki będą prowadziły do terenu rekreacji znajdującego się na stadionie Krzemieniu Drugim nieopodal szlaku turystycznego „Czarna Perła”, co zapewni połączenie elementów turystycznych. Nasadzenia zostaną wykonane przy planowanej w ramach projektu strefy rekreacji oraz placu zabaw. Projekt ten będzie spójny z obszarem rewitalizacji w miejscowości Krzemień Drugi. Realizacja projektu zapewni możliwość korzystania z infrastruktury wybudowanej w ramach tego projektu zarówno przez mieszkańców jak i turystów odwiedzających teren gminy Dzwola, co zwiększy możliwość zrewitalizowania zdegradowanych obszarów. Dzięki projektowi będą realizowane zajęcia sportowo – rekreacyjne i edukacyjne na otwartej przestrzeni m.in. dla seniorów i wszystkich zainteresowanych osób.</p> <p>Partner projektu zapewnia udział zarówno finansowy, merytoryczny jak i techniczny.</p> <p>Fot. 3. Stan aktualny działek</p> <p>Źródło: Urząd Gminy w Dzwoli</p> <p>Ryc. 32. Stan aktualny budynku OSP Konstantów</p>

	 <p>Zródło:mapy.geoportal.gov.pl</p> <p>Realizacja inwestycji będzie komplementarna z projektem realizowanymi i planowanymi do realizacji nr 6 - Klub Kreatywnych i Aktywnych Młodych.</p> <p>*Uporządkowanie i zagospodarowania zdegradowanych przestrzeni publicznych w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji użytkowych może być realizowane wyłącznie jako element zapewniający spójność kompleksowych projektów rewitalizacyjnych.</p>
Okres realizacji	06.2024 - 06.2025
Szacowana wartość	2 200 000 zł
Źródło finansowania	☒ Krajowe środki publiczne ☒ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ☐ Europejski Fundusz Społeczny ☐ Fundusz Spójności ☐ Środki prywatne ☒ Środki z innych źródeł ☒ Środki własne JST
	<p>Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 FELU.11.04 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie</p> <p>Dopuszczalne - Krajowe środki publiczne, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, KPO, Środki z innych źródeł, Środki własne JST</p>
Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>Wykonanie powyższej inwestycji ułatwi dostęp do obiektu osobom ze szczególnymi potrzebami. Ponadto zostanie stworzone miejsce do aktywnego wypoczynku bez barier dla osób ze szczególnymi potrzebami. Zakupione urządzenia będą bezpieczne dla dzieci.</p>
Grupa docelowa przedsięwzięcia	Mieszkańcy Konstantowa oraz sołectw sąsiadujących i turyści
Prognozowane rezultaty	<p>Pomoc w rewitalizacji obszaru, zapewnienie mieszkańcom miejscowości Konstantów lepszych warunków do życia, podniesienie atrakcyjności miejscowości dla turystów, zwiększenie wartości ekonomicznej nieruchomości na obszarze poddanym rewitalizacji.</p> <p>Utworzenie miejsca wypoczynku, uprawiania sportu i spotkań, co przyczyni się do wzmocnienia integracji mieszkańców oraz umożliwi zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców.</p>
Wskaźniki monitorujące efekty realizacji projektu	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) - 1 szt., ✓ Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) - 0 szt., ✓ Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach- 1 szt., <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji - 1691 osób,

	Cele realizowane przez to przedsięwzięcie	A. ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY II.A.2. Poprawa bezpieczeństwa i atrakcyjności infrastruktury sportowo-rekreacyjnej II.A.3. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie
	Dodatkowe uzasadnienie lokalizacji i oddziaływania przedsięwzięcia	<p>Projekt „Fizyczna odnowa przestrzeni sołectwa Konstantów” ma na celu zapewnienie mieszkańcom bezpiecznej przestrzeni, w tym przestrzeni rekreacyjnej. Ponadto elementy projektu zapewnią połączenie mieszkańcom z elementami turystycznymi. Przyczyni się to również do przyciągnięcia turystów na obszary sąsiednie i rozwój zarówno usług podstawowych jak i turystycznych. W dokumencie GPR został zaplanowany projekt miękki, który wykorzystuje odnowioną w ramach przedsięwzięcia infrastrukturę. Zatem minimalizuje zdiagnozowane problemy z kilku sfer: przestrzenno-funkcjonalnej, społecznej i technicznej.</p> <p>W zaproponowanym komplementarnym przedsięwzięciu miękkim zaplanowane jest uczestniczenie mieszkańców całej gminy Dzwola, a nie tylko podobszaru rewitalizacji. Takie podejście ogranicza dyskryminację osób chcących aktywnie działać w lokalnej społeczności. Zatem niezależnie od faktycznej lokalizacji przedsięwzięcia, zasięg oddziaływania przedsięwzięcia, uwzględniając realizowane tam przedsięwzięcia miękkie, będzie znacznie szerszy od granic podobszaru II rewitalizacji.</p>

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Tabela 14. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 4	Nazwa przedsięwzięcia	Kompleks integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej
	Lokalizacja przedsięwzięcia	Obszar Rewitalizacji Podobszar: I (sołectwo: Kocudza Druga) Kocudza Druga 59
	Podmiot realizujący przedsięwzięcie (Lider projektu)	Gmina Dzwola – Gminna Biblioteka Publiczna i Ośrodek Kultury
	Partner projektu	Organizacje pozarządowe
	Zakres zadań przedsięwzięcia	<p>Przedmiotem projektu jest trzykondygnacyjny (2+poddasze użytkowane) i niepodpiwniczony budynek pochodzący z lat 90 na słabo zagospodarowanym terenie. Budynek składa się z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Części OSP - garaż na samochód OSP; • Części w przyszłości ogólnodostępnej - duża sala, pomieszczenia gospodarcze i sanitarne oraz ciągi komunikacyjne (klatka schodowa i korytarz); • Części GBPiOK; <p>Obecnie stan techniczny budynku jest zły. Jest to obiekt zdegradowany, ponieważ nie spełnia aktualnych wymogów technicznych i użytkowych. Ponadto budynek nie jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co sprawia, że nie jest udostępniony mieszkańcom do użytkowania.</p> <p>W ramach zadania planuje się modernizację istniejącego budynku w celu nadania mu nowych funkcji integracji społeczno-gospodarczej. Prace budowlane w budynku polegać mają na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostosowaniu pomieszczeń dla organizacji pozarządowych do prowadzenia różnorodnych zajęć i spotkań takich jak sala do nauki korzystania z komputera i Internetu, konferencyjno- szkoleniowe, sala „Fikoland”; • przystosowaniu sal do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych, miejsca spotkań i organizowania wydarzeń dla młodzieży oraz społeczności lokalnej; • budowy sceny koncertowej z zapleczem garderób dla artystów; • przebudowy sali na sale widowiskową; • przygotowaniu sal do prowadzenia zajęć specjalistycznych: pracownia muzyczna, sala taneczna, pracownia plastyczna; • zamontowaniu oświetlenia sceny wraz z mobilnym nagłośnieniem; • utworzeniu punktu informacyjnego dla turystów; • zainstalowaniu windy zewnętrznej dla osób z niepełnosprawnością. <p>Projekt ma na celu wprowadzenie nowych funkcji, które spowodują wielofunkcyjność obiektu. Polegać ona będzie na wyznaczeniu trzech stref w obiekcie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • strefa OSP – zaspokajająca potrzeby strażaków, • strefa ogólnodostępna dla mieszkańców – sala wraz z zapleczem sanitarnym dostosowana do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami; • strefy GBPiOK.

		<p>Teren wokół budynku zostanie uzupełniony w infrastrukturę społeczną: mała infrastruktura rekreacyjna dla dzieci, siłownia zewnętrzna rehabilitacyjna, boisko sportowe oraz altany na wspólne spotkania pod gołym niebem. Teren zostanie ogrodzony i zamontowane wyposażony w monitoring. Teren zostanie uzupełniony zielenią ozdobną. Zakup nowego wyposażenia budynku pozwoli na stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej.</p> <p>Przedmiotowa inwestycja jest odpowiedzią na zdiagnozowane podczas spotkań społeczności lokalnej potrzeby tj. zapewnienia zaplecza dla organizacji pozarządowych zrzeszających seniorów, pszczelarzy, kombatantów ale także dla samorządu mieszkańców, dla młodzieży, punktu pomocy prawnej, klubu seniora/dziennego domu pobytu dla seniorów oraz świetlicy. Przedsięwzięcie ukierunkowane będą na rozwijanie aktywności społecznej, dzięki dostosowaniu budynku remizy OSP do realizacji działań integracyjnych.</p> <p>Dostępność i bezpieczeństwo do kompleksu integracji społeczno-gospodarczej zapewni kolejny element przedsięwzięcia – ścieżki turystyczne wraz z małą infrastrukturą (ławki, kosze na śmieci i tablice informacyjne) i oświetleniem ulicznym.</p> <p>Aktualnie nie możliwe jest bezpieczne dotarcie pieszo do obiektu integracji społecznej, ponieważ przez miejscowość <u>nie przebiega ciąg pieszy</u>. Ścieżka utwardzona prowadzona będzie wzdłuż pasa drogowego drogi powiatowej nr 2825L i drogi gminnej nr 109010L, przy której zostanie wykonane również oświetlenie uliczne LED. Ścieżki nie są kontynuacją chodników.</p> <p>Partnerzy projektu zapewnią udział zarówno finansowy, merytoryczny jak i techniczny.</p> <p>Fot. 4. Stan aktualny budynku w Kocudzy Drugiej</p> <p>Źródło: Urząd Gminy w Dzwoli</p> <p>Realizacja inwestycji będzie komplementarna z projektami realizowanymi i planowanymi do realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 5 - Nowoczesny Senior; • przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6 - Klub Kreatywnych i Aktywnych Młodych; • przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 8 - Pierwszy krok w przedsiębiorczość; • przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 9 - Postawa proekologiczna mieszkańców; <p>Pomimo, iż przedsięwzięcia nie są połączone bezpośrednio z przedsięwzięciami miejscowości Konstantów i Krzemień Drugi, będą pełnić wspólną funkcję dla społeczności lokalnej oraz turystów odwiedzających Gminę Dzwola.</p>
Okres realizacji	2024 - 2026	
Szacowana wartość	8 200 000 zł	
Źródło finansowania	☒ Krajowe środki publiczne ☒ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ☐ Europejski Fundusz Społeczny ☐ Fundusz Spójności ☐ Środki prywatne ☒ Środki z innych źródeł ☒ Środki własne JST	<p>Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 FELU.11.04 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie</p> <p>Dopuszczalne - Krajowe środki publiczne, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, KPO, Środki z innych źródeł, Środki własne JST</p>
Zaplanowane	Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na	

	w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys. Obiekt będzie w pełni dostępny dla osób niepełnosprawnych poprzez zniwelowanie barier architektonicznych. Projekt uwzględni następujące udogodnienia dla osób ze szczególnymi potrzebami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie toalet i pomieszczeń dla osób ze szczególnymi potrzebami, - wyznaczenie odpowiednich miejsc parkingowych, - dostosowanie nawierzchni ułatwiającej poruszanie się osobom ze szczególnymi potrzebami, - montaż karuzeli integracyjnej z możliwością wjazdu wózkiem inwalidzkim, - winda, która umożliwi skorzystanie z pomieszczeń znajdujących się na piętrze przez osoby z niepełnosprawnościami.
	Grupa docelowa przedsięwzięcia	<p>Dzieci i młodzież przebywające w pieczy zastępczej lub ją opuszczające, mieszkańcy obszarów o niezadowalającej dostępności do usług społecznych (w tym słabiej rozwiniętych gospodarczo i terenów wiejskich), osoby doświadczające przemocy, w tym przemocy w rodzinie, osoby lub rodziny wykluczone lub zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby uciekające z terenu Ukrainy, oraz otoczenie tych osób (m.in. rodzina, środowisko lokalne), osoby narażone na umieszczenie w instytucjach całodobowych lub przebywające w instytucjach całodobowych, osoby potrzebujące interwencji kryzysowej, osoby usamodzielniane (w tym osoby dorosłe), osoby usamodzielniane i opuszczające pieczę zastępczą, osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone wykluczeniem mieszkaniowym, osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby z niepełnosprawnościami.</p>
	Prognozowane rezultaty	<p>Modernizacja obiektu przyczyni się do powstania miejsca integracji i aktywności społecznej mieszkańców gminy Dzwola. Planowana inwestycja przyczyni się do podwyższenia poziomu życia mieszkańców w każdym wieku. Miejsce to będzie pełnić funkcje wymiany doświadczeń między pokoleniami.</p> <p>Zważając na szerzący się problem związany z zaburzeniami integracji sensorycznej wśród dzieci i młodzieży, stworzyć należy miejsce wspomagające rozwój psychoruchowy tejże grupy społecznej. Zakupione akcesoria zapewnią dostarczenie różnorodnych bodźców płynących z otoczenia jak również wsparcie dla motoryki małej i dużej. Wymiana ogrodzenia oraz monitoring zapewnią bezpieczeństwo użytkownikom tego terenu.</p>
	Wskaźniki monitorujące efekty realizacji projektu	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1szt., ✓ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) – 1szt., ✓ Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 1szt., ✓ Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) – 0szt., ✓ Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1szt., <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji- 1691 osób ✓ Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 2000 osób;
	Cele realizowane przez to przedsięwzięcie	<p>A. ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY I.A.1. Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do aktywizacji mieszkańców I.A.2. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie</p>
	Dodatkowe uzasadnienie lokalizacji i oddziaływania przedsięwzięcia	<p>Zmodernizowany budynek dostosowany do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami będzie pełnić rolę kompleksu integracji społeczno-gospodarczej, których celem jest m.in.: zwiększenie aktywizacji i integracji mieszkańców. Zapewnienie miejsca do prowadzenia działalności organizacjom pozarządowym na tym obszarze umożliwi, oprócz zwiększenia aktywności mieszkańców, wzmocnienie ich integracji, zwiększenie efektywności pracy organizacji oraz umożliwienie im lepszej współpracy i wymiany doświadczeń. Kompleks ma pozytywny wpływ również na lokalną gospodarkę poprzez stymulowanie aktywności przedsiębiorczej i świadomości prośrodowiskowej. Poprzez organizację różnorodnych wydarzeń społecznych, kulturalnych czy rekreacyjnych, kompleks promować będzie aktywność społeczną i kulturalną w lokalnej społeczności. Przedsięwzięcia tego typu zostały już zaplanowane w niniejszym dokumencie do realizacji w tym obiekcie.</p> <p>W zaproponowanych przedsięwzięciach miękkich zaplanowane jest uczestniczenie mieszkańców całej gminy Dzwola, a nie tylko podobszaru rewitalizacji. Takie podejście ogranicza dyskryminację osób chcących aktywnie działać w lokalnej społeczności. Zatem niezależnie od faktycznej lokalizacji przedsięwzięcia, zasięg oddziaływania przedsięwzięcia, uwzględniając realizowane tam przedsięwzięcia miękkie, będzie znacznie szerszy od granic podobszaru I rewitalizacji.</p>

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Tabela 15. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PROJEKT REWITALIZACYJNY V. NR 5	Nazwa przedsięwzięcia	NOWOCZESNY SENIOR
	Lokalizacja przedsięwzięcia	<p>Obszar Rewitalizacji Podobszar I (sołectwo: Kocudza Druga) Podobszar II (sołectwa: Konstantów i Krzemień Drugi)</p> <p>Krzemień Drugi 44 Kocudza Druga 59</p>

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (Lider projektu)	Gmina Dzwola
Partner projektu	Organizacje pozarządowe
Zakres zadań przedsięwzięcia	<p>Przedsięwzięcie dotyczy aktywizacji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – seniorów. Celem przedsięwzięcia jest zarówno podniesienie poziomu wiedzy seniorów na temat obsługi komputera i bezpiecznego poruszania się w Internecie jak również integracji najstarszych mieszkańców. Poruszone zostaną kwestie możliwości i zagrożeń czyhających w Internecie. Zakres projektu obejmuje organizację zajęć edukacyjnych, spotkań i szkoleń.</p> <p>Partnerzy projektu zapewnią udział zarówno finansowy, merytoryczny jak i techniczny.</p> <p>Realizacja projektu będzie odbywać się m.in. obiektach objętych rewitalizacją w:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ budynku w Krzemieniu Drugim objętego działaniami rewitalizacyjnymi nr 1: Modernizacja budynku w Krzemieniu Drugim na centrum spotkań organizacji pozarządowych; ○ budynku w Kocudzy Drugiej objętego działaniami rewitalizacyjnymi nr 4: Kompleks integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej; <p>Projekt jest ponadto powiązany problemowo z projektem rewitalizacyjnym nr 7 - Polityka Senioralna EFS+.</p>
Okres realizacji	2025 – 2026
Szacowana wartość	1 000 000 zł
Źródło finansowania	☒ Krajowe środki publiczne ☐ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ☒ Europejski Fundusz Społeczny ☐ Fundusz Spójności ☐ Środki prywatne ☒ Środki z innych źródeł ☒ Środki własne JST
	<p>Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 Działanie FELU.08.01 Aktywizacja społeczna i zawodowa</p> <p>Dopuszczalne - Krajowe środki publiczne, Środki z innych źródeł</p>
Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys. Obiekt będzie w pełni dostępny dla osób niepełnosprawnych poprzez zniwelowanie barier architektonicznych.
Grupa docelowa przedsięwzięcia	Mieszkańcy Gminy Dzwola a zwłaszcza osoby zagrożone wykluczeniem społecznym – osoby w wieku 60+ z obszaru rewitalizacji i miejscowości sąsiednich
Prognozowane rezultaty	Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, pobudzenie więzi sąsiedzkich oraz niwelacja wykluczenia społecznego. Mieszkańcy będą świadomi zagrożeń czyhających w sieci a seniorzy będą samodzielni w zakresie podstawowej obsługi komputera i Internetu.
Wskaźniki monitorujące efekty realizacji projektu	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 2 szt., ✓ Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym – 1szt., ✓ Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 3 osoby; <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 70 osób, ✓ Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu – 70 osób.
Cele realizowane przez to przedsięwzięcie	<p>B. PODNIESIENIE POZIOMU ZAANGAŻOWANIA I ZJEDNCZENIA MIESZKAŃCÓW</p> <p>I.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu</p> <p>II.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu</p>
Dodatkowe uzasadnienie lokalizacji i oddziaływania przedsięwzięcia	Projekt zakłada uczestnictwo seniorów z całej gminy, tak aby nie dyskryminować osoby, które wyrażają chęć aktywnego uczestnictwa w projekcie. Seniorzy uznawani są za grupę osób ze szczególnymi potrzebami (potrzeba łatwiejszego i częstszego dostępu do opieki medycznej i rehabilitacji, dostosowanie obiektów publicznych pod względem infrastruktury czy też organizacji dedykowanych zajęć aktywizujących i integrujących). Seniorzy jako duża część lokalnej społeczności borykają się z problemami nie tylko na obszarze rewitalizacji ale na terenie

	całej Gminy Dzwola. Zatem niezależnie od faktycznej lokalizacji przedsięwzięcia, zasięg oddziaływania przedsięwzięcia będzie znacznie szerszy od granic podobszaru I i II rewitalizacji.
--	--

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Tabela 16. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 6	Nazwa przedsięwzięcia	Klub Kreatywnych i Aktywnych Młodych
	Lokalizacja przedsięwzięcia	Obszar Rewitalizacji Podobszar I (sołectwo: Kocudza Druga) Podobszar II (sołectwa: Konstantów i Krzemień Drugi) Krzemień Drugi 44 i 142B Kocudza Druga 59 Konstantów (nr działek 824 i 773)
	Podmiot realizujący przedsięwzięcie (Lider projektu)	Gmina Dzwola
	Partner projektu	Organizacje pozarządowe
	Zakres zadań przedsięwzięcia	<p>Przedsięwzięcie dotyczy aktywizacji społecznej grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - osób młodych (mieszkańców do 18 r. ż.). Celem przedsięwzięcia jest zarówno organizacja aktywnego czasu wolnego młodych mieszkańców jak i stymulowanie rozwoju zdolności twórczych. Projekt polega na organizacji zajęć zgodnych z zainteresowaniami mieszkańców (zajęcia plastyczne, zajęcia komiksowe, rozgrywki gier planszowych, warsztaty z eksperymentami fizycznymi i chemicznymi). Ponadto w sezonach letnich organizowane będą turnieje sportowe z podziałem na grupy wiekowe oraz rajdy terenowe.</p> <p>Partnerzy projektu zapewnią udział zarówno finansowy, merytoryczny jak i techniczny.</p> <p>Realizacja projektu będzie odbywać się w obiektach objętych rewitalizacją w:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ budynku w Krzemieniu Drugim objętego działaniami rewitalizacyjnymi nr 1: Modernizacja budynku w Krzemieniu Drugim na centrum spotkań organizacji pozarządowych; ○ boisku sportowym w Krzemieniu Drugim objętymi działaniami rewitalizacyjnymi nr 2: Modernizacja zdegradowanego boiska sportowego z przeznaczeniem na stadion sportowy ○ terenach w Konstantowie objętych działaniami rewitalizacyjnymi nr 3: Fizyczna odnowa przestrzeni sołectwa Konstantów; ○ budynku w Kocudzy Drugiej objętego działaniami rewitalizacyjnymi nr 4: Kompleks integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej;
	Okres realizacji	2025 - 2029
	Szacowana wartość	1 000 000 zł
	Źródło finansowania	☒ Krajowe środki publiczne ☐ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ☒ Europejski Fundusz Społeczny ☐ Fundusz Spójności ☐ Środki prywatne ☒ Środki z innych źródeł ☒ Środki własne JST
	Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 FELU.08.09. Integracja społeczna osób najbardziej potrzebujących wsparcia</p> <p>Dopuszczalne - Krajowe środki publiczne, Środki z innych źródeł</p> <p>Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys. Obiekty, w których planowana jest realizacja przedsięwzięcia będzie w pełni dostępny dla osób niepełnosprawnych poprzez zniwelowanie barier architektonicznych.</p>

Grupa docelowa przedsięwzięcia	Młodzi mieszkańcy Gminy Dzwola, środowiska lub lokalne społeczności zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności na obszarach zdegradowanych Gminy Dzwola
Prognozowane rezultaty	Aktywizacja i integracja najmłodszej części społeczności lokalnej, pobudzenie więzi sąsiedzkich oraz niwelacja wykluczenia społecznego.
Wskaźniki monitorujące efekty realizacji projektu	Wskaźniki produktu: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Całkowita liczba osób objętych wsparciem – 135 osób, ✓ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 4 szt., ✓ Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym – 1 szt., ✓ Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie - 2 osób, ✓ Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie -3 osób, Wskaźniki rezultatu: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu - 270 osób.
Cele realizowane przez to przedsięwzięcie	B. PODNIESIENIE POZIOMU ZAANGAŻOWANIA I ZJEDNCZENIA MIESZKAŃCÓW I.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu II.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu
Dodatkowe uzasadnienie lokalizacji i oddziaływania przedsięwzięcia	Projekt zakłada uczestnictwo osób młodych (do 18 r. ż.) z całej gminy, tak aby nie dyskryminować osoby, które wyrażają chęć aktywnego uczestnictwa w projekcie. Dzieci i młodzież uznawani są za grupę osób o największym potencjale analizując przyszły rozwój Gminy. Dzieci i młodzież jako duża część lokalnej społeczności borykają się z problemami nie tylko na obszarze rewitalizacji ale na terenie całej Gminy Dzwola. Zatem niezależnie od faktycznej lokalizacji przedsięwzięcia, zasięg oddziaływania przedsięwzięcia będzie znacznie szerszy od granic podobszaru I i II rewitalizacji.

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Tabela 17. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 7	Nazwa przedsięwzięcia	Polityka Senioralna EFS+
	Lokalizacja przedsięwzięcia	Podobszar I, II obszaru rewitalizacji (sołectwa: Kocudza Druga, Konstantów i Krzemień Drugi) i pozostałe tereny gminy Dzwola
		Teren całej Gminy Dzwola - miejsca zamieszkania beneficjentów
	Podmiot realizujący przedsięwzięcie (Lider projektu)	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie
	Partner projektu	Gmina Dzwola
	Zakres zadań przedsięwzięcia	<p>Grupą docelową będą mieszkańcy Gminy Dzwola – seniorzy tj. osoby w wieku 65 lat i więcej – w tym osoby z niepełnosprawnościami, wymagające wsparcia w codziennym życiu i funkcjonowaniu. Grupę docelową charakteryzują przede wszystkim: ograniczenie sprawności psychofizycznej, trudność w samodzielnym poruszaniu się, brak samodzielności w codziennym funkcjonowaniu i zabezpieczaniu swoich potrzeb, bezradność, bezsilność i niemoc w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania niezbędnych czynności dnia codziennego, zarazem liczne przewlekłe i długotrwałe choroby czy też trudności w kontaktach ze środowiskiem lokalnym prowadzące do izolacji społecznej czy też zagrożone lub dotknięte wykluczeniem społecznym.</p> <p>Osoby z różnego rodzaju niepełnosprawnościami są bierne społecznie i/czy zawodowo. Często z racji swoich dysfunkcji czują się gorsi, zbędni, niepotrzebni i z tego powodu są lub czują się osamotnieni, mają niską samoocenę, nie są otwarte na środowisko. Potrzebują zatem wsparcia i pomocy szczególnie w kwestii zawodowej, społecznej, zdrowotnej by lepiej i sprawniej funkcjonować osobowo i środowiskowo.</p> <p>Odbiorcami usług opiekuńczych, będą głównie osoby samotne w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób. Ważne w tym jest przygotowanie odpowiedniej kadry poprzez szkolenia do świadczenia usług na rzecz seniorów.</p> <p>Z kolei kierowane usługi różnego rodzaju (m.in. rehabilitacyjne, fizjoterapeutyczne, psychologiczne, kosmetyczne, fryzjerskie czy inne wg potrzeb, które wynikną w trakcie realizacji projektu) będą skierowane do wszystkich uczestników i w zależności od własnych preferencji/potrzeb każdy z nich mógłby wykorzystać bon na konkretną usługę, której potrzebuje, a której sam nie jest w stanie zorganizować, czy zabezpieczyć we własnym zakresie.</p>

		<p>Znaczące dla osób starszych będzie również wsparcie w postaci odpowiedniego dla potrzeb sprzętu rehabilitacyjnego, który jest ważny, a dla wielu niedostępny z różnych przyczyn. Udogodni to lokalna wypożyczalnia, która stanie się udogodnieniem dla wszystkich mieszkańców dostępną w środowisku zamieszkania i funkcjonowania.</p> <p>Powyższe działania skierowane do osób starszych z terenu Gminy Dzwola przyczynią się do poprawy jakości ich życia bezpośrednio oraz jednocześnie bliższego i dalszego ich otoczenia.</p> <p>Zadania po stronie Partnera - Gminy Dzwola w formie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania – zakłada się objęciem wsparciem 10 osób przez cały okres trwania projektu, 2) szkolenia dla opiekunów świadczących usługi opiekuńcze w środowisku (2 os. - np. „Opiekun osób starszych, chorych i niepełnosprawnych” – zadanie po stronie Lidera 3) usług rehabilitacyjnych, fizjoterapeutycznych, psychologicznych, fryzjerskich, kosmetycznych, czy inne wg potrzeb pojawiające się w czasie realizacji projektu – skierowane do wszystkich uczestników tj. 177 seniorów. Każdy z uczestników otrzymałby bony w zależności od preferencji potrzeb, mógłby wykorzystać na konkretną usługę, której potrzebuje (w czasie trwania projektu), 4) zakup dodatkowych pakietów bezpieczeństwa (koperta życia, kamizelki odblaskowe, apteczki, itp.) – zadanie po stronie Lidera. <p>Zadanie 2 Pomoc w tworzeniu odpowiednich warunków opieki domowej.</p> <p>1) zakup sprzętu rehabilitacyjnego i przekazanie go do realizatora (Gminy Dzwola):</p> <table border="1" data-bbox="507 837 1401 1218"> <tr> <td data-bbox="507 837 948 1218"> <ol style="list-style-type: none"> 1. Łóżko rehabilitacyjne medyczne, 5 szt. 2. Materac przeciwoślizgowy (200 x 90 cm) – 10 szt. 3. Poduszka przeciwoślizgowa – 20 szt. 4. Stolik przyłóżkowy rehabilitacyjny – 15 szt. 3. Ambona z podparciem pod łokcie RF-141 REHA FUND – 6 szt. 4. Chodzik czterokołowy – 8 szt. 5. Chodzik trzykołowy – 5 szt. 6. Balkonik – 8 szt. 7. Wózek inwalidzki – 8 szt. 8. Krzesło przysznicowe – 6 szt. 9. Wózek przysznicowy – 6 szt. 10. Wanna pneumatyczna – 6 szt. </td> <td data-bbox="948 837 1401 1218"> <ol style="list-style-type: none"> 11. Koncentrator tlenu przenośny – 4 szt. 12. Rowerek rehabilitacyjny (nogi i ręce) – 3 szt. 13. Rower rehabilitacyjny dla seniora – 2 szt. 14. Kule – 5szt. 15. Bieżnia rehabilitacyjna z poręczami elektryczna – 2 szt. 16. Poduszka ortopedyczna – 5 szt. 17. Podnośnik transportowo-kąpielowy – 2 szt. 18. Ławka inwalidzka do łazienki z oparciem – 5 szt. 19. Poduszka masująca – 3 szt. 20. Materac masujący – 5 szt. </td> </tr> </table> <p>Przedsięwzięcie to nie ma powiązania z planowaną rewitalizowaną infrastrukturą, jednak działania swoim zasięgiem obejmować będą obszar całej Gminy Dzwola i podnoszą poziom życia grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – seniorów. Zatem w tym przypadku występuje powiązanie problemowe, zwłaszcza z przedsięwzięciem nr 5 – Aktywny Senior.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Łóżko rehabilitacyjne medyczne, 5 szt. 2. Materac przeciwoślizgowy (200 x 90 cm) – 10 szt. 3. Poduszka przeciwoślizgowa – 20 szt. 4. Stolik przyłóżkowy rehabilitacyjny – 15 szt. 3. Ambona z podparciem pod łokcie RF-141 REHA FUND – 6 szt. 4. Chodzik czterokołowy – 8 szt. 5. Chodzik trzykołowy – 5 szt. 6. Balkonik – 8 szt. 7. Wózek inwalidzki – 8 szt. 8. Krzesło przysznicowe – 6 szt. 9. Wózek przysznicowy – 6 szt. 10. Wanna pneumatyczna – 6 szt. 	<ol style="list-style-type: none"> 11. Koncentrator tlenu przenośny – 4 szt. 12. Rowerek rehabilitacyjny (nogi i ręce) – 3 szt. 13. Rower rehabilitacyjny dla seniora – 2 szt. 14. Kule – 5szt. 15. Bieżnia rehabilitacyjna z poręczami elektryczna – 2 szt. 16. Poduszka ortopedyczna – 5 szt. 17. Podnośnik transportowo-kąpielowy – 2 szt. 18. Ławka inwalidzka do łazienki z oparciem – 5 szt. 19. Poduszka masująca – 3 szt. 20. Materac masujący – 5 szt.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Łóżko rehabilitacyjne medyczne, 5 szt. 2. Materac przeciwoślizgowy (200 x 90 cm) – 10 szt. 3. Poduszka przeciwoślizgowa – 20 szt. 4. Stolik przyłóżkowy rehabilitacyjny – 15 szt. 3. Ambona z podparciem pod łokcie RF-141 REHA FUND – 6 szt. 4. Chodzik czterokołowy – 8 szt. 5. Chodzik trzykołowy – 5 szt. 6. Balkonik – 8 szt. 7. Wózek inwalidzki – 8 szt. 8. Krzesło przysznicowe – 6 szt. 9. Wózek przysznicowy – 6 szt. 10. Wanna pneumatyczna – 6 szt. 	<ol style="list-style-type: none"> 11. Koncentrator tlenu przenośny – 4 szt. 12. Rowerek rehabilitacyjny (nogi i ręce) – 3 szt. 13. Rower rehabilitacyjny dla seniora – 2 szt. 14. Kule – 5szt. 15. Bieżnia rehabilitacyjna z poręczami elektryczna – 2 szt. 16. Poduszka ortopedyczna – 5 szt. 17. Podnośnik transportowo-kąpielowy – 2 szt. 18. Ławka inwalidzka do łazienki z oparciem – 5 szt. 19. Poduszka masująca – 3 szt. 20. Materac masujący – 5 szt. 			
Okres realizacji		2024 - 2026		
Szacowana wartość		396 550 zł		
Źródło finansowania		☐ Krajowe środki publiczne ☐ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ☒ Europejski Fundusz Społeczny ☐ Fundusz Spójności ☐ Środki prywatne ☐ Środki z innych źródeł ☒ Środki własne JST Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 FELU.08.05 Usługi społeczne		
Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami		Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys. Przedsięwzięcie dedykowane dla osób ze szczególnymi potrzebami w celu podniesienia jakości życia tych osób oraz niwelowanie barier.		

Grupa docelowa przedsięwzięcia	Grupą docelową będą mieszkańcy Gminy Dzwola – seniorzy tj. osoby w wieku 65 lat i więcej – w tym osoby z niepełnosprawnościami, wymagające wsparcia w codziennym życiu i funkcjonowaniu. Planuje się objęcie różnego rodzaju wsparciem 15% populacji osób 65+ z terenu Gminy Dzwola tj. minimum 177 osób (K-100, M-77).
Prognozowane rezultaty	Poprawa jakości życia poprzez zapewnienie dostępności do usług osobom ze szczególnymi potrzebami oraz specjalistycznego sprzętu. Zatem działanie skierowane do osób starszych z terenu Gminy Dzwola przyczyni się do poprawy jakości ich życia bezpośrednio oraz jednocześnie bliższego i dalszego ich otoczenia.
Wskaźniki monitorujące efekty realizacji projektu	Wskaźniki produktu: ✓ Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie – 177 osób ✓ Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie - 100 osób, ✓ Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami – 0 szt. Wskaźniki rezultatu: ✓ Liczba osób, które uzyskały dostęp do usług dzięki wsparciu w programie – 177 osób.
Cele realizowane przez to przedsięwzięcie	A. ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTU I.A.2. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie II.A.3. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie
Dodatkowe uzasadnienie lokalizacji i oddziaływania przedsięwzięcia	Beneficjentami projektu „Polityka Senioralna EFS+” są seniorzy tj. osoby w wieku 65 lat i więcej – w tym osoby z niepełnosprawnościami, wymagające wsparcia w codziennym życiu i funkcjonowaniu. Zatem najlepszym rozwiązaniem jest zapewnienie do wszelakich potrzebnych usług w ich miejscu zamieszkania. Sprawia to, że zakłada się realizację przedsięwzięcia również poza obszarem rewitalizacji. Dokładana lokalizacja będzie znana dopiero po przyjęciu zgłoszeń uczestników. Zatem niezależnie od faktycznej lokalizacji przedsięwzięcia, zasięg jego oddziaływania, będzie znacznie szerszy od granic obszaru rewitalizacji.

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Tabela 18. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 8	Nazwa przedsięwzięcia	Pierwszy krok w przedsiębiorczość
	Lokalizacja przedsięwzięcia	Podobszar I, II obszaru rewitalizacji (sołectwa: Kocudza Druga, Konstantów i Krzemień Drugi) Krzemień Drugi 44 Kocudza Druga 59
	Podmiot realizujący przedsięwzięcie (Lider projektu)	Gmina Dzwola
	Partner projektu	-
	Zakres zadań przedsięwzięcia	<p>Przedsięwzięcie dotyczy pobudzenia przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji, a zwłaszcza osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (osoby bezrobotne, uzależnione od pomocy społecznej i żyjących w ubóstwie oraz osoby młode).</p> <p>Celem przedsięwzięcia jest organizacja szkoleń o tematyce samorozwoju i przedsiębiorczości dla 20 osób. Uczestnicy objęci projektem otrzymają opiekę psychologiczną, szkolenia z podstaw prowadzenia firmy (od założenia do prowadzenia) i materiały szkoleniowe.</p> <p>Partnerzy projektu zapewnią udział zarówno finansowy, merytoryczny jak i techniczny.</p> <p>Realizacja projektu będzie odbywać się w obiektach objętych rewitalizacją w:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ budynku w Krzemieniu Drugim objętego działaniami rewitalizacyjnymi nr 1: Modernizacja budynku w Krzemieniu Drugim na centrum spotkań organizacji pozarządowych; ○ budynku w Kocudzy Drugiej objętego działaniami rewitalizacyjnymi nr 4: Kompleks integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej;
	Okres realizacji	2028-2030
	Szacowana wartość	150 000 zł

Źródło finansowania	☐ Krajowe środki publiczne ☐ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ☒ Europejski Fundusz Społeczny ☐ Fundusz Spójności ☐ Środki prywatne ☒ Środki z innych źródeł ☒ Środki własne JST
	EFS, środki własne Dopuszczalne - Środki z innych źródeł
Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Szkolenia z uczestnikami odbywać się będą w pomieszczeniach dostosowanych do ich szczególnych potrzeb. Strona internetowa gminy, która będzie wykorzystywana przy realizacji projektu, jest dostosowana do wymogów, nałożonych przez ustawę o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Obsługa projektu odbywać się będzie z wykorzystaniem poczty elektronicznej, SMS, MMS, strony internetowej. Na wniosek uczestnika projektu ze szczególnymi potrzebami, komunikacja z Urzędem Gminy w trakcie realizacji projektu może przebiegać w formie określonej w tym wniosku.
Grupa docelowa przedsięwzięcia	Grupą docelową będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji – osoby bezrobotne – w tym osoby z niepełnosprawnościami, uzależnione od pomocy społecznej i osoby młode. Planuje się objęcie różnego rodzaju wsparciem 20 mieszkańców z obszaru rewitalizacji z terenu Gminy Dzwola.
Prognozowane rezultaty	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców poprawi zarówno jakość życia mieszkańców i ich rodzin ale również korzystnie wpłynie na lokalną gospodarkę.
Wskaźniki monitorujące efekty realizacji projektu	Wskaźniki produktu: ☒ Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym – 1 szt. Wskaźniki rezultatu: ☒ Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 20 osób.
Cele realizowane przez to przedsięwzięcie	C. PODNIESIENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW I.C.1.Umocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców gminy II.C.1.Umocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców gminy

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Tabela 19. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 9	Nazwa przedsięwzięcia	Postawa proekologiczna mieszkańców
	Lokalizacja przedsięwzięcia	Podobszar I, II obszaru rewitalizacji (sołectwa: Kocudza Druga, Konstantów i Krzemień Drugi) Krzemień Drugi 44 Kocudza Druga 59
	Podmiot realizujący przedsięwzięcie (Lider projektu)	Gmina Dzwola
	Partner projektu	-
	Zakres zadań przedsięwzięcia	<p>Przedsięwzięcie dotyczy uwrażliwienia mieszkańców obszaru rewitalizacji na zachodzące zmiany klimatu oraz sposoby minimalizowania wpływu ich domostw na środowisko przyrodnicze.</p> <p>Celem przedsięwzięcia jest organizacja cyklicznych spotkań promocyjno-informacyjnych, które przedstawią zarówno przyczyny jak i skutki zmian klimatu oraz propozycje działań zapobiegających lub minimalizujących zmiany klimatu. Tematy spotkań obejmować będą również instalacje OZE, szkodliwość wyrobów z azbestu oraz złe gospodarowanie odpadami. Spotkania te dedykowane są dla 30 mieszkańców - szczególnie dla właścicieli nieruchomości na obszarze rewitalizacji, przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji oraz osób młodych, których świadomość ekologicznie stale wzrasta.</p> <p>Partnerzy projektu zapewnią udział zarówno finansowy, merytoryczny jak i techniczny.</p> <p>Realizacja projektu będzie odbywać się w obiektach objętych rewitalizacją w:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ budynku w Krzemieniu Drugim objętego działaniami rewitalizacyjnymi nr 1: Modernizacja budynku w Krzemieniu Drugim na centrum spotkań organizacji pozarządowych; ○ budynku w Kocudzy Drugiej objętego działaniami rewitalizacyjnymi nr 4: Kompleks integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej;

Okres realizacji	2028-2030
Szacowana wartość	150 000 zł
Źródło finansowania	☐ Krajowe środki publiczne ☐ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ☒ Europejski Fundusz Społeczny ☐ Fundusz Spójności ☐ Środki prywatne ☒ Środki z innych źródeł ☒ Środki własne JST EFS, środki własne Dopuszczalne- Środki z innych źródeł
Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Spotkania z uczestnikami odbywać się będą w pomieszczeniach dostosowanych do ich szczególnych potrzeb. Strona internetowa gminy, która będzie wykorzystywana przy realizacji projektu, jest dostosowana do wymogów, nałożonych przez ustawę o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Obsługa projektu odbywać się będzie z wykorzystaniem poczty elektronicznej, SMS, MMS, strony internetowej. Na wniosek uczestnika projektu ze szczególnymi potrzebami, komunikacja z Urzędem Gminy w trakcie realizacji projektu może przebiegać w formie określonej w tym wniosku.
Grupa docelowa przedsięwzięcia	Grupą docelową będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji – właściciele lub użytkownicy nieruchomości na obszarze rewitalizacji – w tym osoby z niepełnosprawnościami, przedsiębiorcy z obszaru rewitalizacji i osoby młode. Planuje się objęcie różnego rodzaju wsparciem 30 mieszkańców z obszaru rewitalizacji z terenu Gminy Dzwola.
Prognozowane rezultaty	Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej wśród mieszkańców poprawi zarówno jakość życia mieszkańców i ich rodzin oraz lokalne środowisko naturalne i klimat.
Wskaźniki monitorujące efekty realizacji projektu	Wskaźniki produktu: ☒ Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym – 1 szt. Wskaźniki rezultatu: ☒ Liczba osób, które ukończyły cykl spotkań – 30 osób.
Cele realizowane przez to przedsięwzięcie	D. PODNIESIENIE JAKOŚCI ŚRODOWISKA NATURALNEGO I.D.1. Popularyzacja proekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców II.D.1. Popularyzacja proekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Planując, projektując oraz realizując przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie wolno zapominać również o założeniach wynikających z przepisów odrębnych m.in.:

- Dla wszystkich przedsięwzięć przeznaczonych pod obiekty użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego, usług i przemysłu należy zapewnić wodę do zewnętrznego gaszenia pożaru oraz dojazdu spełniające wymagania jak dla dróg pożarowych, zgodnie z zapisami określonymi w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 24 lipca 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (Dz. U. z 2009 r. nr 124 poz. 1030);
- Zapewnić należy dbałość o zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni, zwiększenie powierzchni biologicznie czynnych oraz unikanie tworzenia powierzchni uszczelnionych;
- Przedsięwzięcia nie mogą znacząco negatywnie wpływać na istniejące i potencjalne siedliska gatunków chronionych. Przed rozpoczęciem prac należy ograniczyć potencjalne negatywne oddziaływanie w największym stopniu, które związane będzie z etapem budowy – przede wszystkim usuwaniem drzew i krzewów, ryzykiem zajęcia stanowisk gatunków roślin chronionych oraz stanowisk chronionych zwierząt oraz ich płoszeniem.

- Planując rozbudowę infrastruktury należy uwzględnić konieczność zachowania stref kontrolowanych dla istniejących gazociągów, zwłaszcza gazociągu wysokiego ciśnienia, zgodnie z obowiązującymi przepisami. W strefach kontrolowanych nie należy wznosić budynków, urządzać stałych składów i magazynów, sadzić drzew i krzewów oraz podejmować działalności mogącej zagrozić trwałości gazociągu podczas jego eksploatacji zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki (lub innego właściwego) w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie, obowiązującemu w okresie wykonania przedmiotowego gazociągu.;
- Przedsięwzięcia nie mogą pozostawać w sprzeczności z zasadami ochrony konserwatorskiej zabytkowych obiektów;
- Wszelkim planowanym działaniom inwestycyjnym sytuowanym w kolizji z licznymi nieruchomymi zabytkami archeologicznymi figurującymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Dzwola, którym towarzyszą roboty ziemne lub inne działania, które przekształcają powierzchnie terenu, lub w inny sposób ingerują w warstwy gruntu powinny towarzyszyć badania archeologiczne. W tym celu inwestor lub wykonawca robót działając w oparciu o art. 31a ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami /Dz.U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm./ przed rozpoczęciem robót zobowiązany jest do uzyskania odrębnej decyzji LWKZ, w której ustalony zostanie zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych.

7.2. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć

Oprócz głównych projektów rewitalizacyjnych, na obszarze zdegradowanym jak i poza nim, realizowane będą również inne inwestycje, przyczyniających się do ograniczenia zdiagnozowanych wcześniej negatywnych zjawisk. W niniejszym Programie określone zostały typy dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych. Skala i zakres realizowanych w ramach nich działań mogą być bardzo różne, w zależności od specyfiki danego projektu.

W ramach powyższych typów wskazane zostały przedsięwzięcia uzupełniające, które mają głównie charakter infrastrukturalny. Skierowane są do wszystkich mieszkańców z terenu Gminy Dzwola. Realizacja tych działań pozwoli na wsparcie głównego procesu rewitalizacji i wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego, co wpłynie korzystnie na poprawę jakości życia i przyszły rozwój Gminy. Lista projektów dopuszczalnych pozostaje otwarta. Może zatem zostać powiększona o dodatkowe przedsięwzięcia, zgłaszane wg zaistniałych potrzeb, za pośrednictwem karty projektu, stanowiącej załącznik nr 2 do dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji. Na dzień uchwalenia dokumentu włączone zostały następujące projekty uzupełniające:

Tabela 20. Lista przedsięwzięć uzupełniających w podziale na dopuszczone typy przedsięwzięć

CEL REWITALIZACJI A – ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY
Typ przedsięwzięcia
Typ 1. – Przedsięwzięcia poprawiające stan infrastruktury komunikacyjnej

Typ 2. – Przedsięwzięcia poprawiające standard infrastruktury sieciowej przyczyniające się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego

Typ 3. – Przedsięwzięcia podnoszące standard infrastruktury publicznej

Typ 4. Przedsięwzięcia dedykowane osobom ze szczególnymi potrzebami

CEL REWITALIZACJI B – PODNIESIENIE POZIOMU ZAANGAŻOWANIA I ZJEDNOCZENIA MIESZKAŃCÓW

Typ przedsięwzięcia

Typ 5. – Przedsięwzięcia podnoszące jakość kapitału ludzkiego

CEL REWITALIZACJI C – PODNIESIENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW

Typ przedsięwzięcia

Typ 6. Przedsięwzięcia podnoszące poziom lokalnej gospodarki

CEL REWITALIZACJI D – PODNIESIENIE JAKOŚCI ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Typ przedsięwzięcia

Typ 7. Przedsięwzięcia poprawiające stan środowiska naturalnego

Przedsięwzięcie uzupełniające 1 - Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w ramach partnerstwa 4 gmin Zielona Brama Roztocza tworzących MOF – dofinansowanie w formie dotacji Działanie 4.3.		
Krótki opis (2-3 zdania)	Lata realizacji	Koszt przedsięwzięcia
Projekt obejmuje kompleksową poprawę efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej: budynek OSP Zofianka Dolna, budynek OSP Branewka, budynek OSP Branew, budynek OSP Dzwola, budynek Szkoły Podstawowej w Branwi. Wykonana zostanie termomodernizacja z dociepleniem ścian zewnętrznych, poddasza, wykonanie odwodnienia, montaż instalacji fotowoltaicznej, montaż pompy ciepła w OSP Dzwola, Szkoła Podstawowa Branew	2024-2026	4 200 000,00
Przedsięwzięcie uzupełniające 2- Rozwój produktu turystycznego partnerstwa Zielona Brama Roztocza – cel polityki 5, działanie 11.2.		
W ramach projektu planuje się budowę i rozwój infrastruktury turystycznej i zagospodarowania turystycznego, w tym małej architektury, modernizację istniejących i wytyczenie nowych szlaków rowerowych wraz z małą architekturą przy szlakach oraz w miejscach atrakcyjnych turystycznie na obszarze partnerstwa. Oznakowanie szlaków rowerowych.	2024-2026	1 887 700,00
Przedsięwzięcie uzupełniające 3 - Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacji przedszkolnej i szkolnej – priorytet VII działanie 7.5.		
Budowa, rozbudowa, przebudowa, adaptacja i modernizacja obiektów na potrzeby prowadzenia działalności przedszkolnej, edukacyjnej, w tym infrastruktura obiektów oraz place zabaw z wyposażeniem. Poprawa dostępności w szkołach i przedszkolach na terenie gminy Dzwola.	2024-2026	686 285,00
Przedsięwzięcie uzupełniające 4 - Nowoczesna edukacja – rozszerzenie oferty zajęć naukowo-dydaktycznych – priorytet X, działanie 10.5.		
Unowocześnienie istniejącej bazy lokalowej i dydaktycznej w zakresie edukacji włączającej przedszkolnej. Programy rozwojowe OWP.	2024-2026	930 000,00
Przedsięwzięcie uzupełniające 5 - E-usługi w Gminach Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza” Działanie 2.2		
Wdrożenie nowych rozwiązań umożliwiających świadczenie e-usług z zakresu podatków i opłat lokalnych, modernizacja elektronicznego systemu obiegu dokumentów lub zakup i wdrożenie w/w systemu, instruktarze dla administratorów, pracowników.	2024-2025	470 000,00

Źródło: Urząd Gminy Dzwola

Ponadto Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 przewiduje realizację, potencjalnie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, dodatkowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą wypełniały następujące cele:

- wyposażenie mieszkańców w narzędzia umożliwiające wdrażanie długotrwałych i pozytywnych zmian w miejscu, w którym żyją;
- poszukiwanie i rozwijanie innowacyjnych rozwiązań problemów społecznych;
- pobudzanie zaangażowania mieszkańców obszaru rewitalizacji w sprawy lokalne;
- zachęcenia mieszkańców obszaru rewitalizacji do podejmowania oddolnych działań na rzecz dobra wspólnego;
- zwiększenie aktywizacji społeczności sąsiedzkich i budowanie relacji sąsiedzkich;
- wspieranie integracji społeczności na poziomie lokalnym;
- wykorzystywanie lokalnej infrastruktury i zasobów (w tym dziedzictwo kulturowe);
- wsparcie rozwoju wspólnej przestrzeni publicznej w celu budowania relacji pomiędzy członkami danej społeczności.

7.3. Powiązania pomiędzy poszczególnymi podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Powyżej zaprezentowane przedsięwzięcia na liście podstawowej muszą zgodnie z wymogami być względem siebie komplementarne i zsynchronizowane. Powiązania przedsięwzięć względem siebie zostały zaprezentowane w tabeli poniżej. Wyjątek stanowi przedsięwzięcie nr 7, które natomiast powiązane jest silnie wyłącznie problemowo a nie przestrzennie.

Tabela 21. Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Nazwa przedsięwzięcie/ Nr przedsięwzięcia	1. Modernizacja budynku w Krzemieniu Drugim na centrum spotkań organizacji pozarządowych	2. Modernizacja zdegradowanego boiska sportowego z przeznaczeniem na stadion sportowy	3. Fizyczna odnowa przestrzeni sołectwa Konstantów	4. Kompleks integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej	5. NOWOCZESNY SENIOR	6. Klub Kreatywnych i Aktywnych Młodych	7. Polityka Senioralna EFS+	8. Pierwszy krok w przedsiębiorczość	9. Postawa proekologiczna mieszkańców
1					V	V		V	V
2						V			
3		V				V			
4					V	V		V	V

5	V			V			V*		
6	V	V	V	V					
7					V*				
8	V			V					
9	V			V					

Źródło: opracowanie własne

V - Przedsięwzięcie to nie ma powiązania z planowaną rewitalizowaną infrastrukturą, jednak działania swoim zasięgiem obejmować będą obszar całej Gminy Dzwola i podnoszą poziom życia grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – seniorów. Zatem w tym przypadku występuje powiązanie problemowe, zwłaszcza z przedsięwzięciem nr 5 – Aktywny Senior.*

7.4. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych

Poniżej przedstawiono szacowane ramy finansowe działań rewitalizacyjnych, głównych jak i uzupełniających. Ramy czasowe przypisane konkretnym przedsięwzięciom wyznaczone zostały w oparciu o czas potrzebny na ich wykonanie, analizę możliwych źródeł finansowania (ppkt 7.7.) oraz zdolność inwestycyjną samej Gminy. W momencie sporządzania przedmiotowego harmonogramu niemożliwe jest jednak przewidzenie czynników zewnętrznych, których występowanie może w istotny sposób wpłynąć na realizację Programu. W związku z powyższym, zawarty w tabeli 22 horyzont czasowy realizacji każdego z projektów powinien być traktowany orientacyjnie, zaś dokładne terminy wykonawcze określane będą bezpośrednio w dokumentacji technicznej dot. poszczególnych przedsięwzięć.

Tabela 22. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych

L P	TYTUŁ PROJEKTU	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Indykatorywna wartość środków finansowych	Potencjalne źródło finansowania* (A,B,C,D,E,F,G)
PODSTAWOWE PROJEKTY REWITALIZACYJNE											
1	Modernizacja budynku w Krzemieniu Drugim na centrum spotkań organizacji pozarządowych									1 500 000	B+G
2	Modernizacja zdegradowanego boiska sportowego z przeznaczeniem na stadion sportowy									3 500 000	A
3	Fizyczna odnowa przestrzeni sołectwa Konstantów									2 200 000	B+G
4	Kompleks integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej									8 200 000	B+G
5	NOWOCZESNY SENIOR									1 000 000	C+G
6	Klub Kreatywnych i Aktywnych Młodych									1 000 000	C+G
7	Polityka Senioralna EFS+									396 550	C+G
8	Pierwszy krok w przedsiębiorczość									150 000	C+G
9	Postawa proekologiczna mieszkańców									150 000	C+G
Razem										18 096 550	x
UZUPEŁNIAJĄCE PROJEKTY REWITALIZACYJNE											
1	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w ramach partnerstwa 4 gmin Zielona Brama Rostocza tworzących MOF – dofinansowanie w formie dotacji									4 200 000	

	Działanie 4.3.									
2	Rozwój produktu turystycznego partnerstwa Zielona Brama Roztocza – cel polityki 5, działanie 11.2.									1 887 700,00
3	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacji przedszkolnej i szkolnej – priorytet VII działanie 7.5.									686 285,00
4	Nowoczesna edukacja – rozszerzenie oferty zajęć naukowo-dydaktycznych – priorytet X, działanie 10.5.									930 000,00
5	E-usługi w Gminach Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza” Działanie 2.2									470 000,00
Razem										8 173 985,00 zł
<p>Legenda: Możliwe potencjalne źródło finansowania*: A – Krajowe środki publiczne B – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego C – Europejski Fundusz Społeczny D – Fundusz Spójności E – Środki prywatne F – Środki z innych źródeł G – Środki własne JST</p>										
										Źródło: opracowanie własne na podstawie listy projektów rewitalizacyjnych

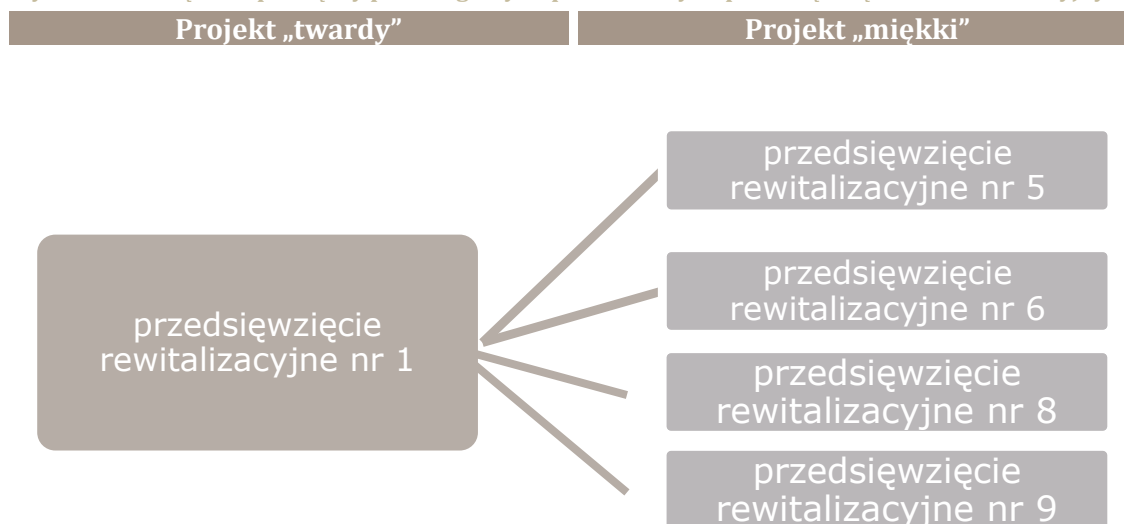
7.5. Komplementarność oraz mechanizmy integrowania działań i projektów rewitalizacyjnych

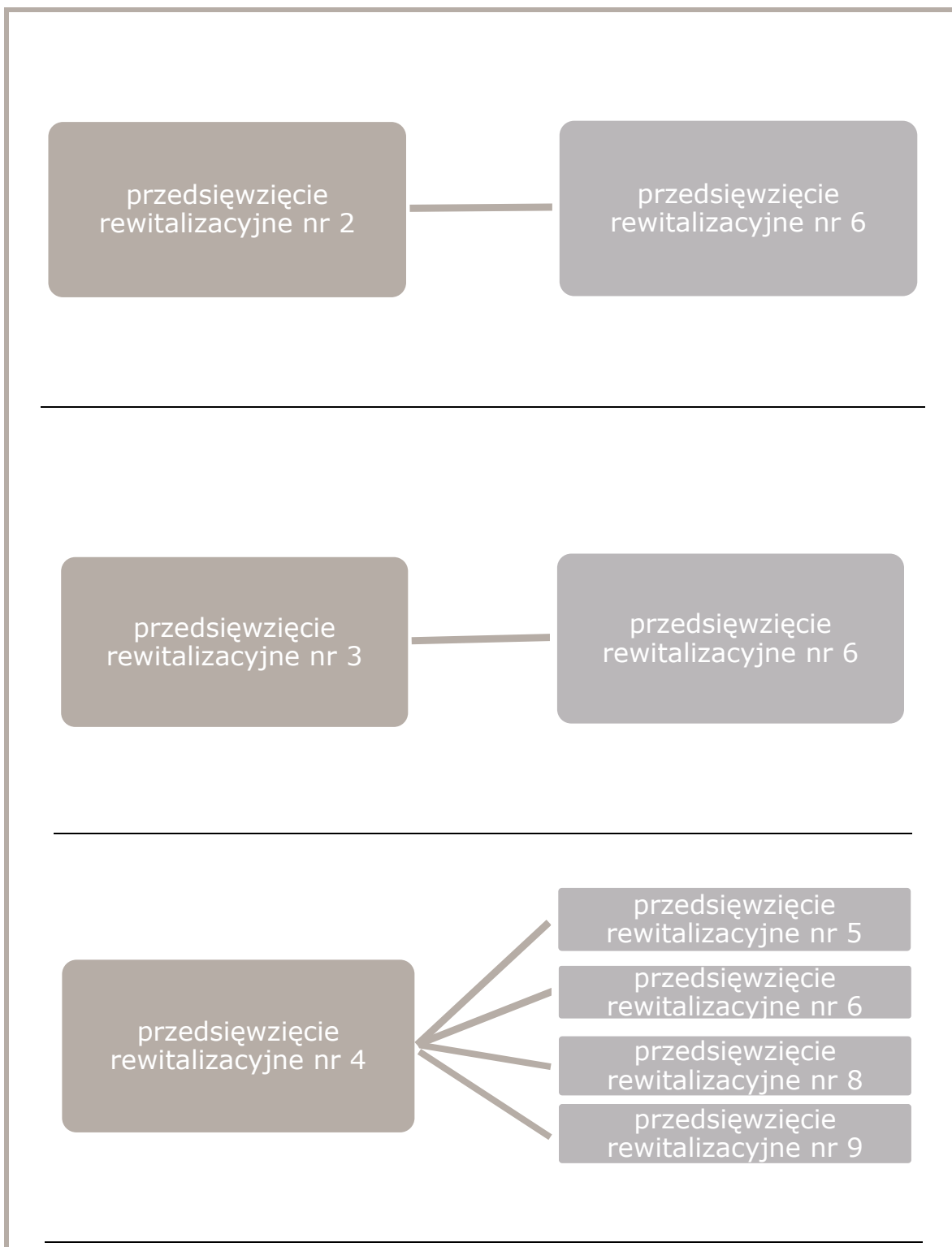
Połączenie projektów rewitalizacyjnych jest jednym z głównych aspektów opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030. Polega ono na zagwarantowaniu powiązań między poszczególnymi przedsięwzięciami, tak aby nie były one względem siebie substytucyjne, a dopełniały się wzajemnie na zasadach komplementarności. W ten sposób można wyprowadzić obszar rewitalizacji z sytuacji kryzysowej neutralizując zdiagnozowane negatywne zjawiska w 5 analizowanych sferach. Zatem wskazane przedsięwzięcia rewitalizacyjne w dokumencie muszą charakteryzować się kompleksowością, zintegrowaniem, skoncentrowaniem i komplementarnością. Poniżej zaprezentowano metodologię zapewnienia tych cech w obszarach działań.

Dokument opiera się o zapisy dokumentu „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”, zgodnie z którymi powinien cechować się jednocześnie:

Kompleksowością, czyli przedsięwzięcia „twarde” powinny współgrać z planowanymi działaniami „miękkimi”, które łącznie będą stanowiły kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane na danym obszarze problemy i staną się źródłem szerszego oddziaływania. Planuje się wzajemne powiązania i synergie przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz synchronizację efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową. Informacje na temat powiązań i synergii przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostały opisane przy każdym przedsięwzięciu w podrozdziale 7.1. Lista projektów rewitalizacyjnych oraz 7.3. Powiązania pomiędzy poszczególnymi podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Poniżej wskazano powiązania i synergie z innymi przedsięwzięciami.

Wykres 3. Powiązania pomiędzy poszczególnymi podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Zintegrowaniem, które polega na wspieraniu rozwoju wymagającego ścisłej koordynacji działań w ramach danej polityki publicznej. Zastosowanie podejścia zintegrowanego w rewitalizacji wymagało stworzenia dokumentu, który odpowiada na wykazane potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji. Wymaga to wskazania celów w oparciu o analizę wyzwań i potencjałów, przed jakimi stoi dany obszar. GPR zawiera działania uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny oraz środowiskowy obszaru rewitalizacji zgodnie z przeprowadzoną diagnozą. Podejście zintegrowane ma zabezpieczyć przed realizacją pojedynczych, niepowiązanych ze sobą

przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Nie dopuszcza się możliwości planowania i realizacji tylko wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. W odniesieniu do przedsięwzięć rewitalizacyjnych oznacza to, że realizacja inwestycji „twardych” musi być wpisana w szerszą koncepcję działań rewitalizacyjnych, a zatem nie może być celem samym w sobie. Zidentyfikowane cele wskazane w oparciu o analizę wyzwań i potencjałów, zostały przedstawione w podrozdziale 6.2. Cele rewitalizacji i kierunki działań.

Koncentracją interwencji, czyli potrzebą hierarchizacji potrzeb. Powoduje to, że dokument GPR dotyczy terenu o istotnym znaczeniu dla rozwoju Gminy, obejmującego całość lub część zdiagnozowanego obszaru zdegradowanego i dotkniętego szczególną koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk kryzysowych. Działania rewitalizacyjne skierowane są na określony i zidentyfikowany obszar rewitalizacji za pomocą diagnozy, przy założeniu zastosowania odpowiednich narzędzi. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane są na podobszarach rewitalizacji. Do objęcia wsparciem w ramach GPR dopuszczone są przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane na obszarze rewitalizacji i umieszczone na liście planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych jak i na liście uzupełniającej.

Zapewnienie **komplementarności problemowej** wynika z uwzględnienia całościowego spojrzenia na przyczyny kryzysu w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji, ograniczając tym samym występowanie dezintegracji działań. Skuteczność komplementarności wymusza również powiązania działań rewitalizacyjnych z decyzjami strategicznymi władz lokalnych. Komplementarność ta oznacza konieczność realizacji przedsięwzięć wzajemnie się dopełniających tematycznie, sprawiając że GPR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych 5 aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym). Komplementarność problemowa ma uniemożliwiać podział działań, skupiając uwagę na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru rewitalizacji. Wdrożenie komplementarności problemowej oznaczało także obowiązek powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy na innych polach, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań samorządu. W Gminnym Programie Rewitalizacji zadbano o to, aby działania z zakresu 5 sfer współistniały na tych samych podobszarach rewitalizacji w tym samym czasie i tworzyły interdyscyplinarny, wzajemnie powiązany proces.

Tabela 23. Oddziaływanie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w analizowanych sferach

Przedsięwzięcie	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno-funkcyjna	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna
PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 1	X	X	X	X	X

Projekt zakłada utworzenie centrum spotkań organizacji pozarządowych w budynku nr 44 w Krzemieniu Drugim. Zakres interwencji przedsięwzięcia obejmuje modernizację budynku w celu utworzenia przestrzeni do integracji, aktywności mieszkańców i miejsca prowadzenia działalności podmiotów ekonomii społecznej oraz utworzenie miejsca wspomagającego rozwój psychoruchowy dzieci. Projekt ten przyczyni się do ograniczenia problemów: braku miejsca do nawiązywania więzi społecznych i aktywizacji mieszkańców. Ograniczy ponadto występowanie w przestrzeni podobszaru obiektów zdegradowanych. Podczas planowania prac modernizacyjnych uwzględnione zostaną rozwiązania proekologiczne (ograniczające nadmierny negatywny wpływ budynku na środowisko) oraz zapewniające dostępność do budynku osobom ze szczególnymi potrzebami. Ponadto obiekt zwiększy dostępność do infrastruktury społecznej na terenie Gminy Dzwola.

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 2	X		X		X
<p>Przedsięwzięcie zaplanowane na terenie sołectwa Krzemień Drugi dotyczy przekształceniu w stadion sportowy obecnego boiska. Zaplanowano działania m. in. takie jak: wymiana nawierzchni boiska wraz z wykonaniem drenażu, montaż oświetlenia całego budynku, modernizacja trybun, modernizacja węzła sanitarnego w budynku socjalnym, utworzenie punku medycznego i przebudowa parkingu oraz dostosowanie całego obiektu do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Inwestycja ta pozytywnie wpłynie na zdiagnozowane problemy: niska atrakcyjność podobszaru, brak miejsc z infrastrukturą społeczną. Podczas planowania prac na terenie pod adresem Krzemień Drugi 142B uwzględnione zostaną rozwiązania proekologiczne, tak by ograniczyć negatywne oddziaływanie obiektu na środowisko naturalne.</p>					
PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 3	X		X	X	
<p>Projekt zakłada fizyczną odnowę przestrzeni sołectwa Konstantów. Zakres interwencji przedsięwzięcia obejmuje stworzenie strefy rekreacyjnej na działce nr 754 oraz ścieżek turystycznych i edukacyjnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą na działkach 824 i 773. Projekt ten przyczyni się do ograniczenia problemów: braku miejsca do nawiązywania więzi społecznych i aktywizacji mieszkańców. Ograniczy ponadto występowanie w przestrzeni podobszaru obiektów zdegradowanych. Podczas planowania prac modernizacyjnych uwzględnione zostaną rozwiązania proekologiczne (ograniczające nadmierny negatywny wpływ terenu na środowisko) oraz zapewniające dostępność do terenu osobom ze szczególnymi potrzebami. Ponadto obiekty zwiększą dostępność do infrastruktury społecznej na terenie Gminy Dzwola.</p>					
PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 4	X	X	X	X	X
<p>Projekt ma na celu utworzenie kompleksu integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej (część OSP, część GBPiOK, część ogólnodostępna dla mieszkańców). Obiekt łączyć będzie ze sobą kilka funkcji – kulturalną, gospodarczą, integracyjną i zapewnienia bezpieczeństwa. Projekt skierowany jest do szerokiej grupy mieszkańców (nie tylko z obszaru rewitalizacji) polegać będzie na: dostosowaniu pomieszczeń dla podmiotów ekonomii społecznej do prowadzenia różnorodnych zajęć i spotkań takich jak sala do nauki korzystania z komputera i Internetu, konferencyjno- szkoleniowe, sala „Fikoland”, przystosowaniu sal do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych, miejsca spotkań i organizowania wydarzeń dla młodzieży oraz społeczności lokalnej, budowy sceny koncertowej z zapleczem garderób dla artystów, przebudowy sali na sale widowiskową i przygotowaniu sal do prowadzenia zajęć specjalistycznych. Realizacja projektu pozwoli na ograniczenie problemów: automarginalizacji seniorów i rodzin borykających się z problemami, niskiej atrakcyjności podobszaru i niskiej aktywności mieszkańców. Po realizacji przedsięwzięcia obiekt będzie przyjazny środowisku.</p>					
PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 5	X				
<p>Działania w ramach projektu będą realizowane na zrewitalizowanej infrastrukturze (w Krzemieniu Drugim i Kocudzy Drugiej). Projekt skierowany jest do seniorów z obszaru Gminy Dzwola. Realizowany będzie w wielu lokalizacjach, które spełniać będą zasadę dostępności. Celem tego projektu jest podniesienie świadomości i umiejętności seniorów w temacie obsługi komputera oraz Internetu. Celem jest również integracja tej narażonej na wykluczenie grupy mieszkańców. Pozwoli to na ograniczenie problemów społecznych na obszarze rewitalizacji, które związane są m.in. z niedostateczną aktywnością społeczną seniorów i ogólnopokoleniowego problemu z nowymi technologiami.</p>					
PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 6	X	X			
<p>Działania w ramach projektu będą realizowane na zrewitalizowanej infrastrukturze (objętymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi nr 1, 2, 3 i 4). Projekt skierowany jest do</p>					

dzieci i młodzieży z obszaru Gminy Dzwola. Realizowany będzie w wielu lokalizacjach, które spełniać będą zasadę dostępności. Celem tego projektu jest podniesienie aktywności i integracji najmłodszej części społeczności oraz niwelacja wykluczenia społecznego. Celem jest również rozwinięcie umiejętności i podniesienie ich potencjalnej pozycji na rynku pracy. Pozwoli to na ograniczenie problemów społecznych na obszarze rewitalizacji, które związane są m.in. z niedostateczną aktywnością społeczną ludzi młodych i ich izolacja, która może prowadzić do problemów ze zdrowiem psychicznym i zaradnością życiową w przyszłości.

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 7	✘				
---------------------------------	---	--	--	--	--

Projekt ma na celu zapewnienie seniorom, w tym niepełnosprawnym - wymagającym wsparcia w codziennym życiu i funkcjonowaniu, dostęp do podstawowych usług w miejscu ich zamieszkania. Seniorzy z niepełnosprawnością często uważają się za gorszych i wnoszących mniejszą wartość w społeczności lokalnej. Zatem należy umożliwić im na korzystanie z podstawowych usług takich jak: usług rehabilitacyjnych, fizjoterapeutycznych, psychologicznych, fryzjerskich i kosmetycznych w miejscu ich zamieszkania, aby dać im poczucie większej samodzielności. Dodatkowo zapewnione będzie niezbędne wyposażenie dostosowane do potrzeb uczestników projektu (specjalistyczne łózka medyczne, materace przeciwoślizgowe, chodziki, kule itp.). Przedsięwzięcie to nie ma powiązania z planowaną rewitalizowaną infrastrukturą, jednak działania swoim zasięgiem obejmować będą obszar całej Gminy Dzwola i podnoszą poziom życia grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – seniorów. Zatem w tym przypadku występuje powiązanie problemowe.

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 8	✘	✘			
---------------------------------	---	---	--	--	--

Działania w ramach projektu będą realizowane na zrewitalizowanej infrastrukturze (objętymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi nr 1 i 4). Projekt skierowany jest zwłaszcza do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (osoby bezrobotne, uzależnione od pomocy społecznej i żyjących w ubóstwie oraz osoby młode) z obszaru rewitalizacji Gminy Dzwola. Realizowany będzie w dwóch lokalizacjach, które spełniać będą zasadę dostępności. Celem tego projektu jest zaznajomienie mieszkańców z tematem samorozwoju oraz podniesienie ich poziomu przedsiębiorczości, co przyczyni się do niwelacji wykluczenia społecznego. Pozwoli to na ograniczenie problemów społecznych na obszarze rewitalizacji, które związane są m.in. z wysoką liczbą osób bezrobotnych, głównie młodych.

PROJEKT REWITALIZACYJNY NR 9				✘	
---------------------------------	--	--	--	---	--

Projekt realizowany będzie w zrewitalizowanej infrastrukturze (objętymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi nr 1 i 4). Projekt skierowany jest do osób młodych, przedsiębiorców, właścicieli i użytkowników nieruchomości na obszarze rewitalizacji Gminy Dzwola. Realizowany będzie w dwóch lokalizacjach, które spełniać będą zasadę dostępności. Celem tego projektu jest podniesienie świadomości ekologicznej i uwrażliwienia mieszkańców obszaru rewitalizacji na zachodzące zmiany klimatu oraz sposoby minimalizowania wpływu ich domostw na środowisko przyrodnicze. Przyczyni się to na ograniczenie problemów środowiskowych na obszarze rewitalizacji, które związane są m.in. z wysokim udziałem wyrobów z azbestu i małą popularnością instalacji OZE.

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność przestrzenna oznacza konieczność uwzględnienia w procesie tworzenia i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi wdrażanymi zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i tymi zaplanowanymi poza granicami obszaru, ale oddziałującymi na niego. Głównym celem komplementarności przestrzennej jest aby:

- przedsięwzięcia realizowane były na całym obszarze rewitalizacji a nie punktowo, w pojedynczych miejscach;
- poszczególne przedsięwzięcia wzajemnie się dopełniały przestrzennie oraz aby zachodził między nimi efekt synergii;
- prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie prowadziły do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.

Przedsięwzięcia z listy podstawowej obejmują obszar rewitalizacji zatem spełniają warunek komplementarności przestrzennej. Wyjątek stanowi wyłącznie przedsięwzięcie nr 3, którego część realizowana będzie pod adresem Konstantów 85, niestety zgodnie z ewidencją gruntów i budynków teren ten zaliczany jest do sołectwa Dzwola (1404/3 i 1407). Działki te nie są zaliczane do obszaru rewitalizacji, ale na terenie sołectwa Dzwola wykazano koncentracje negatywnych zjawisk – obszar zdegradowany.

Zapewnienie **komplementarności proceduralno-instytucjonalnej** wymusza zaprojektowanie systemu zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania realizacją GPR w przyjętym przez Gminę Dzwola systemie zarządzania.

W dokumencie Programu Rewitalizacji, system ten uszczegółowiony został w rozdziale 8. System wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Efektywne funkcjonowanie tego systemu związane jest z współpracą wszystkich uwzględnionych podmiotów działających na obszarze Gminy Dzwola. Istotne jest w tym zakresie jest budowanie partnerstw publicznych, prywatnych i społecznych oraz funkcjonowanie Komitetu Rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola uwzględnia również zasadę **komplementarności międzyokresowej**. Zasada ta zapewnia ciągłość procesu rewitalizacji w zmieniających się uwarunkowaniach formalno-prawnych. Dotyczy to zmiany formuły programu rewitalizacji w związku z zakończeniem okresu przejściowego określonego w ustawie o rewitalizacji, a także zasad wspierania procesów rewitalizacji w ramach polityki spójności w poszczególnych perspektywach finansowych (2007-2013, 2014-2020, 2021-2027), stanowiących jedno z głównych źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jednocześnie stanowi odwołanie do obowiązku oceny aktualności i stopnia realizacji GPR co najmniej co 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie w rozdziale 9.

Komplementarność źródeł finansowania polega na dywersyfikacji źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tworzeniu montażu finansowych, tak aby uniezależnić ich realizację od dostępności finansowania z jednego źródła. Projekty uwzględnione w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 mogą zostać uskutecznione przy udziale różnych źródeł finansowania, w tym:

- środków unijnych (w szczególności EFRR i EFS+),
- krajowe środki publiczne,
- środków własnych Gminy,
- środków prywatnych.

W praktyce oznacza to, że przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierać się muszą na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia z różnych funduszy i programów unijnych. Komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki

pożądanych zmian. Komplementarność finansowa przedsięwzięć rewitalizacyjnych z dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 została zaprezentowana w Tabela 24. Projekty rewitalizacyjne wraz z proponowanym podziałem ich finansowania.

7.6. Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola realizuje zasadę partnerstwa i partycypacji poprzez angażowanie interesariuszy na każdym etapie jego realizacji. Poniżej omówiono sposób realizacji tej zasady.

W trakcie prac nad dokumentem GPR stawiano szczególny nacisk na przedsięwzięcia realizowane w partnerstwie. Dlatego zaplanowano zawieranie szerokich partnerstw z podmiotami spoza sektora publicznego. Gmina Dzwola planując tego typu partnerstwa bazuje na zasadach określonych w ustawie. Przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi zaplanowanych w partnerstwie to m.in.: przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1, 2, 3 i 5.

Partycypacja natomiast stanowi jeden z kluczowych elementów od pierwszego do ostatniego etapu tworzenia, wdrażania i monitoringu efektów Gminnego Programu Rewitalizacji, który został szczegółowo opisany w treści dokumentu.

7.7. Indykatywne ramy finansowe projektów rewitalizacyjnych

Zgodnie z zasadą komplementarności źródeł finansowania, Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 może korzystać zarówno z wewnętrznych funduszy budżetu Gminy i podmiotów prywatnych, jak również zewnętrznych środków unijnych, fundusze EOG i norweski oraz krajowych. Istotne jest by struktura finansowania procesu rewitalizacji, zakładająca możliwość zaangażowania środków pochodzących z różnych źródeł finansowania, była dostosowana do specyfiki obszaru i korzystała z doświadczeń wszystkich podmiotów planowo realizujących projekty rewitalizacyjne. Ważne są ponadto czynniki takie jak: wielkość udziałów we własności dóbr, właściwości prawne podmiotów czy dostępność i możliwość uruchomienia danych środków.

Zgłoszone do Programu projekty rewitalizacyjne planowo realizowane będą przez różnorodne podmioty przy wykorzystaniu ich środków własnych. Zatem kluczowe jest włączenie w proces planowania poszczególnych działań rewitalizacyjnych różnych grup interesariuszy, w szczególności lokalnych przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych.

Szczególną formą finansowania procesu rewitalizacji jest połączenie środków prywatnych z publicznymi, poprzez zawiązanie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). W rozumieniu Ustawy o PPP z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 169 poz.1420) jest to rodzaj współpracy podmiotu publicznego i prywatnego partnera, opartej na umowie lub w formie spółki, służącej realizacji danego zadania publicznego. W ramach partnerstwa, podmiot prywatny zobowiązuje się ponieść całkowite lub częściowe nakłady na wykonanie przedmiotowego przedsięwzięcia, bądź też zapewnić ich uregulowanie przez osoby trzecie. Zastosowanie PPP zaleca się w zwłaszcza gdy:

- projekt wymaga znaczących nakładów finansowych, a fundusze publiczne skierowane są na inne, bardziej priorytetowe cele;

- samorząd chce utrzymać pewien stopień kontroli nad przedsięwzięciem;
- zaangażowany w projekt podmiot prywatny jest w stanie uzyskać zwrot zainwestowanych środków z opłat za użytkowanie obiektu;

Ponadto realizacja projektów rewitalizacyjnych możliwa jest z wykorzystaniem dostępnych środków z programów rządowych oraz funduszy zewnętrznych w tym Unii Europejskiej. Podstawowe unijne źródło finansowania stanowi Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027 (FEeL), w ramach którego najważniejszym działaniem dla Gminy Dzwola dedykowanym rewitalizacji, jest działanie: *11.04. Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie*. Realizacja projektów współfinansowanych z FEeL 2021-2027 w ramach tego działania możliwa będzie jedynie pod warunkiem wpisania ich do Gminnego Programu Rewitalizacji. Największą szansę na zdobycie dotacji mają przedsięwzięcia twarde (techniczne), przywracające bądź nadające obszarom zdegradowanym nowe funkcje, zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej, infrastrukturalnej, środowiskowej oraz funkcjonalno-przestrzennej.

Orientacyjne ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji zaplanowano na siedmioletni okres faktycznego obowiązywania dokumentu, tj. od 2024 do 2030 roku. Przedstawiają się one następująco:

- Całkowitą wartość podstawowych projektów rewitalizacyjnych, podejmowanych w ramach Programu, szacuje się na kwotę **18 096 550 zł**.
- W powyższej kwocie ujęty został wkład budżetu Gminy, który wyniesie około **2 189 482,50 zł**.
- Pozostały udział finansów publicznych (środki krajowe) w podstawowych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych oszacowano na **3 500 000 zł**.
- Całkowity strumień wydatków na GPR ze środków publicznych (budżet Gminy, środki UE oraz budżet państwa) wyniesie zatem **18 051 550 zł**.
- W chwili obecnej niemożliwe jest precyzyjne oszacowanie kosztów zarządzania procesem rewitalizacji. Orientacyjnie powinny one mieścić się w granicach od 2,5 do 6,0% całkowitej wartości Programu, a więc od **452 413,75** do **1 085 793** zł w perspektywie siedmioletniej.

Tabela 24 zawiera zestawienie przyjętych w niniejszym Programie projektów rewitalizacyjnych wraz z szacunkowym podziałem ich finansowania. Nie istnieje możliwość precyzyjnego określenia udziału poszczególnych. Przyjęto zatem założenie, że wkład dofinansowania wynosi **85%** całkowitej wartości przedsięwzięcia a wkład własny to natomiast **15%**.

Tabela 24. Projekty rewitalizacyjne wraz z proponowanym podziałem ich finansowania

Lp	Tytuł projektu	Szacowana wartość	Źródła finansowania						
			Krajowe środki publiczne	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	Europejski Fundusz Społeczny	Fundusz Spójności	Środki prywatne	Środki z innych źródeł	Środki własne JST
1	Modernizacja budynku w Krzemieniu Drugim na centrum spotkań organizacji pozarządowych	1 500 000	x	1 275 000	x	x	x	x	225 000
2	Modernizacja zdegradowanego boiska sportowego z przeznaczeniem na stadion sportowy	3 500 000	3 500 000	x	x	x	x	x	x
3	Fizyczna odnowa przestrzeni sołectwa Konstantów	2 200 000	x	1 870 000	x	x	x	x	330 000
4	Kompleks integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej	8 200 000	x	6 970 000	x	x	x	x	1 230 000
5	NOWOCZESNY SENIOR	1 000 000	x	x	850 000	x	x	x	150 000
6	Klub Kreatywnych i Aktywnych Młodych	1 000 000	x	x	850 000	x	x	x	150 000
7	Polityka Senioralna EFS+	396 550	x	x	337 067,50	x	x	x	59 482,50
8	Pierwszy krok w przedsiębiorczość	150 000	x	x	127 500	x	x	x	22 500
9	Postawa proekologiczna mieszkańców	150 000	x	x	127 500	x	x	x	22 500
u1	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w ramach partnerstwa 4 gmin Zielona Brama Roztocza tworzących MOF – dofinansowanie w formie dotacji Działanie 4.3.	4 200 000	x	3 570 000	x	x	x	x	630 000
u2	Rozwój produktu turystycznego partnerstwa Zielona Brama Roztocza	1 887 700	x	1 604 545	x	x	x	x	283 155

	- cel polityki 5, działanie 11.2.								
u3	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacji przedszkolnej i szkolnej – priorytet VII działanie 7.5.	686 285	x	583 342,25	x	x	x	x	102 942,75
u4	Nowoczesna edukacja – rozszerzenie oferty zajęć naukowo-dydaktycznych – priorytet X, działanie 10.5.	930 000	x	x	790 500	x	x	x	139 500
u5	E-usługi w Gminach Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza” Działanie 2.2	470 000	x	399 500	x	x	x	x	70 500
Razem		26 270 535	3 500 000	16 272 387,25	3 082 657,50	x	x	x	3 415 580,25

8. System wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji

Ważnym elementem, przyczyniającym się do skuteczności realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji jest zintegrowany system jego wdrażania. Odpowiednio utworzony, powinien w jasny sposób prezentować i określać metody zarządzania GPR-em oraz identyfikować i wyodrębnić struktury organizacyjne, które będą odpowiedzialne za konkretne zadania. W następstwie możliwe będzie efektywne łączenie różnych źródeł finansowania oraz współpraca podmiotów, instytucji i lokalnej społeczności, zaangażowanej w cały proces.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o rewitalizacji przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie stanowi zadanie własne gminy. Zadania te powinny być realizowane w sposób jawny i przejrzysty, z zapewnieniem aktywnego udziału interesariuszy.

8.1. Harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Poniżej przedstawiono planowany harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030.

Zadanie	Realizacja
Uchwalenie Gminnego programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030	II/III kwartał 2024 r.
Wprowadzenie planowanych przedsięwzięć do Wieloletniej Prognozy Finansowej	od razu po uchwaleniu dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji
Powołanie Komitetu Rewitalizacji	II kwartał 2024 r.
Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych	od 2024 r. do 2030 r.
Monitorowanie postępu realizacji	od 2025 r. do 2030 r. (corocznie)
Ewaluacja on-going	2027 r.
Ewaluacja ex-post	po 2030 r.

8.2. System instytucjonalny i zarządzanie procesem rewitalizacji

Proces zarządzania rewitalizacją w Gminie Dzwola skupia się zarówno na koordynacji całości Programu i obejmuje problematykę rewitalizacji całościowo - angażując różne komórki Urzędu i podmioty zewnętrzne w celu realizacji określonych założeń oraz odnosi się do realizacji poszczególnych przedsięwzięć oraz projektów rewitalizacyjnych. Przyjęta struktura zarządzania jest adekwatna do procesu rewitalizacji i gwarantuje osiągnięcie założonych w dokumencie celów.

Zastosowane metody umożliwiły zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia

społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań IIT, którego rolę niewątpliwie pełni przedmiotowy dokument.

8.2.1. Etap przygotowania GPR

Na etapie przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji nadzór na procesem rewitalizacji pełnił Wójt Gminy Dzwola oraz Rada Gminy Dzwola. Za koordynację wszystkich działań związanych z pozyskaniem danych, przeprowadzenia konsultacji społecznych oraz identyfikację przedsięwzięć rewitalizacyjnych odpowiedzialny był zespół pracowników z Referatu Inwestycji, Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej (IGPiK) Urzędu Gminy Dzwola wraz z Sekretarzem i Skarbnikiem Gminy Dzwola.

Ponadto w procesie zbierania danych oraz tworzenia poszczególnych rozdziałów Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola, jak i na etapie diagnozy obszaru rewitalizacji uczestniczyli pracownicy Urzędu Gminy oraz jednostki organizacyjne gminy i inne instytucje publiczne:

- Referat Finansowy;
- Urząd Stanu Cywilnego, Ewidencja Ludności;
- Komisariat Policji w Janowie Lubelskim;
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzwoli;
- Gminna Biblioteka Publiczna i Ośrodek Kultury;
- Powiatowy Urząd Pracy w Janowie Lubelskim;
- Szkoły Podstawowe z terenu Gminy Dzwola;

Zastosowanie szerokiej partycypacji w procesie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji zagwarantował również udział partnerom społeczno-gospodarczym m.in:

- Mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- Przedsiębiorcy;
- Organizacje pozarządowe;
- Lokalni liderzy społeczni;
- Właściciele i zarządcy nieruchomości na terenie rewitalizacji;

Zaangażowana w proces przygotowania powyższego dokumentu społeczność lokalna wraz z zespołem pracowników z Referatu Inwestycji, Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej (IGPiK) Urzędu Gminy Dzwola wraz z Sekretarzem i Skarbnikiem Gminy Dzwola uczestniczyła w:

- zebraniu i analizie informacji niezbędnych do opracowania Programu Rewitalizacji;
- przeprowadzeniu diagnozy problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych;
- identyfikacji potrzeb rewitalizacyjnych i wypracowanie celów oraz kierunków działań;
- przeprowadzenie diagnozy lokalnych potencjałów w gminie;
- delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji;
- ustaleniu hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych;
- analizie zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i opracowanie listy projektów rekomendowanych do realizacji;
- opracowaniu struktury zarządzania Programem Rewitalizacji;

- wypracowaniu wskaźników monitorowania i oceny Programu Rewitalizacji;
- ocenie zasadności utworzenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji;

Ponadto przed przyjęciem Uchwały Rady Gminy Dzwola w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji, opracowany dokument, który stanowi załącznik podlegał szerokim konsultacjom społecznym.

8.2.2. Etap wdrażania GPR

Wśród struktur organizacyjnych, biorących udział w procesie realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, wymienia się następujące trzy typy podmiotów:

- podmiot koordynujący – nadzorujący wdrażanie całości GPR;
- podmiot zarządzający – odpowiedzialny za skutecznianie projektów rewitalizacyjnych oraz prowadzący monitoring i ocenę Programu;
- podmioty wykonawcze (partnerzy) – realizujące poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne;

Rolę podmiotu koordynującego, w przedmiotowym systemie wdrażania GPR, pełni Wójt Gminy Dzwola, który odpowiedzialny jest za nadzór nad całym procesem rewitalizacji. W procesie koordynacji wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji udział bierze również powołany Komitet Rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji stanowi organ opiniodawczo-doradczy dla Wójta w zakresie dbałości o prawidłową realizację GPR oraz prowadzenie dialogu między interesariuszami procesu rewitalizacji a organami gminy. Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określa Rada Gminy w drodze uchwały, zapewniając wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli. Podjęcie uchwały w tej sprawie będzie poprzedzone konsultacjami społecznymi. Zasady wyznaczenia składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji wskazano w rozdziale 8.4.

Funkcje Komitetu Rewitalizacji na etapie wdrażania:

- opiniowanie postępów związanych ze stopniem realizacji przedsięwzięć podstawowych
- tworzenie rekomendacji do kolejnych działań;
- wspomaganie tworzenia partnerstw do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- przekazywanie lokalnej społeczności informacji na temat postępów w realizacji założeń GPR;
- opiniowanie oceny postępów wdrażania GPR;
- rekomendowanie potrzeby aktualizacji GPR lub jego uchylenia (w przypadku zrealizowania założeń).

Podmiotem zarządzającym są natomiast pracownicy Referatu Inwestycji, Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej (IGPiK) Urzędu Gminy Dzwola. W przypadku projektów złożonych i interdyscyplinarnych utworzone zostaną zespoły projektowe, które składać się będą z pracowników komórek organizacyjnych Urzędu Gminy i ewentualnie partnerów (w przypadku projektów realizowanych w partnerstwie). Będzie na nich spoczywać odpowiedzialność za organizację i uporządkowanie spraw związanych z procesem rewitalizacji, opracowanie i prowadzenie działań związanych z realizacją konkretnych projektów uwzględnionych w dokumencie Gminnego Programu Rewitalizacji (przygotowanie dokumentacji, przeprowadzenie postępowań przetargowych, promocję projektów, składanie wniosków o dofinansowanie). Ponadto, instytucjami wspierającymi są interesariusze rewitalizacji m.in. sołtysi jednostek

pomocniczych i przedstawiciele obszaru, wchodzących w skład obszaru rewitalizacji, którzy jako reprezentanci lokalnej społeczności znają główne problemy i potrzeby mieszkańców, a w związku z tym mogą realnie wspierać wszystkie działania, mające na celu poprawę jakości życia i wzmocnienie kapitału ludzkiego na terenie Gminy.

Funkcje pracowników Referatu Inwestycji, Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej (IGPiK) Urzędu Gminy Dzwola na etapie wdrażania:

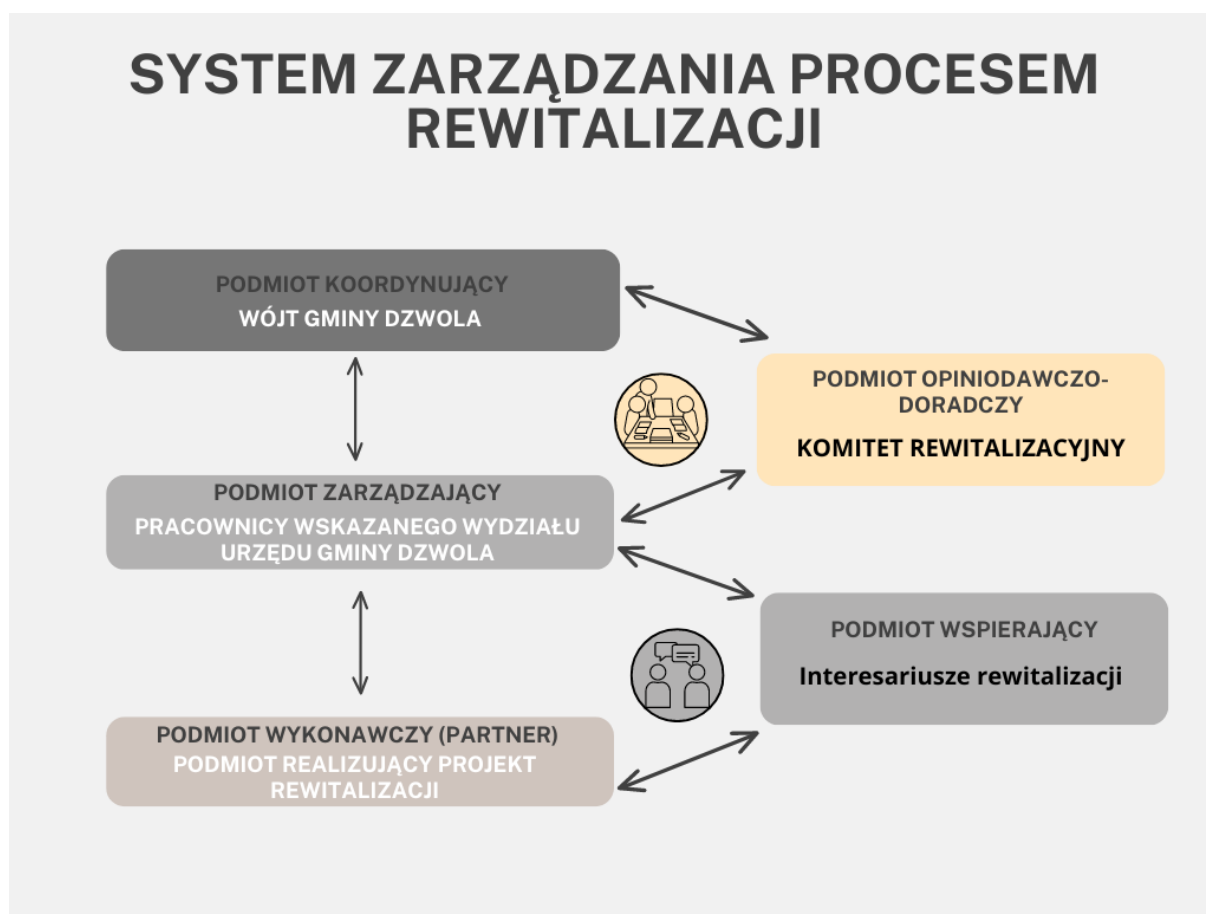
- Współpraca i bieżące kontakty z partnerami przedsięwzięć (organizacje pozarządowe);
- Prowadzenie monitoringu stopnia realizacji przedsięwzięć podstawowych – kontakt z partnerami Przedsięwzięć, pozyskiwanie i agregowanie informacji;
- Wnioskowanie do Wójta Gminy (we współpracy z wydziałami i jednostkami organizacyjnymi w zakresie powierzonych im zadań), o zapewnienie warunków do realizacji przedsięwzięć podstawowych, dla których odpowiedzialność realizacyjna spoczywa na Gminie Dzwola;
- utrzymywanie kontaktów z partnerami GPR zaangażowanymi w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych (na dalszym etapie prac zostaną wypracowane procedury i ramy działań w zakresie monitoringu i realizacji poszczególnych przedsięwzięć);
- planowanie kolejnych działań w ramach GPR w ujęciu rocznym;

Podmiotami wykonawczymi (partnerami) są natomiast jednostki publiczne, społeczne i gospodarcze, realizujące poszczególne projekty rewitalizacyjne, a także organizacje pozarządowe. Poziom ich zaangażowania uzależniony jest od charakteru poszczególnych przedsięwzięć. Wśród jednostek publicznych najważniejszą rolę pełni Urząd Gminy Dzwola, która poprzez realizację inwestycji, doprowadzi do zredukowania obiektywnych barier rozwoju, umożliwiając tym samym stopniowe wdrażanie projektów, zainicjowanych przez inne jednostki.

Funkcje partnerów na etapie wdrażania:

- Włączanie się w realizację zadań rewitalizacyjnych, zgodnie z posiadanymi kompetencjami;
- Raportowanie postępów i zgłaszanie pracownikom Referatu Inwestycji, Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej (IGPiK) pojawiających się problemów lub dodatkowych potrzeb związanych z wdrażanymi przedsięwzięciami podstawowymi uwzględnionymi w GPR do opracowania raportów monitorujących;
- udział w procesie oceny stopnia realizacji GPR (współdziałanie z pracownikami Referatu Inwestycji, Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej oraz udzielanie pomocy we wszelkich sprawach związanych z zbieraniem i udostępnianiem niezbędnych danych do opracowania oceny aktualności i stopnia realizacji dokumentu GPR);
- zgłaszanie wniosków dotyczących zmian w Programie.

Wykres 4. Schemat systemu zarządzania procesem rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Uwzględniając wielopoziomowy charakter Gminnego Programu Rewitalizacji, w systemie jego wdrażania uczestniczyć będą różne podmioty. Ważne jest więc, aby wszystkie zainteresowane jednostki wykazywały zaangażowanie w realizację założeń programu rewitalizacji, które umożliwią osiągnięcie zakładanych w nim celów.

8.2.3. Etap monitorowania i ewaluacji GPR

Postępy w realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji oraz poszczególnych projektów rewitalizacyjnych będą obowiązkowo podlegać monitorowaniu. Monitoring postępu polega na regularnym sprawdzaniu i kontroli realizowanych przedsięwzięć w aspekcie zgodności z założeniami.

Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 jest pracownik Referatu IGPiK Urzędu Gminy Dzwola. Do jego zadań należy zbieranie danych, obrazujących tempo i jakość prowadzonej rewitalizacji, ich analizowanie i raportowanie w formie corocznych i końcowych sprawozdań z realizacji GPR.

Na pracowniku Referatu IGPiK Urzędu Gminy Dzwola spoczął również obowiązek sporządzania raportów ewaluacyjnych. Ocena Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola (raport ewaluacyjny) stale podlega opiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji, przedłożeniu Wójtowi Gminy Dzwola oraz ogłoszeniu na stronie BIP Gminy Dzwola.

Ze względu na przenikanie i zazębianie się zarówno etapu wdrażania jak i monitorowania oraz ewaluacji GPR funkcje pozostałych podmiotów biorących udział w procesie rewitalizacji pozostają takie same jak opisane w podrozdziale 8.2.2.

8.3. System budowania i wspierania partnerstw

Zasada partnerstwa stanowi jedną z głównych koncepcji w procesie tworzenia i wdrażania programu rewitalizacji. Zasada ta opiera się na zaangażowaniu w proces rewitalizacji jak największej liczby instytucji, które mogą stanowić partnerów w realizacji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Istotne jest też zachęcenie lokalnej społeczności do podejmowania inicjatyw, które przyczyniają się realizacji celów rewitalizacyjnych w poszczególnych podobszarach rewitalizacji. Należy pamiętać również o sprecyzowaniu zasad i sposobów współuczestnictwa interesariuszy rewitalizacji. Konieczne jest to do osiągnięcia zgodności pomiędzy inicjowanymi działaniami, a potrzebami i oczekiwaniami lokalnej społeczności, zidentyfikowanymi w procesie partycypacji oraz na etapie konsultacji społecznych. Niezbędne jest także uwzględnienie kwestii ograniczających występowanie konfliktów oraz ewentualnych kosztów ich rozwiązywania, co stanowi bazę do określenia form samoświadomości społecznej.

W Gminnym Programie Rewitalizacji wdrażanie partnerstwa pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym polegać będzie na współpracy, do której zostali zaproszeni chętni z obszaru rewitalizacji. Współdziałanie to będzie odbywać się ponownie w zintegrowanych wymiarach:

- merytorycznym – poprzez współuczestnictwo w podejmowaniu decyzji i rozwiązywaniu problemów;
- organizacyjnym – poprzez angażowanie zasobów i kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów;
- finansowym – poprzez współudział finansowy partnerów i zapewnienie wkładu własnego;

Gmina Dzwola, planując partnerstwa z podmiotami spoza sektora finansów publicznych, uwzględniać będzie zapisy określone w ustawie o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. 2009 Nr 19 poz. 100), ustawie o finansach publicznych (Dz. U. 2009 Nr 157 poz. 1240) oraz ustawie o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079), zawierając współpracę w oparciu o cztery typy projektów: partnerski, zintegrowany, hybrydowy i grantowy.

Inicjatorem projektów rewitalizacyjnych, podejmowanych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji, są: Wójt Gminy Dzwola oraz Rada Gminy Dzwola, odpowiadający za zachęcenie do współpracy jak najszerszego grona potencjalnych partnerów. Umożliwi to m.in.: organizacja naborów lub wdrożenie systemu zachęt. Istotne jest również zidentyfikowanie osób aktywnych społecznie (lokalnych liderów), którzy są w stanie pozyskać dla procesu rewitalizacji szerokie poparcie wśród interesariuszy. Wypracowane partnerstwa zostaną sformalizowane za pomocą porozumień lub umów, co umożliwi na konkretne określenie zakresu obowiązku poszczególnych współudziałowców oraz terminów wykonywanych zadań.

Celami współpracy pomiędzy partnerami Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 są:

- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców z terenu Gminy Dzwola;
- wykorzystanie potencjału lokalnej społeczności poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego planu, akceptowanego przez wszystkich uczestników procesu rewitalizacji;
- wsparcie innowacyjności, wyrażającej się zastosowaniem nowatorskich podejść do problemów, związanych z rozwojem lokalnym.

8.4. **Komitet rewitalizacji**

Zgodnie z definicją zawartą w art. 7 Ustawy o Rewitalizacji Komitet Rewitalizacji to forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy oraz pełni funkcję opiniotwórczo-doradczą Wójta Gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.

ZASADY WYZNACZANIA SKŁADU KOMITETU REWITALIZACJI

uzupełnienie nastąpi po przyjęciu uchwały

Ustawa o rewitalizacji określa tryb przyjęcia zasad wyznaczenia i zasad działania Komitetu Rewitalizacji, które zostaną ujęte w uchwale Rady Gminy Dzwola. Następnie w drodze zarządzenia powoływani są członkowie Komitetu Rewitalizacji, którzy są przedstawicielami interesariuszy rewitalizacji. W Gminie Dzwola Komitet Rewitalizacji składać się będzie z:

- przedstawicieli Rady Gminy;
- przedstawicieli Urzędu Gminy Dzwola i jednostek organizacyjnych wskazanych przez Wójta;
- przedstawicieli mieszkańców obszaru rewitalizacji, właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości i podmiotów zarządzających nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego oraz członkowie kooperatywy mieszkaniowej współdziałający w celu realizacji na obszarze rewitalizacji inwestycji mieszkaniowej w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o kooperatywach mieszkaniowych oraz zasadach zbywania nieruchomości należących do gminnego zasobu nieruchomości w celu wsparcia realizacji inwestycji mieszkaniowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 28);
- przedstawicieli mieszkańców Gminy Dzwola poza obszaru rewitalizacji;
- przedstawicieli podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy lub zamierzających prowadzić taką działalność;
- przedstawicieli podmiotów prowadzących lub zamierzających prowadzić na obszarze Gminy Dzwola działalność społeczną, w tym organizacji pozarządowych i grup nieformalnych;
- przedstawicieli organów władz publicznych oraz przedstawicieli podmiotów realizujących na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Przedstawiciele interesariuszy zostaną wybrani w drodze otwartej procedury naboru, natomiast przedstawiciele Urzędu Gminy zostaną wskazani przez Wójta Gminy Dzwola. Informacja o naborze na członków Komitetu Rewitalizacji udostępniona zostanie na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy. Uczestnictwo w Komitecie

Rewitalizacji ma charakter społeczny, a za udział w posiedzeniach i pracach Komitetu nie przysługuje wynagrodzenie, dieta ani zwrot kosztów podróży.

Kadencja Komitetu Rewitalizacji trwa 6 lat od daty powołania. Na minimum 30 dni przed upływem kadencji Komitetu Rewitalizacji, Wójta Gminy Dzwola ogłasza nabór na członków Komitetu Rewitalizacji na nową kadencję. Nabór członków prowadzony jest każdorazowo na tych samych zasadach.

TRYB PRACY ORAZ OBSŁUGA KOMITETU

Pierwsze posiedzenie Komitetu nowej kadencji zwołuje Wójt Gminy w terminie nie dłuższym niż 30 dni od ogłoszenia wyników naboru. Podczas pierwszego posiedzenia Komitetu członkowie wybierają spośród siebie Przewodniczącego i jego Zastępcę. Do czasu wyboru Przewodniczącego posiedzenie prowadzi jeden z członków Komitetu wybrany przez Wójta. Wybór Przewodniczącego i Zastępcy Przewodniczącego następuje w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków Komitetu Rewitalizacji. Pracami Komitetu Rewitalizacji kieruje Przewodniczący, a w przypadku jego nieobecności Zastępca Przewodniczącego. Przewodniczący Komitetu Rewitalizacji zwołuje posiedzenia Komitetu, kieruje pracami Komitetu oraz reprezentuje Komitet na zewnątrz. Posiedzenia Komitetu Rewitalizacji zwołuje Przewodniczący nie rzadziej niż raz na rok. Informacje na temat terminu, miejsca planowanego posiedzenia Komitetu, proponowany porządek posiedzenia oraz materiały, które będą przedmiotem obrad powinny być przekazane członkom Komitetu z odpowiednim wyprzedzeniem. Komitet Rewitalizacji zajmuje stanowisko w sprawach w formie uchwały, podejmowanej w głosowaniu jawnym. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos Przewodniczącego, a jeżeli rozstrzygnięcie głosowania w ten sposób nie jest w danym przypadku możliwe przeprowadzane jest ponowne głosowanie. Istotne jest to, że członek komitetu, który jest przedstawicielem gminy lub gminnych jednostek organizacyjnych, w tym gminnych osób prawnych, nie bierze udziału w głosowaniu, jeżeli dotyczy ono projektów dokumentów, których opracowanie jest zadaniem Wójta Gminy. Z posiedzenia Komitetu sporządzany jest protokół, w którym wpisuje się wszelkie ustalenia poczynione podczas posiedzenia Komitetu i każdorazowo sporządzana jest lista obecności. Obsługę organizacyjną prac Komitetu Rewitalizacji zapewnia Wójt.

Komitet Rewitalizacji po uchwaleniu będzie wykonywał w szczególności zadania:

- a) wspieranie działań Wójta na obszarze rewitalizacji, pełnienie roli forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy, w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz funkcji opiniotwórczo-doradczej Wójta;
- b) reprezentowanie interesariuszy rewitalizacji, w tym: mieszkańców, właścicieli i zarządców nieruchomości, przedsiębiorców i przedstawicieli organizacji pozarządowych;
- c) wyrażanie opinii oraz podejmowanie inicjatywy w sprawie rozwiązań, odnoszących się do obszaru rewitalizacji;
- d) uczestnictwo w opiniowaniu oraz przygotowaniu projektów uchwał Rady Gminy i zarządzeń Wójta związanych z obszarem rewitalizacji.

8.5. System informacji i promocji

Rewitalizacja opiera się silnie na procesie partycypacji, zatem istotną kwestią jest zapewnienie odpowiedniego promowania oraz informowania o postępach realizacji założeń dokumentu. Koncepcja informowania interesariuszy procesu rewitalizacji przyczynia się do:

- zapewnienie stałego przepływu informacji pomiędzy interesariuszami;
- zapoznanie uczestników procesu z ramami procedury rewitalizacji oraz postęпами, poczynionymi na każdym etapie;
- promowanie działań rewitalizacyjnych, w tym przekonanie nowych podmiotów do udziału w procesie, skłonnych do zaangażowania się w poszczególne zadania.

Za promocję oraz informowanie o Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 odpowiedzialny jest głównie Wójt wraz z przedstawicielami jednostek organizacyjnych Urzędu Gminy Dzwola, pełniącym rolę podmiotu zarządzającego. Działania informacyjno-promocyjne w minimalnym stopniu spoczywają także na pozostałych uczestnikach procesu rewitalizacji. Do zadań w tym zakresie zalicza się:

- upublicznienie założeń GPR do wglądu dla społeczności lokalnej;
- powiadamianie o stanie realizacji poszczególnych założeń Programu na oficjalnej stronie internetowej Gminy Dzwola i w Biuletynie Informacji Publicznej;
- zamieszczanie informacji w lokalnych mediach (np. prasie czy telewizji);
- udostępnienie najważniejszych zapisów dokumentu w formie broszur i ulotek;
- organizację spotkań, dotyczących wdrażania GPR dla mieszkańców Gminy Dzwola, lokalnych liderów i organizacji pozarządowych;

Odbiorcami działań informacyjno-promocyjnych będą: lokalna społeczność Gminy Dzwola, organizacje pozarządowe, partnerzy społeczno-gospodarczy, lokalni przedsiębiorcy oraz wszelkiego rodzaju media.

8.6. Koszty zarządzania Gminny Programem Rewitalizacji

Ze względu na to, iż osoby zaangażowane w proces wdrażania i zarządzania rewitalizacją to pracownicy Urzędu Gminy Dzwola, koszty tego procesu będą mieścić się w ramach wydatków bieżących funkcjonowania Urzędu Gminy Dzwola.

W chwili obecnej niemożliwe jest precyzyjne oszacowanie kosztów zarządzania procesem rewitalizacji w Gminie Dzwola. Szacunkowo powinny one mieścić się w granicach od 2,5 do 6,0% całkowitej wartości głównych projektów rewitalizacyjnych, a więc od 452 413,75 do 1 085 793 zł w perspektywie siedmioletniej.

Szczegółowy harmonogram realizacji programu został przedstawiony w rozdziale 8.1. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych.

9. System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji programu

Program Rewitalizacji ze względu na swój otwarty charakter, poddawany będzie cyklicznemu monitorowaniu, okresowym ocenom oraz aktualizacjom. Zatem niezbędne jest regularne zbieranie informacji o przebiegu wdrażania jego założeń. Odnotowane zmiany poszczególnych wskaźników odnoszone będą do stanu bazowego – dane z roku 2020 lub gdy było to możliwe z 2021 roku.

Monitoring, w odniesieniu do przedmiotowego procesu rewitalizacji, planowany jest w czterech podstawowych wymiarach, tj.:

- ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji – pogłębiona analiza wskaźników ilościowych i jakościowych, stanowiąca podstawę do oceny stopnia realizacji dokumentu, w tym założonych w nim celów oraz zadań;
- monitoring zmian zachodzących w Gminie – należy do kompetencji podmiotu koordynującego proces rewitalizacji i prowadzony jest w cyklach rocznych; polega na obserwacji zjawisk kryzysowych (pkt 9.2. Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych) w odniesieniu do pięciu sfer: społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, środowiskowej oraz funkcjonalno-przestrzennej;
- monitoring projektów rewitalizacyjnych na poziomie strategicznym – leży w gestii Koordynatora, dotyczy podstawowych (ogólnych) cech projektów, takich jak: ich liczba, stan realizacji czy poniesione nakłady finansowe;
- monitoring projektów rewitalizacyjnych na poziomie operacyjnym – własny system monitorowania i oceny poszczególnych przedsięwzięć, prowadzony bezpośrednio przez realizatora danej inwestycji i obejmujący m.in.: kosztorys, harmonogram realizacji, wskaźniki produktu.

Jako podmiot odpowiedzialny za monitorowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 wyznacza się pracowników Referatu IGPIK Urzędu Gminy Dzwola. Do jego zadań należeć będzie zbieranie danych, obrazujących tempo i jakość prowadzonej rewitalizacji, ich analizowanie i raportowanie w formie corocznych i końcowych sprawozdań z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

9.1. Zasady, tryb i metody prowadzenia ewaluacji

Ewaluacja to proces obiektywnej weryfikacji stopnia, w jakim zostały spełnione założenia danego programu. Jej celem jest poprawa jakości i skuteczności realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w kontekście zdiagnozowanych problemów. Skupia się przede wszystkim na badaniu stopnia wdrożenia dokumentu, poprzez analizę poszczególnych wskaźników, dążąc przy tym do uzyskania odpowiedzi na pytanie o trafność przeprowadzonych inwestycji rewitalizacyjnych w odniesieniu do zidentyfikowanych potrzeb.

Ewaluacja przedmiotowego Programu opierać się będzie na 3 rodzajach ocen:

- 1) ex-ante (przed wdrożeniem GPR) – ze względu na fakt, iż listy podstawowych i uzupełniających projektów rewitalizacyjnych sporządzono w oparciu o szczegółową diagnozę potrzeb społeczności lokalnej przyjąć można, że ocena ta została przeprowadzona na etapie przygotowywania dokumentu i wynika z niej, że Program jest poprawnie skonstruowany, prawidłowo formułuje cele oraz identyfikuje działania, służące ich osiągnięciu;
- 2) on-going (w trakcie obowiązywania GPR) – ewaluacji tej poddawane będą poszczególne inwestycje w trakcie ich realizacji, oceniając postępy w skutecznianiu założeń Programu i kontrolę terminów wykonania konkretnych działań; ewaluacja on-going przeprowadzana będzie w razie konieczności na wniosek zespołu roboczego ds. rewitalizacji lecz nie rzadziej niż raz na 3 lata (zgodnie z artykułem 22 ustawy o rewitalizacji, tj. w 2026 r.), a jej efektem będą okresowe raporty ewaluacyjne;
- 3) ex-post (po zakończeniu realizacji GPR) – gwoli weryfikacji założonych celów, gdy horyzont czasowy realizacji niniejszego Programu dobiegnie końca, tj. w 2030 roku, sporządzony zostanie końcowy raport ewaluacyjny, podsumowujący cały okres działania i wnioskujący o potrzebie (bądź jej braku) kontynuacji procesu rewitalizacji.

W raportach ewaluacyjnych pod uwagę brane są następujące kryteria:

- trafność – pozwala stwierdzić, w jakim stopniu cele rewitalizacji odpowiadają potrzebom i priorytetom, wskazanym w obszarze rewitalizacji;
- skuteczność – umożliwia analizę poziomu, na jakim osiągnięte zostały cele rewitalizacji, zdefiniowane na etapie opracowywania dokumentu;
- efektywność – pozwala określić poziom „ekonomiczności” Programu;
- użyteczność – ocenia, w jakim zakresie dokument odpowiada potrzebom grup docelowych;
- trwałość – umożliwia stwierdzenie, jakie jest prawdopodobieństwo, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem dokumentu będą trwać po jego zakończeniu.

Obowiązek sporządzania raportów ewaluacyjnych spoczywa na pracownikach Referatu IGPIK Urzędu Gminy Dzwola, a każdy z nich musi być przedłożony Wójtowi Gminy Dzwola. Ewaluacja on-going będzie podstawą do rozpoczęcia procesu aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, natomiast po przeprowadzeniu oceny ex-post wszelkie rozbieżności pomiędzy pierwotnymi ustaleniami, a rzeczywistym wykonaniem będą szczegółowo wyjaśnione.

Każdorazowo ocena Gminnego Programu Rewitalizacji podlega opiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji i ogłoszeniu na stronie BIP Gminy.

9.2. Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych

Konkretnym rodzajem monitoringu jest kontrola efektów działań rewitalizacyjnych, prowadzona w ramach ewaluacji dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji. Pozwala ona na zbadanie skuteczności przedsięwzięć uwzględnionych w Programie, a w związku z tym przesądzać może o zasadności ich dalszej realizacji. W powyższym opracowaniu omawiany monitoring prowadzony będzie na dwóch poziomach:

- wskaźników delimitacyjnych, pozwalających zmierzyć stopień wyjścia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego,

- wskaźników monitorujących, umożliwiających zbadanie poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych.

Tabela poniżej zawiera zestawienie wskaźników, zgromadzonych na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego Gminy Dzwola wraz z ich wartościami na rok 2020/2021 (średnia dla obszaru całej Gminy). Nadzorowanie zmian wartości tych mierników pozwoli ocenić skalę ograniczenia sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji oraz skalę oddziaływania na inny obszar na terenie Gminy Dzwola. Aby najpełniej zobrazować poprawę sytuacji konieczne będzie porównanie wyników otrzymanych na początku tego procesu z osiąganymi na kolejnych etapach oraz po zakończeniu Programu.

Tabela 25. Wskaźniki delimitacyjne

SFERA	WSKAŹNIK DELIMITACYJNY	JEDNOSTKA	WARTOŚĆ BAZOWA W 2020/2021 ROKU	OCZEKIWANA ZMIANA
SPOŁECZNA	Udział osób w wieku 60+ w ogólnej liczbie ludności sołectwa w 2021 roku (%)	%	29,94	29,50
	Udział dzieci w wieku 0 - 3 lat w ogólnej liczbie ludności sołectwa w 2021 roku (%)	%	3,42	3,60
	Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat na terenie sołectwa w 2021 roku (%)	%	74,19	80,00
	Wskaźnik feminizacji w 2020 roku	os.	98,86	99,00
	Liczba osób z niepełnosprawnością na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	-	19,39	Brak możliwości określenia wartości docelowych
	Liczba osób w rodzinach pobierających zasiłki z pomocy społecznej w 2020 roku na 1000 mieszkańców sołectwa	-	57,22	54,00
	Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	-	46,57	45,00
	Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców w 2020 roku	-	32,90	28,00
	Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	-	64,84	60,00
	Udział osób bezrobotnych w wieku poniżej 30 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%)	%	40,85	38,00
	Udział osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%)	%	7,93	8,00
	Liczba odnotowanych przestępstw na terenie sołectwa na 1000 mieszkańców sołectwa w 2021 roku	szt.	10,29	7,00
	Udział liczby czytelników w bibliotece w 2020 w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa (%)	%	7,26	10,00
	Średnie wyniki z egzaminu VIII-klasisty z języka polskiego w podziale na sołectwa w roku szkolnym 2019/2020 (%)	%	46,42	50,00

GOSPODARCZA	Liczba zarejestrowanych działających podmiotów gospodarczych na 1000 ludności sołectwa w 2020 roku	-	33,06	40,00
	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie sołectwa w latach 2015-2020 ¹³ (%)	%	110,10	115,00
	Udział nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie sołectwa w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w 2020 roku (%)	%	12,50	15,00
	Udział wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie sołectwa w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w 2020 roku (%)	%	7,21	5,00
ŚRODOWISKOWA	Udział powierzchni wyrobów zawierających azbest w powierzchni sołectwa w 2020 roku (%)	%	0,14	0,04
	Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w powierzchni sołectwa w 2020 roku (%)	%	56,11	56,11
	Udział powierzchni terenów zagrożonych powodzią w powierzchni sołectwa ogółem w 2020 roku (%)	%	0,02	0,02
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Udział długości dróg nieutwardzonych w długości dróg ogółem w sołectwie w 2020 roku (%)	%	70,64	65,00
	Długość czynnej sieci wodociągowej (km) na km ² powierzchni sołectwa w 2020 roku	km/km ²	0,34	0,40
	Liczba mieszkańców przypadająca na 1 budynek mieszkalny w sołectwie w 2020 roku	-	3,31	3,2
	Liczba miejsc z infrastrukturą społeczną w tym: place zabaw, siłownie na powietrzu, zagospodarowana zieleń publiczna na 1000 mieszkańców sołectwa/ obszaru w 2020 roku	-	1,27	1,90
TECHNICZNA	Udział liczby budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej (liczba przyłączy) w latach 2016-2020 w budynkach w sołectwie (%)	%	28,51	30,00
	Udział liczby gospodarstw z instalacjami OZE w ogólnej liczbie gospodarstw w sołectwie w 2020 roku (%)	%	42,54	50,00
	Udział nowo oddanych do użytkowania budynków mieszkalnych w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w sołectwie w 2020 roku (%)	%	0,74	2,00
	Liczba budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami na 1000 mieszkańców w 2020 roku	-	2,7	1,75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Dzwola

W tabeli 26 przedstawiono zestawienie celów strategicznych wraz z przypisanymi do nich wskaźnikami monitorującymi, a także źródłami pozyskania danych i szacowanymi wartościami na rok 2030. Dane te przysłużą się ocenie stopnia realizacji założonych w Programie celów, a w związku z tym również spełnienia wizji Gminy Dzwola.

¹³ Dane na 2030 rok będą dotyczyły okresu od 2021 do 2030

Tabela 26. Wskaźniki monitorujące realizację celów

Cel: ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYŻSZEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY		
I.A.1. Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do aktywizacji mieszkańców		
II.A.1. Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do aktywizacji mieszkańców		
1. Liczba zrewitalizowanych przestrzeni i obiektów na obszarze rewitalizacji		
Podobszar	Stan wyjściowy (2021 r.)	Stan na 2030 r.
I	0	2
II	0	4
II.A.2. Poprawa bezpieczeństwa i atrakcyjności infrastruktury sportowo-rekreacyjnej		
2. Powierzchnia zrewitalizowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych na obszarze rewitalizacji (ha)		
Podobszar	Stan wyjściowy (2021 r.)	Stan na 2030 r.
II	0 ha	4,04 ha
I.A.2. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie		
II.A.3. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, przestrzeni i obiektów publicznych osobom wykluczonym społecznie		
3. Liczba przestrzeni i obiektów publicznych dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami na obszarze rewitalizacji		
Podobszar	Stan wyjściowy (2021 r.)	Stan na 2030 r.
I	0	2
II	0	4
Cel: PODNIESIENIE POZIOMU ZAANGAŻOWANIA I ZJEDNOCZENIA MIESZKAŃCÓW		
I.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu		
II.B.1. Aktywizacja wykluczonych poprzez stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu		
1. Liczba zorganizowanych wydarzeń społeczno-kulturowych skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji (imprezy ogólnogminne oraz te realizowane na obszarze rewitalizacji)		
Podobszar	Stan wyjściowy (2021 r.)	Stan na 2030 r.
I	1	10
II	2	20
2. Liczba zajęć pozaszkolnych zrealizowanych na obszarze rewitalizacji		
Podobszar	Stan wyjściowy (2021 r.)	Stan na 2030 r.
I	0	5
II	0	10
Cel: PODNIESIENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW		
I.C.1. Umocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców gminy		
II.C.1. Umocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców gminy		
1. Liczba zorganizowanych szkoleń pobudzających przedsiębiorczość skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji		
Podobszar	Stan wyjściowy (2021 r.)	Stan na 2030 r.
I	0	10
II	0	10
Cel: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŚRODOWISKA NATURALNEGO		
I.D.1. Popularyzacja proekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców		
II.D.1. Popularyzacja proekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców		
1. Liczba zorganizowanych spotkań o tematyce proekologicznej skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji		
Podobszar	Stan wyjściowy (2021 r.)	Stan na 2030 r.
I	0	10
II	0	10

Źródło danych: Urząd Gminy Dzwola

9.3. Zasady i tryb aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Proces rewitalizacji jest z reguły zadaniem długookresowym, dlatego też wyjątkowo wrażliwy jest na wpływ czynników zewnętrznych. Przyczynia się to konieczność prowadzenia okresowej aktualizacji Programu Rewitalizacji oraz aktualizacji nadzwyczajnej, w razie wystąpienia okoliczności istotnie wpływających na Gminny Program Rewitalizacji.

Ustawa o rewitalizacji wskazuje w art. 22, iż Program Rewitalizacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy minimum raz na 3 lata. Musi to przebiegać zgodnie z zaproponowanym systemem monitorowania i oceny. Przeprowadzona ocena podlega zaopiniowaniu przez przyjęty Komitet Rewitalizacji. Planowana ocena jest przewidziana na **rok 2026** (ewaluacja on-going) oraz po zakończeniu działań rewitalizacyjnych – po **2030 roku** (ewaluacja ex-post).

Celem regularnej oceny realizacji Programu Rewitalizacji jest ocena aktualności i stopnia realizacji programu, w tym zwłaszcza jego celów. Następstwem takiej oceny może okazać się potrzeba zmiany Programu. Zatem przeprowadzana analiza aktualności Programu będzie mieć szeroki zakres, aby odnieść się do wszystkich ważnych kwestii.

Zezwala się na przeprowadzenie okresowej aktualizacji Programu Rewitalizacji w przypadku m.in.:

- wykazania braku osiągnięcia założonych celów podczas przeprowadzonej ewaluacji;
- wystąpienia potrzeby wprowadzenia do Programu nowych projektów rewitalizacyjnych;
- zmiany harmonogramu realizacji projektów lub planu finansowego;
- wystąpienia konieczności aktualizacji wskaźników;

W trakcie trwania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola, na późniejszych etapach jego realizacji, dołączyć do jego realizacji mogą także kolejni partnerzy – zarówno nowi, jak również zastępujący dotychczas funkcjonujących.

Potencjalna aktualizacja Programu Rewitalizacji odbywać się będzie w drodze podjęcia przez Radę Gminy odpowiedniej uchwały tak, aby dokument mógł w dalszym ciągu spełniać swoje zadania operacyjne. Wprowadzone zmiany wymagają ponadto podania ich uzasadnienia merytorycznego. Ewentualna zmiana Gminnego Programu Rewitalizacji zgodnie z Ustawą o rewitalizacji następuje zgodnie z trybem w jakim został uchwalony.

W przypadku zmian dotyczących przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz uchwały dotyczącej utworzenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji aktualizowany dokument Programu podlega opiniowaniu, o którym mowa w art. 17 ust.2 pkt. 4 oraz przeprowadzeniu konsultacji społecznych na zasadach określonych w ustawie o rewitalizacji.

Każda zmiana zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji musi być opiniowana przez Komitet Rewitalizacji i opublikowana, tak aby poznać potrzeby, oczekiwania oraz opinię interesariuszy.

W przypadku zgłoszenia do Gminnego Programu Rewitalizacji projektów wyjątkowo istotnych dla społeczności lokalnej lub gdy zaistnieją poważne zmiany w otoczeniu, wpływające na realizację postanowień Programu, Wójt Gminy ma możliwość przystąpienia do procesu nadzwyczajnej aktualizacji dokumentu. Aktualizacja w tym trybie przebiega niezależnie od wyznaczonych w treści dokumentu terminów monitoringu.

10. Zmiany w politykach i dokumentach strategicznych

10.1. Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej

Wymaganym przez ustawę o rewitalizacji elementem Gminnego Programu Rewitalizacji (według art. 15. ust. 1. pkt 10. ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji) jest określenie niezbędnych zmian w uchwałach dotyczących wieloletnich programów gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy oraz zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, o których mowa w art. 21. ust. 1. ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego.

Zgodnie z ustawą o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 611. oraz z 2021r. poz. 11.) w Wieloletnim Programie Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy uwzględnia się działania, zapobiegające wykluczeniu mieszkańców obszaru rewitalizacji z możliwości udziału w pozytywnych efektach wdrożenia GPR, w szczególności w zakresie zasad ustalania wysokości czynszów.

Gmina Dzwola posiada aktualnie obowiązujący Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dzwola na lata 2020-2025. Przyjęty został uchwałą Rady Gminy Dzwola Nr XI/77/2019 z dnia 30 grudnia 2019 r. Polityka mieszkaniowa Gminy została określona również za pomocą uchwały Nr XXVIII/195/2010 Rady Gminy Dzwola z dnia 29 kwietnia 2010 roku w sprawie określenia zasad wynajmowania lokali, wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Dzwola. Wobec powyższych niezbędne jest więc dostosowanie powyższych dokumentów z ustaleniami dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji.

10.2. Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Dokument aktualnie obowiązującego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dzwola został przyjęty przez Radę Gminy Dzwola uchwałą Nr VII/30/03 z dnia 30 czerwca 2003 r. z późn. zmianami. Ze względu, iż na terenie Gminy Dzwola nie obowiązywał do dnia dzisiejszego żaden Program Rewitalizacji, zatem przebieg procesów rewitalizacyjnych był nieregulowany w dokumencie Studium.

Zatem istnieje potrzeba uwzględnienia założeń dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji w dokumencie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dzwola, na zasadach określonych w Ustawie o rewitalizacji. Wobec powyższych zmianie podlegać powinna treść rozdziałów: **IV. Elementy programowe rozwoju gminy** oraz **IX. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy i bibliografię**. Czwarty rozdział powinien zostać uzupełniony o nowe uwarunkowania lokalne wynikające z wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Dziewiąty rozdział zawierać natomiast powinien zmiany w kierunkach wynikające z przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji.

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są zgodne z polityką przestrzenną przedstawioną w dokumencie Studium. W wyniku realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nastąpi zmiana funkcji obszaru wskazanych w ww. dokumencie – przedsięwzięcia: **Modernizacja budynku w Krzemieniu Drugim na centrum spotkań organizacji pozarządowych** oraz **Kompleks integracji społeczno-gospodarczej w Kocudzy Drugiej**.

W trakcie prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Dzwola zostało przyjęte 5 dokumentów Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego uchwałami:

- Uchwała Nr XXXI/220/2022 Rady Gminy Dzwola z dnia 15 lipca 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Nr 1 w miejscowości Kocudza Druga – etap I;
- Uchwała Nr XXXI/218/2022 Rady Gminy Dzwola z dnia 15 lipca 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Nr 1 w miejscowości Kocudza Górna;
- Uchwała Nr XXXI/219/2022 Rady Gminy Dzwola z dnia 15 lipca 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Nr 1 w miejscowości Kocudza Pierwsza;
- Uchwała Nr XLI/289/2023 Rady Gminy Dzwola z dnia 24 sierpnia 2023 r. w sprawie zmiany uchwały Rady Gminy Dzwola Nr XXIV/174/2021 z dnia 29 października 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Dzwola dla terenów związanych z lokalizacją elektrowni wiatrowej w obrębach geodezyjnych Kocudza Pierwsza, Kocudza Druga i Kocudza Trzecia;
- Uchwała Nr XLI/290/2023 Rady Gminy Dzwola z dnia 24 sierpnia 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Dzwola w obrębach geodezyjnych Kocudza Górna i Kocudza Druga;

Dokumenty te są zgodne z ustaleniami Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030.

Ponadto w dniu 29 grudnia 2022 r. przyjęto uchwałę Nr XXXV/250/2022 Rady Gminy Dzwola w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu produkcji w obrębie ewidencyjnym Dzwola. W 2021 r. natomiast podjęto uchwały dotyczące również innych obszarów:

- Nr XXIV/174/2021 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Dzwola dla terenów związanych z lokalizacją elektrowni wiatrowej w obrębach geodezyjnych **Kocudza Pierwsza, Kocudza Druga i Kocudza Trzecia**;
- Nr XXI/159/2021 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **Nr 1** w miejscowości **Kocudza Górna**;
- Nr XXI/158/2021 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **Nr 1** w miejscowości **Dzwola**;
- Nr XXI/157/2021 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **Nr 1** w miejscowości **Kocudza Trzecia**;
- Nr XXI/156/2021 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **Nr 2** w miejscowości **Kocudza Druga**;

- Uchwała Nr XXI/154/2021 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **Nr 1** w miejscowości **Kocudza Pierwsza**;
- Uchwała Nr XXI/155/2021 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **Nr 1** w miejscowości **Kocudza Druga**.

Analizując, od 2020 roku samorząd gminny regularnie przystępuje do sporządzenia kolejnych Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego. Zatem podczas podejmowanych kolejnych Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego należy zapewnić jego zgodność z dokumentem Gminnego Programu Rewitalizacji.

W związku z przyjęciem Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 nie przewiduje się konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1. ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jako priorytet uznaje się natomiast opracowanie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego dla terenów w granicach wyznaczonego obszaru zdegradowanego, zwłaszcza obszaru rewitalizacji.

11. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Specjalna Strefa Rewitalizacji (SSR), zgodnie z rozdz. 5 Ustawy o rewitalizacji, utworzona jest w drodze uchwały w celu zapewnienia sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Uchwała ustanawiająca SSR stanowi akt prawa miejscowego i podlega regulacjom, dotyczącym ogłaszania aktów normatywnych. Przyjęta może zostać dla całości obszaru rewitalizacji lub w granicach jego podobszarów. Okres obowiązywania SSR ustala się na maksymalnie 10 lat od dnia wejścia w życie uchwały ustanawiającej SSR.

Jednostki organizacyjne Urzędu Gminy Dzwola przeprowadziły analizę, która wykazała, że realizacja przyjętych w Programie przedsięwzięć rewitalizacyjnych nie wymaga Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Zawarte w dokumencie Gminnego Programu Rewitalizacji projekty o charakterze infrastrukturalnym (technicznym) tyczą się bowiem nieruchomości o uregulowanym stanie prawnym.

Zatem nie przewiduje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030.

12. Opiniowanie programu przez właściwe organy

Zgodnie z wymogami wynikającymi z art. 17 ust. 2 Ustawy o rewitalizacji zostało przeprowadzone opiniowanie projektu dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola. Zrealizowane zostało to w terminie od dnia 26 lutego do dnia 29 marca 2024 r. Po zakończonym procesie opiniowania opublikowany został dokument „Raport podsumowujący

przebieg procesu opiniowania projektu dokumentu zgodnie z Art. 17 ust. 2 Ustawy o rewitalizacji¹⁴” (03.04.2024 r.).

Zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji, projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzwola na lata 2022-2030 został przekazany do zaopiniowania 41 podmiotom. Nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważane było za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu dokumentu. Poniżej przedstawiono lista podmiotów, do których skierowano pisma o zaopiniowanie dokumentu.:

1	Zarząd Powiatu Janowskiego
2	Zarząd Województwa Lubelskiego
3	Wojewoda Lubelski
4	Wojewódzki Sztab Wojskowy w Lublinie
5	Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji Ośrodek Zamiejscowy w Lublinie
6	Placówka Straży Granicznej w Lublinie
7	Nadbużański Oddział Straży Granicznej
8	Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie (Wydział bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego)
9	Szef Agencji Wywiadu
10	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego – Delegatura w Lublinie
11	Komenda Powiatowa Policji w Janowie Lubelskim
12	Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie
13	Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w Janowie Lubelskim
14	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Janowie Lubelskim
15	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej
16	Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie
17	Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Janowie Lubelskim
18	Gminna Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna
19	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Lublinie
20	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie
21	Wydział Komunikacji, Transportu i Dróg Publicznych Starostwa Powiatowego w Janowie Lubelskim
22	Zarząd Dróg Powiatowych w Janowie Lubelskim
23	PGE Dystrybucja S.A. Oddział Lublin
24	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. Biuro w Radomiu
25	Polska Spółka Gazownictwa Oddział Zakład Gazowniczy w Lublinie
26	Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Oddział w Tarnowie
27	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. Oddział w Sanoku
28	ORANGE Polska
29	SIGNALCOM
30	Krajowy Zasób Nieruchomości
31	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie
32	Lubelski Wojewódzki Konserwator Zabytków
33	Okręgowy Urząd Górniczy w Lublinie
34	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
35	Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w Lublinie
36	Nadleśnictwo Janów Lubelski
37	Urząd Lotnictwa Cywilnego

¹⁴ Dokument opublikowany w zakładce <https://dzwola.eu/gminny-program-rewitalizacji-gminy-dzwola-na-lata-2022-2030/>

38	Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji, Ośrodek Zamiejskowy W Lublinie
39	KRAJOWY OŚRODEK WSPARCIA ROLNICTWA – Od. Ter. W Lublinie
40	Szefostwo Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP
41	Centralny Port Komunikacyjny

Opinie w wyznaczonym terminie zostały przesłane przez 17 podmiotów. Wskazane poniżej podmioty zaopiniowały dokument pozytywnie, niektóre podmioty sugerowały umieszczenie dodatkowych zapisów:

1	Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Janowie Lubelskim
2	Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie
3	Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ SYSTEM S.A. Oddział w Tarnowie
4	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Lublinie
5	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie
6	Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji. Ośrodek Zamiejskowy w Lublinie
7	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S. A.
8	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. Oddział w Sanoku
9	ORANGE Polska
10	Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.
11	Komendant Powiatowy Państwowej Straży Pożarnej w Janowie Lubelskim
12	Nadleśnictwo Janów Lubelski
13	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie
14	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie
15	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
16	Zarząd Województwa Lubelskiego
17	Gminna Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna w Dzwoli

Wszystkie sugestie i uwagi przekazane w przesłanych opiniach zostały uwzględnione, chyba że w dokumencie „Raport podsumowujący przebieg procesu opiniowania projektu dokumentu zgodnie z Art. 17 ust. 2 Ustawy o rewitalizacji” wskazano inaczej.

13. Strategiczna Ocena Oddziaływania Gminnego Programu Rewitalizacji na Środowisko

do uzupełnienia na późniejszym etapie tworzenia dokumentu GRP

14. Spis tabel, rycin, wykresów, źródeł i załączników

Spis tabel

Tabela 1. Metody zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	20
Tabela 2. Udział osób według wykształcenia w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 1998, 2002 i 2011	25
Tabela 3. Zjawiska kryzysowe w Gminie Dzwola	34
Tabela 4. Analiza SWOT.....	36
Tabela 5. Wskaźniki delimitacyjne w podziale na podobszary rewitalizacji	38
Tabela 6. Koncentracja negatywnych zjawiska w poszczególnych sferach wykazanych za pomocą analizy wskaźnikowej i jakościowej.....	41
Tabela 7. Dalsze zdiagnozowane negatywne zjawiska w obrębie rewitalizacji w podziale na sfery - PODOBSZAR I.....	50
Tabela 8. Dalsze zdiagnozowane negatywne zjawiska w obrębie rewitalizacji w podziale na sfery - PODOBSZAR II	56
Tabela 9. Inwentaryzacja obszaru rewitalizacji w Gminie Dzwola	59
Tabela 10. Cele, kierunki działań oraz zdiagnozowane problemy i potencjały poszczególnych podobszarów rewitalizacji w Gminie Dzwola	72
Tabela 11. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych.....	81
Tabela 12. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych.....	84
Tabela 13. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych.....	85
Tabela 14. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych.....	88
Tabela 15. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych.....	90
Tabela 16. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych.....	92
Tabela 17. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych.....	93
Tabela 18. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych.....	95
Tabela 19. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych.....	96
Tabela 20. Lista przedsięwzięć uzupełniających w podziale na dopuszczone typy przedsięwzięć	98
Tabela 21. Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	100
Tabela 22. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych	102
Tabela 23. Oddziaływanie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w analizowanych sferach	106
Tabela 24. Projekty rewitalizacyjne wraz z proponowanym podziałem ich finansowania.....	112
Tabela 25. Wskaźniki delimitacyjne.....	125
Tabela 26. Wskaźniki monitorujące realizację celów	127

Spis rycin

Ryc. 1. Budynek ZS w Kocudzy przed termomodernizacją.....	10
Ryc. 2. Budynek ZS w Kocudzy po termomodernizacji	10
Ryc. 3. Budynek ZS w Dzwoli przed termomodernizacją	10
Ryc. 4. Budynek ZS w Dzwoli po termomodernizacji.....	10

Ryc. 5. Ogłoszenie o naborze kart umieszczone na oficjalnej stronie Gminy Dzwola	15
Ryc. 6. Spotkanie z przedstawicielami organizacji pozarządowych z obszaru rewitalizacji.....	16
Ryc. 7. Spotkanie z przedsiębiorcami z obszaru rewitalizacji.....	18
Ryc. 8. Położenie Gminy Dzwola na tle kraju, województwa lubelskiego oraz powiatu janowskiego.....	23
Ryc. 9. Gmina Dzwola w podziale na jednostki pomocnicze	24
Ryc. 10. Mapa - rozmieszczenie miejscowości w Gminie Dzwola	29
Ryc. 11. Typologia osadnictwa w Gminie Dzwola	30
Ryc. 12. Obszar zdegradowany w Gminie Dzwola.....	42
Ryc. 13. Obszar rewitalizacji w Gminie Dzwola.....	43
Ryc. 14. Udział osób w wieku 60+ w ogólnej liczbie ludności sołectwa w 2021 roku (%)	46
Ryc. 15. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat na terenie sołectwa w 2021 roku (%).....	46
Ryc. 16. Liczba osób w rodzinach pobierających zasiłki z pomocy społecznej w 2020 roku na 1000 mieszkańców sołectwa	47
Ryc. 17. Liczba odnotowanych przestępstw na terenie sołectwa na 1000 mieszkańców sołectwa w 2021 roku.....	47
Ryc. 18. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	48
Ryc. 19. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców w 2020 roku	48
Ryc. 20. Udział liczby czytelników w bibliotece w 2020 w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa (%)	49
Ryc. 21. Udział osób bezrobotnych w wieku poniżej 30 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%).....	49
Ryc. 22. Udział dzieci w wieku 0 - 3 lat w ogólnej liczbie ludności sołectwa w 2021 roku (%).....	52
Ryc. 23. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat na terenie sołectwa w 2021 roku (%).....	52
Ryc. 24. Wskaźnik feminizacji w 2020 roku	53
Ryc. 25. Udział liczby czytelników w bibliotece.....	53
Ryc. 26. Liczba osób w rodzinach pobierających zasiłki z pomocy społecznej w 2020 roku na 1000 mieszkańców sołectwa	54
Ryc. 27. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku.....	54
Ryc. 28. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1000 mieszkańców sołectwa w 2020 roku	55
Ryc. 29. Liczba korzystających ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców w 2020 roku	55
Ryc. 30. Udział osób bezrobotnych w wieku poniżej 30 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%).....	56
Ryc. 31. Udział osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych w sołectwie w 2020 roku (%)	56
Ryc. 32. Stan aktualny budynku OSP Konstantów.....	86

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura celów rewitalizacji a komplementarność problemowa.....	70
Wykres 2. Schemat struktury celów rewitalizacji i celów szczegółowych.....	71
Wykres 3. Powiązania pomiędzy poszczególnymi podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	104
Wykres 4. Schemat systemu zarządzania procesem rewitalizacji.....	118

Spis źródeł

1. Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz.U. 2023 poz. 28, 1688);
2. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2023 poz. 1501 z późn. zm.);
3. USTAWA O REWITALIZACJI. Praktyczny komentarz. Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa 2016;
4. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. 2022 poz. 2240);
5. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, 572, 1463, 1688);
6. Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2023 r. poz. 1478, 1688, 1890, 1963, 2029);
7. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r. poz. 977, 1506, 1597, 1688, 1890, 2029);
8. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2023 r. poz. 951, 1688, 1904);
9. Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1637);
10. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, 1273, 1407, 1429, 1641, 1693, 1872);
11. Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079);
12. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. 2023 r. poz. 725);
13. Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1688);
14. Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027;
15. Procedura oceny gminnych programów rewitalizacji (GPR) w województwie lubelskim w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027;
16. Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027;
17. Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (Dokument przyjęty przez Rade Ministrów w dniu 29.10.2013 r.);
18. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (Uchwała Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.);

19. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku (Uchwała Nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.);
20. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Dzwola w latach 2016–2023 (Uchwała Nr XX/157/2017 Rady Gminy Dzwola z dnia 17lutego 2017 roku w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Gminy Dzwola w latach 2016-2023”);
21. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dzwola na lata 2021-2030 (Uchwała nr XXVI/184/2021 Rady Gminy Dzwola z dnia 28 grudnia 2021 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dzwola na lata 2021-2030);
22. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dzwola (Uchwała Nr VII/30/03 Rady Gminy Dzwola z dnia 30 czerwca 2003 r. z późn. zmianami);
23. Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego przyjęty licznymi uchwałami wymienionymi w podrozdziale 10.2 Gminnego Programu Rewitalizacji;
24. Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dzwola na lata 2020-2025 (Uchwała Rady Gminy Dzwola Nr XI/77/2019 z dnia 30 grudnia 2019 r.);
25. Uchwała Nr XXVIII/195/2010 Rady Gminy Dzwola z dnia 29 kwietnia 20101 roku w sprawie określenia zasad wynajmowania lokali, wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Dzwola;
26. Uchwała Nr XXXV/245/2022 Rady Gminy Dzwola z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji;
27. Wytyczne Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020;
28. Zasady delimitacji obszarów rewitalizacji i definiowania programów rewitalizacji na terenach wiejskich województwa lubelskiego;
29. Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w Gminie Dzwola (załącznik do wniosku Wójta o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji);
30. Sprawozdanie z partycypacji społecznej przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz konsultacji społecznych;
31. Raport o stanie Gminy Dzwola za 2021 rok;
32. Krajowy Rejestr Sądowy;
33. Narodowy Spis Powszechny w latach: 1998, 2002, 2011;
34. Raport Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na temat atrakcyjności inwestycyjnej województw i podregionów Polski, Gdańsk 2016;
35. Obwieszczenie Nr 1/2023 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 24 stycznia 2023 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego;
36. Z. Baranowski, Gmina Dzwola. Historia i tradycje, Wydawnictwo GBPiOK 2015. Z: Strategia Rozwoju Gminy Dzwola na lata 2016-2023;
37. <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>;
38. www.mapy.geoportal.gov.pl/;
39. <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>;
40. <https://www.polskawliczbach.pl/>;
41. <https://bazaazbestowa.gov.pl/>;

- 42. Powiatowy Urząd Pracy w Janowie Lubelskim;
- 43. Dane własne Urzędu Gminy Dzwola;

Spis załączników

- Załącznik nr 1.** Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali 1:5000.....*odrębny załącznik*
- Załącznik nr 2.** Karta projektu rewitalizacyjnego.....*odrębny załącznik*

